

Suunnitelma etsivän nuorisotyön osaamiskeskukselle

Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2016:27

Riikka Puusniekka ja Arto Auruksenaho

Suunnitelma etsivän nuorisotyön osaamiskeskukselle

Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2016:27

Opetus- ja kulttuuriministeriö / Undervisnings- och kulturministeriet

PL / PB 29

00023 Valtioneuvosto / Statsrådet

<http://www.minedu.fi/OPM/julkaisut>

Taitto / Ombrytning: Valtioneuvoston hallintoyksikkö / Statsrådets förvaltningsenhet, Teija Metsänperä

ISBN 978-952-263-417-7 (PDF)

ISSN 1799-0351 (PDF)

Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja /

Undervisnings- och kulturministeriets publikationer 2016:27

Tiivistelmä

Opetus- ja kulttuuriministeriön rahoittamassa projektissa Espoon kaupungin Nuorisopalveluissa on tehty syksyllä 2015 suunnitelmaa etsivän nuorisotyön kansalliselle osaamiskeskukseksi. Suunnitelman valmistelusta vastasivat projektipäällikkö Riikka Puusniekka ja projektikoordinaattori Arto Auruksenaho. Suunnitelmaa varten perehdyttiin olemassa olevaan etsivää nuorisotyötä koskevaan materiaaliin ja haastateltiin 42 etsivän nuorisotyön toimijaa valtionhallinnosta, järjestöistä, tutkimus- ja koulutusorganisaatioista sekä etsivän nuorisotyön kentältä.

Suunnitelmassa etsivää nuorisotyötä lähestytään neljästä eri teemasta käsin. Nämä ovat 1) etsivän nuorisotyön profiili, 2) osaaminen etsivässä nuorisotyössä, 3) etsivän nuorisotyön arviointi sekä 4) etsivästä nuorisotyöstä viestiminen ja yhteiskunnallinen vaikuttaminen. Suunnitelmaan sisältyy etsivän nuorisotyön nykytilan kuvaus ja sen keskeisimmät haasteet sekä ehdotukset etsivän nuorisotyön osaamiskeskuksen tehtäviksi ja sidosryhmien yhteistyölle.

Etsivän nuorisotyön kenttä on vielä suhteellisen uusi ja muotoutumassa oleva. Kunnat ovat aktiivisesti hyödyntäneet etsivään nuorisotyöhön tarjolla ollutta valtionapua ja työmuoto on levinnyt voimakkaasti. Etsivän nuorisotyön resurssi ei jakaudu tällä hetkellä tasaisesti kuntien kesken eikä resurssien jaolle ole selkeitä yhtenäisiä jakoperusteita. Etsivän nuorisotyön valtionapu näyttäisi olevan pienenemässä tällä hallituskaudella, jolloin myös resurssien jakoa joudutaan mahdollisesti pohtimaan uudelleen.

Etsivää nuorisotyötä toteutetaan kunnissa eri tavoin. Vaihtelua on sekä tavoitteiden, tehtävien, menetelmien että asiakaskriteerien osalta. Tähän vaikuttavat muun muassa käytössä olevat resurssit, työn organisoituminen ja johtaminen sekä alueelliset erot, kuten tarjolla olevat muut palvelut.

Etsivän nuorisotyön profiilia ja työn tavoitteita tulisi kirkastaa ja tehdä paremmin näkyviksi. Tämä edesauttaisi toiminnan laadukkaampaa johtamista, resurssien parempaa kohdentumista, nuorten tehokkaampaa ohjautumista palveluihin sekä työntekijöiden työhyvinvoinnin lisääntymistä.

Etsivän nuorisotyön kentälle tuskin voidaan antaa tarkkoja toimintaohjeita siitä, kuinka työtä tulee tehdä. Alueellisia eroja ja toimintatapoja on hyvä kunnioittaa ja antaa myös mahdollisuus uusien toimintamuotojen kehittymiselle. Etsivälle nuorisotyön raameja voidaan sen sijaan määritellä, samoin sen suhdetta muihin palveluihin. Olennaista olisi kannustaa kuntia pohtimaan aktiivisemmin etsivän nuorisotyön roolia, tavoitteita ja kohderyhmää yhteistyössä eri palveluiden kanssa siinä toimintaympäristössä, mikä kussakin kunnassa on.

Etsivän nuorisotyön osaamiskeskukselle on selkeä tilaus. Aluehallintovirastoilla on merkittävä rooli etsivän nuorisotyön alueellisen valvonnan ja ohjauksen osalta. Kansallinen koordinaatio ja edunvalvonta toiminnalta kuitenkin puuttuvat. Etsivä nuorisotyö kaipaa tahoa, joka tarkastelisi työtä ja sen kehittämistä kokonaisvaltaisesti, ja joka myös koordinoisi toiminnan systemaattista kehittämistä kansallisella tasolla. Etsivä nuorisotyö tarvitsee tahon, joka edistää toiminnan alueellista tasalaatuisuutta ja lisää toimijoiden verkostoitumista ja tiedon vaihtoa. Etsivästä nuorisotyöstä tulee saada kattavampaa tutkittua tietoa toiminnan vaikuttavuudesta niin toiminnan kehittämisen, viestimisen kuin edunvalvonnan tueksi. Tämä on erityisen tärkeää tässä taloudellisessa tilanteessa, jossa palveluja leikataan ja nuorten syrjään jäämisen riski kasvaa.

Sisältö

	Tiivistelmä	3
1	Johdanto	7
	1.1 Etsivän nuorisotyön matka nykypäivään	8
	1.2 Etsivän nuorisotyön tilastoja	10
	1.3 Osaamiskeskuksen valmisteluprosessi	11
2	Etsivän nuorisotyön nykytilan kuvaus	13
	2.1 Etsivän nuorisotyön profiili	13
	2.1.1 Etsivän nuorisotyön käsitteestä	13
	2.1.2 Laki antaa raamit etsivälle nuorisotyölle	14
	2.1.3 Etsivän nuorisotyön kohderyhmä	17
	2.1.4 Etsivän nuorisotyön tarjoamat palvelut	19
	2.1.5 Etsivän nuorisotyön organisointi ja johtaminen	22
	2.1.6 Keskeiset haasteet	24
	2.2 Osaaminen etsivässä nuorisotyössä	24
	2.2.1 Koulutus ja kokemus vaatimukset	24
	2.2.2 Koulutustarpeet	25
	2.2.3 Tarjolla olevaa koulutusta	27
	2.2.4 Osaamisen vahvistamisen tuki ja koordinaatio alueilla	28
	2.2.5 Keskeiset haasteet	30
	2.3 Etsivän nuorisotyön arviointi	31
	2.3.1 Etsivän nuorisotyön tilastointi ja tilastoraportit	31
	2.3.2 Asiakasprosessia kuvaavan tiedon puute	34
	2.3.3 Tiedon keruusta sen hyödyntämiseen	37
	2.3.4 Keskeiset haasteet	39
	2.4 Etsivästä nuorisotyöstä viestiminen ja yhteiskunnallinen vaikuttaminen	40
	2.4.1 Viestinnän tavoitteita ja tehtäviä	40
	2.4.2 Viestintäkanavat	41
	2.4.3 Keskeiset haasteet	44

3	<u>Osaamiskeskuksen tavoitteet ja tehtävät</u>	46
3.1	Yleiset tavoitteet	46
3.2	Tehtävät teemoittain	46
3.2.1	<i>Etsivän nuorisotyön profiili</i>	46
3.2.2	<i>Osaaminen etsivässä nuorisotyössä</i>	47
3.2.3	<i>Etsivän nuorisotyön arviointi</i>	47
3.2.4	<i>Viestintä ja yhteiskunnallinen vaikuttaminen</i>	48
3.3	Osaamiskeskuksen edellytykset	48
3.4	Rajaukset	49
4	<u>Aikataulu</u>	50
5	<u>Osaamiskeskuksen organisaatio ja resurssit</u>	52
6	<u>Osaamiskeskuksen valmistelussa mukana olleet sidosryhmät</u>	54
7	<u>Riskit ja riskienhallinta</u>	62
8	<u>Keskeiset käsitteet</u>	64
	<u>Lähteet</u>	67
	<u>Kuvailulehti</u>	69
	<u>Presentationsblad</u>	70
	<u>Description</u>	71

1 Johdanto

Suomalaiseen etsivään työhön tuli suuri muutos vuonna 2011, kun laki etsivästä nuorisotyöstä astui voimaan. Muutos toi hetkessä etsivän työn kentälle satoja uusia työntekijöitä ja edellytti etsivältä työltä täysin uusia tapoja tavoittaa kohderyhmää.

Etsivä nuorisotyö levisi muutamassa vuodessa kattamaan lähes koko maan. Sitä toteutettiin vuonna 2014 96,7 %:ssa kaikista Suomen kunnista. Etsivässä nuorisotyössä työskenteli 494 työntekijää, henkilötyövuosia kertyi 419.

Etsivälle nuorisotyölle on ollut selkeä yhteiskunnallinen tilaus ja se on onnistunut löytämään vähitellen oman paikkansa palvelukentässä. Kansallisesti etsivän nuorisotyön toteutuksessa on suurta vaihtelua ja se hyötyisi tahosta, joka voisi koordinoida työtä, kehittää sitä sekä huolehtia siitä koskevasta valtakunnallisesta viestinnästä ja edunvalvonnasta.

Syksyllä 2015 opetus- ja kulttuuriministeriö myönsi Espoon kaupungin Nuorisopalveluille valtionavustusta etsivän nuorisotyön kansallisen osaamiskeskuksen suunnitelman valmistelua varten. Suunnitelman valmistelusta vastasivat projektipäällikkö Riikka Puusniekka ja projektikoordinaattori Arto Auruksenaho.

Suunnitelmaa varten perehdyttiin olemassa olevaan etsivää työtä koskevaan materiaaliin ja haastateltiin joukko etsivän nuorisotyön keskeisiä toimijoita valtionhallinnosta, järjestöistä, tutkimus- ja koulutusorganisaatioista sekä etsivän työn kentältä.

Suunnitelmassa tarkastellaan etsivän nuorisotyön historiaa, nykytilaa ja siitä nousevia haasteita. Suunnitelmaan sisältyy myös ehdotukset etsivän nuorisotyön osaamiskeskuksen tehtävistä ja yhteistyöstä sidosryhmien kanssa.

Suunnitelmassa etsivää nuorisotyötä lähestytään neljästä eri teemasta käsin. Nämä ovat 1) etsivän nuorisotyön profiili, 2) osaaminen etsivässä nuorisotyössä, 3) etsivän nuorisotyön arviointi sekä 4) etsivästä nuorisotyöstä viestiminen ja yhteiskunnallinen vaikuttaminen.

Etsivän nuorisotyön profiili -kappaleessa tarkastellaan käsitystä etsivästä nuorisotyöstä, tapaa tehdä työtä, työn rajoituksia, asiakkuuksia sekä suhdetta muihin toimijoihin. Osaamista käsittelevässä kokonaisuudessa tarkastellaan puolestaan sitä, millaista ammattitaitoa ja osaamista työ edellyttää, ja millaista tukea osaamisen vahvistamiseksi on tällä hetkellä tarjolla. Arviointi-osiossa käsitellään etsivään nuorisotyön tiedonkeruukäytäntöjä ja tähän liittyviä tarpeita. Viestintä ja vaikuttaminen -osio keskittyy sisäiseen ja ulkoiseen viestintään ja vaikuttamiseen ja näiden merkitykseen etsivän nuorisotyön asemalle yhteiskunnassa.

Toivomme, että suunnitelman edistää laadukkaan etsivän nuorisotyön tekemistä ja toiminnan kehittämistä eri tavoin. Toivomme myös, että suunnitelma olisi hyödyksi, kun uuden nuorisolain mukaisia osaamiskeskuksia ja näiden tehtäviä lähdetään määrittelemään.

Haluamme kiittää lämpimästi opetus- ja kulttuuriministeriötä mahdollisuudesta valmistella suunnitelmaa sekä kaikkia haastatteluihin osallistuneita henkilöitä, jotka antoivat valtavan panoksen suunnitelmaan avaamalla etsivää nuorisotyötä ja sen haasteita oman työnsä kautta.

1.1 Etsivän nuorisotyön matka nykypäivään

Suomessa etsivää työtä on tehty 1960-luvulta lähtien, aluksi muun muassa sosiaali- ja kriminaalihuollon sekä katu- ja jengityön parissa (Männikkö 2011, tiivistelmä; Kaartinen-Koutaniemi 2012, 15–16). Varsinaisesti etsivä työ työmuotona hahmottui Suomessa 1980-luvulla, jolloin kentällä oli neljä toimijaa: Nuorten päihdetyö, kunnallisen nuorisotyön erityisnuorisotyö, Raittiustoimiston nuorisoneuvonta sekä seurakunnan erityisnuorisotyö. Työn tekeminen ja sen organisointi oli tuolloin vielä melko jäsentymätöntä. Työtä tehtiin käytännössä rajattomasti ja oman auttamishalun perusteella. (Kaartinen-Koutaniemi 2012, 16.)

Etsivän nuorisotyön (ENT) näkökulmasta merkittävä kehittämisaskel Suomessa otettiin 1990-luvulla, kun Tampereella lähdettiin toteuttamaan etsivän nuorisotyön projektia, ENTiä. ENTistä tuli moniammatillisen etsivän työn kokeiluhanke. Tähän asti etsivää työtä oli tehty hyvin sektoroituneesti. ENTin lähtökohta oli Norjassa kehitetty sosiaalisen kenttätönnön malli riskioloissa elävien nuorten auttamiseksi. Projekti päättyi vuonna 1995, mutta työmuoto vakiintui osaksi kaupungin palveluverkosta. (Huhtajärvi 2007; Kaartinen-Koutaniemi 2012, 17–18.) Seuraavaksi käynnistyivät Helsingin Nuorisoasiainkeskuksen Luotsi, A-Klinikkasäätiön Vinkki ja Pro-tukipisteen etsivätyö. Niiden kautta kertynyttä tietoa jaettiin eteenpäin muille toimijoille. (Kaartinen-Koutaniemi 2012, 18.)

Tammikuussa 2011 astui voimaan nuorisolain muutos, jolla säädettiin kunnissa tehtävästä etsivästä nuorisotyöstä. Laki määritteli etsivän nuorisotyön tehtäväksi tuen tarpeessa olevien nuorten etsimisen ja sopivan avun löytämisen heille. Ensisijaisesti nuoria tuli auttaa kiinnittymään koulutukseen, työmarkkinoille tai muuhun merkitykselliseen toimintaan. (Kaartinen-Koutaniemi 2012, 15.)

Lakimuutos merkitsi etsivälle työlle uuden aikakauden alkua. Se määriteltiin ensimmäistä kertaa yhdeksi nuorisotyöhön – ja politiikkaan kuuluvaksi toiminnaksi (Männikkö 2011, 9). Etsivän nuorisotyön toteuttaminen ei tullut kuitenkaan tuolloin kunnille lakisääteiseksi veloitteeksi, vaan tarvittaessa järjestettäväksi toiminnaksi osana kunnan nuorisotyötä (Nuorisolaki 693/2010/7b §).

Etsivän nuorisotyön leviämistä kuntiin on vauhdittanut opetus- ja kulttuuriministeriön (OKM) valtionavustukset. Tänäkin vuonna etsivän nuorisotyön rahoitus perustuu suurimmaksi osaksi valtionavustuksiin (OKM 2015, 22). OKM myönsi avustusta etsivään nuorisotyöhön ensimmäisen kerran vuonna 2008, jolloin valtion budjetissa 2,5 miljoonan euron määräraha kohdennettiin niiden etsivän työn ammattilaisten palkkaukseen, joiden työ liittyi nuorten työpajatoiminnan kokonaisuuteen (Walldén & Häggman 2008, 4).

Vuonna 2009 etsivään nuorisotyöhön kohdennettu avustussumma oli edellisvuoden suuruinen ja tämän jälkeen se on kasvanut vähitellen vuosittain. Vuonna 2010 OKM jakoi avustuksia etsivään nuorisotyöhön yli 6,8 miljoonaa euroa, vuonna 2011 yhteensä 7,9 miljoonaa, vuonna 2012 yhteensä 10,3 miljoonaa, vuosina 2013–2014 noin 12 miljoonaa/vuosi (Häggman 2014, 9). Vuonna 2015 summa oli hieman yli 13 miljoonaa euroa (436 htv) (OKM 2015, 5). Etsivän nuorisotyön organisaatioiden ilmoittamien etsivän työn kustannusten (15,6 milj. euroa vuonna 2014) mukaan palkkakulut muodostavat suurimman yksittäisen menoerän (87,8 %) etsivän nuorisotyön kustannuksista (OKM 2015, 22).

Nykyisen hallituskauden linjaukset näyttävät siltä, että etsivään nuorisotyöhön ei ole tulossa lisää rahoitusta. Tilanne näyttäisi olevan enemmänkin päinvastainen. Hallituksen 27.5.2015 päättämät julkisen talouden välttämättömät sopeutustoimet kohdistuvat opetukseen, tieteeseen ja kulttuuriin ja ovat vuoteen 2020 mennessä –681 milj. euroa. Hallitusohjelmaan keväällä 2015 kirjattu maininta ”etsivää nuorisotyötä vahvistetaan” tarkentuu todennäköisesti vasta vuoden 2016 aikana.

Vuonna 2015 etsivän nuorisotyön valtionavustusta myönnettiin 1 henkilötyövuotta kohden 30 000 euroa. Vuoden 2016 rahoitushaussa valtionavustusta arvioitiin kohdennettavan etsivän nuorisotyön työntekijän palkkauskustannuksiin n. 25 000 euroa / htv (henkilötyövuosi)/12 kuukautta. Lopullinen avustussumma henkilötyövuotta kohden varmistuu, kun eduskunta on hyväksynyt vuoden 2016 valtion talousarvion.

Etsivän nuorisotyön näkökulmasta on oleellista, mikä on kuntien oma maksukyky ja intressi toteuttaa etsivää nuorisotyötä pienenevien rahoitusresurssien paineessa. Nähtäväksi jää, millaisella rahoituksella ja palvelusopimuksilla etsivää nuorisotyötä tullaan jatkossa toteuttamaan julkisen rahoituksen vähentyessä.

Nykyistä valtion avustamaa etsivää nuorisotyötä edelsi laajamittainen yhteiskunnallinen keskustelu syrjäytyneiden ja yhteiskunnan ulkopuolelle jäävien nuorten olemassaolosta ja määrästä ja näistä aiheutuvista kustannuksista. Keskeinen aiheita koskeva selvitys oli vuonna 2007 ilmestynyt Valtiontalouden tarkastusviraston toiminnantarkastus -kertomus, joka lisäsi merkittävästi kiinnostusta nuorten hyvinvoinnista ja yhteiskunnallisesta tilanteesta.

Tavoitteet nuorten hyvinvoinnin ja sosiaalisen vahvistamisen tukemiseksi kirjattiin vuonna 2007 Matti Vanhasen II hallituksen hallitusohjelmaan sekä lapsi- ja nuorisopolitiikan kehittämisohjelmaan 2007–2011. Vanhasen hallituskaudella laajoja tavoitekokonaisuuksia koordinoitiin politiikkaohjelmilla, kuten lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin politiikkaohjelmalla. Politiikkaohjelman ministeriryhmän päätöksestä kulttuuri- ja urheiluministeri Stefan Wallin asetti syyskuussa 2008 poikkihallinnollisen työryhmän, jonka tehtäväksi tuli selvittää paikallistason julkisen sektorin moniammatillista viranomaistyön ja työpajatoiminnan lakisäateistämistä. Työpajatoiminta rajattiin sittemmin tästä pois. Työryhmän työtä ohjasi mm. Sivistysvaliokunnan kesäkuussa 2008 antama lausunto nuorten syrjäytymisen ehkäisystä (SiVL 10/2008-MINS 5/2008, 11.6.2008). (Opetusministeriö 2009, 5.) Työryhmän julkaisun, Nuorta ei jätetä – Puhalletaan yhteen hiileen, toimenpide-ehdotusten pohjalta ryhdyttiin valmistelemaan muutosta nuorisolakiin.

Etsivän nuorisotyön leviämisen kannalta merkittävää oli myös vuoden 2013 alusta voimaan astunut Kataisen hallituksen nuorisotakuu. Nuorisotakuun kautta haluttiin levittää etsivä nuorisotyö koko maahan.

Se, miten Sipilän hallituksen linjaukset vaikuttavat seuraavina vuosina etsivään nuorisotyöhön, sen asemaan ja resursseihin, on vielä arvoitus. Hallitus on asettanut seuraavia etsivään nuorisotyöhönkin liittyviä tavoitteita vuosille 2015–2020:

- Koulutuksen ja työelämän ulkopuolella olevien nuorten määrä on vähentynyt. Koulutuksen keskeyttäneiden määrä on laskenut.
- Nuorisotakuuta viedään yhteisötakuun suuntaan: syvennetään julkisen, yksityisen ja kolmannen sektorin välistä yhteistyötä nuorten tukemisessa. Tuetaan nuorten elämänhallintaa ja työllistämistä vahvistamalla sosiaali- ja terveyspalveluita osana nuorisotakuuta.
- Kehitetään nuorisotakuusta malli, jossa vastuu tukea tarvitsevasta nuoresta on yhdellä taholla.

- Kerätään parhaat käytänteet kunnista ja laajennetaan toimivat mallit valtakunnalliseksi.
- Kaikille peruskoulun päättävälle taataan koulutus-, työ- tai kuntoutuspaikka.
- Vahvistetaan etsivää nuorisotyötä ja työnetsijätoimintaa sekä nuorten mielenterveyspalveluita.
- Kehitetään nuorten palkkatukea ja Sanssi-korttia työntekoon kannustavampaan suuntaan.

Samanaikaisesti hallitus haluaa kuitenkin edistää kuntien toimintavapautta ja purkaa normeja. Nykyisen hallituskauden aikana tullaan säätämään laki, jonka puitteissa kunnat voivat harkintansa mukaan päättää, millä tavalla ne järjestävät tietyt laissa mainitut palvelut. Näihin harkinnanvaraisesti järjestettäviin palveluihin sisältyy myös nuorisolain mukaiset palvelut.

1.2 Etsivän nuorisotyön tilastoja

Vuonna 2008, kun etsivä nuorisotyö alkoi kokeiluna, etsivän nuorisotyön palveluja tarjosi 36 % kunnista. Vuonna 2011 osuus oli noussut 77,2 %. Vuonna 2014 etsivää työtä toteutti jo 96,7 % kaikista Suomen kunnista. (Häggman 2012, 6; OKM 2015, 23).

Sipilän vuonna 2013 tekemän selvityksen mukaan etsivän nuorisotyön toimintaa tuottivat Suomessa kaupungit, kunnat, säätiöt, yhdistykset, kuntayhtymät ja toiminimet. Kunnat tai kaupungit olivat etsivän nuorisotyön toiminnan suurimmat toteuttajat, mutta noin viidennes palvelun tuottajista oli kaupunkien tai kuntien ulkopuolisia organisaatioita, joilta etsivä nuorisotyö palveluna ostettiin. (Puuronen 2014, 90.)

Etsiviä nuorisotyöntekijöitä oli vuonna 2014 yhteensä 494 henkilöä, henkilötyövuosia kertyi 419. Työntekijöistä 77 % oli naisia. Koulutustausta oli yleisimmin sosionomi (29 %), yhteisöpedagogi (19 %) tai nuoriso- ja vapaa-ajanohjaaja (16 %). Terveystieteiden koulutustausta oli 9 %:lla. (OKM 2015, 17–19). Etsivää nuorisotyötä tekevistä yksiköistä suurimmassa osassa (83 %) työskenteli yksi tai kaksi työntekijää (OKM avustukset etsivään nuorisotyöhön vuonna 2014).

Suurin etsivän nuorisotyön kohderyhmä oli 16–20-vuotiaat, jotka muodostivat 57 % kohderyhmästä. Kohderyhmästä 33 % oli 21–25-vuotiaita. Kaikissa ikäryhmissä miesten osuus kohderyhmästä oli suurempi kuin naisten. Sukupuolijakauma oli tasaisempi alle 20-vuotiaiden kuin yli 20-vuotiaiden ikäryhmissä. (OKM 2015, 7–8.)

Etsivän nuorisotyön tavoittamien nuorten määrä on kasvanut selvästi 2010-luvulla. Kasvuvauhti on hidastunut viime vuosina työmuodon kattaessa jo lähes koko Suomen. Tilastojen mukaan etsivä nuorisotyö tavoitti 16 740 nuorta vuonna 2014. Kasvua edelliseen vuoteen oli 0,7 %. Tavoitetuilla nuorilla tarkoitetaan tässä nuoria, joiden kanssa oli keskusteltu henkilökohtaisesti nuoren tilanteesta. (OKM 2015, 6–7.)

Tilastojen mukaan etsivässä nuorisotyössä nuoria ohjataan monipuolisesti eri palveluihin ja toimenpiteisiin. Ensisijaisesti heitä ohjattiin työhön liittyviin toimenpiteisiin (29,7 %), opintoihin (25,5 %) sekä sosiaali- ja terveystoimen palveluihin (16,7 %). Tärkeimmät yksittäiset toimenpiteet, joihin nuoria ohjattiin, olivat työpajat (10,8 %) ja ammatillisten opintojen jatkaminen (8,7 %). (OKM 2015, 15.)

Useimmiten nuoren tilanne vaatii ohjauksia useaan palveluun. Nämä voivat olla keskenään yhtä tärkeitä ja kiireellisiä nuoren tilanteessa, jolloin ensisijaisen toimenpiteen nimeäminen voi olla vaikeaa. Tyypillisiä palveluja, joihin nuoria ohjataan, ovat toimentuloon liittyvät palvelut, asumisneuvonta, starttivalmennus, keskustelu tulevaisuudesta, ajan antaminen nuorelle vaihtoehtojen miettimiseen, kuntouttava työtoiminta, ammattikorkeakoulu, vertaistukiryhmä (päihde) sekä järjestöjen palvelut. Aina nuorta ei välttämättä

ohjata mihinkään palveluun, vaan neuvonta, ohjaus ja tulevaisuuden suunnittelu sekä tsemppaus ovat ensisijalla asiakassuhteessa. (OKM 2015, 15.)

Vuonna 2014 etsivän nuorisotyön tavoittamista nuorista 12 270 (73 %) oli toimenpiteissä. Ilman toimenpiteitä oli 3 850 nuorta (23 %). Osuus oli hieman suurempi (4,4 %) kuin vuotta aiemmin. Tavoitetuista nuorista 3 % oli kieltäytynyt kokonaan toimenpiteistä. Kieltäytyjien osuus oli edellistä vuotta pienempi. (OKM 2015, 6.)

Etsivän nuorisotyön tilastot osoittavat, että nuoret ohjautuvat toiminnan piiriin suurimmaksi osaksi eri viranomaistahojen kautta. Eniten nuoria ohjautuu oppilaitoksista, erityisesti toisen asteen ammatillisesta koulutuksesta. Vuonna 2014 joka kolmas nuori ohjautui oppilaitoksesta, 14 % sosiaali- ja terveystoimesta, 11 % TE-hallinnosta ja 8 % nuorisotyön kautta. Yhä suurempi osa nuorista kuitenkin ottaa itse yhteyttä etsivään nuorisotyöhön tai ohjautuu sinne sukulaisten ja kavereiden avulla. Vuonna 2014 tällaisen yhteydenoton kautta tuli 24 % nuorista. (OKM 2015, 9.)

1.3 Osaamiskeskuksen valmisteluprosessi

Espoon kaupunki pilotoi vuoden 2013 lopussa Tajua mut! -toimintamallia, jonka tavoitteena on tiivistää ammattilaisten välistä yhteistyötä ja tarjota koordinoitua tukea lapsille, nuorille ja heidän perheilleen. Malli on peräisin Hollannista ja Espoo oli ensimmäisiä kuntia Mikkelin ja Keravan ohella, jossa mallia lähdettiin testaamaan ja kehittämään suomalaisen yhteiskuntaan sopivaksi. Malli nojaa vahvasti nuorisolakiin ja etsivällä nuorisotyöllä on mallissa keskeinen rooli.

Mallin levittämistä kansalliseksi lähdettiin pohtimaan vuonna 2014, jolloin punnittiin erilaisia vaihtoehtoja mallin levittäjätahoksi. Lopulta pilotin rahoittajien (OKM ja Sitra) kanssa päädyttiin ratkaisuun, jossa mallin leviämisestä tulisi vastaamaan tuleva etsivän nuorisotyön osaamiskeskus.

Espoon kaupunki haki rahoitusta opetus- ja kulttuuriministeriöltä etsivän nuorisotyön osaamiskeskuksen valmisteluun marraskuussa 2014. Samaan hakemukseen sisältyi Tajua mut! -toimintamallin levittäminen osana osaamiskeskusta. Päätös rahoituksesta tehtiin joulukuussa 2014.

Varsinainen valmistelutyö päästiin käynnistämään touko-kesäkuussa 2015, jolloin nuorisopalvelupäällikkö Merja Nordling ja projektipäällikkö Riikka Puusniekka vierailivat kahdessa OKM:n valtionavustusta saavassa palvelu- ja kehittämiskeskuksessa, Verkessä ja Koordinaatissa. Käyntien tarkoituksena oli benchmarkata kahden hyvin toimivan palvelu- ja kehittämiskeskuksen tavoitteita, kansallista roolia ja toimintatapoja. Käynneillä keskusteltiin myös keskustusten käynnistymiseen liittyvistä haasteista.

Elokuussa 2015 valmistelun aloittivat täysipäiväisesti projektipäällikkö Riikka Puusniekka ja projektikoordinaattori Arto Auruksenaho. Valmistelun alussa perehdyttiin etsivän nuorisotyön nykytilaan olemassa olevien tutkimus- ja selvitysraporttien pohjalta. Valmistelua jatkettiin haastattelemalla etsivän nuorisotyön keskeisiä toimijoita valtionhallinnosta, järjestöistä, tutkimus- ja koulutusorganisaatioista sekä etsivän työn kentältä (taulukko 1). Haastatteluihin osallistui yhteensä 42 ammattilaista. Haastattelut toteutettiin elo-joulukuun aikana ja kukin haastattelu kesti keskimäärin kahdesta neljään tuntia.

Haastattelujen lisäksi aineistoa koottiin Itä-Suomen alueellisen etsivän nuorisotyön työkokouksen yhteydessä järjestetyssä pienessä työpajassa, jossa paikalliset etsivän nuorisotyön ammattilaiset pääsivät kertomaan työhön liittyvistä haasteista ja esittämään toiveita osaamiskeskuksen tehtäviksi. Työpajaan osallistui noin 50 toimijaa.

Valmisteluprosessin aikana valmistelijat osallistuivat kolmeen alueelliseen tilaisuuteen, Itä-Suomen alueellisen etsivän nuorisotyön työkokoukseen Rautavaaralla, Lounais-, Länsi ja Sisä-Suomen etsivän nuorisotyön päiville Jyväskylässä sekä Etelä-Suomen etsivän nuorisotyön päiville Tammisaarella. Nämä tarjosivat hyvän mahdollisuuden keskustella etsivästä nuorisotyöstä paikallisten työntekijöiden ja heidän esimiestensä sekä sidosryhmätoimijoiden kanssa. Osallistuminen tilaisuuksiin mahdollisti myös eri aluehallintovirasto-alueilla järjestettyjen päivien sisällön ja toteutustavan vertailun. Pohjois-Suomen alueelliset päivät osuivat päällekkäin Jyväskylässä pidetyn tilaisuuden kanssa, mikä esti pääsyn tähän tilaisuuteen. Valmisteluprosessin aikana osallistuttiin myös valtakunnallisille Ohjaamo-päiville Lahdessa, jossa erillisellä ständillä kerrottiin sekä Tajua mut! -toimintamallista että osaamiskeskuksen valmisteluprosessista.

Tämä suunnitelma on rakentunut aiemman tutkimus- ja selvitystiedon sekä syksyn 2015 aikana kerätyn aineiston pohjalta. Suunnitelmaan on pyritty tuomaan kaikki ne keskeiset haasteet ja kehittämisehdotukset, jotka nousivat aineistosta esiin.

Taulukko 1. Osaamiskeskuksen suunnitelmaa varten haastatellut tahot

Nimi	Organisaatio	Haastatteluajankohta
Erik Häggman	Lounais-Suomen AVI	11.9.2015
Kirsi Kohonen ja Henri Alho	Itä-Suomen AVI	30.9.2015
Annika Kattilakoski, Päivi Pienmäki-Jylhä ja Simo Luukkainen	Länsi- ja Sisä-Suomen AVI	2.10.2015
Kirsi-Marja Stewart	Pohjois-Suomen AVI	9.10.2015
Sanna Puura, Liisa Sahi ja Johanna Kalliomaa	Etelä-Suomen AVI	31.8.2015
Peter Rolin	SVEPS	4.11.2015
Tuulikki Nieminen	Keski-Suomen yhteisöjen tuki ry (KYT)	15.9.2015
Henni Axelin	Allianssi	16.9.2015
Jaana Kauppinen	AMET ry	12.10.2015 ja 23.10.2015
Pekka Uotila ja Jussi Ronkainen	Mikkelin ammattikorkeakoulu	8.6.2015 ja 17.11.2015
Eeva Sinisalo-Juha ja Elsi Vuohelainen	Humanistinen ammattikorkeakoulu	9.9.2015
Anne Puuronen	Suomen Syöpäyhdistys ry / Nuorisotutkimusverkosto	6.11.2015
Matilda Wrede ja Cecilia Wester	Helsingin yliopisto	11.11.2015
Tomi Kiilakoski	Nuorisotutkimusverkosto	8.12.2015
Tuija Kautto	Kohtaamo-hanke	3.12.2015
Mari Ahonen-Walker, Anna Kapanen ja Reetta Pietikäinen	Työpajayhdistys ry	20.10.2015
Marjo Hannukkala, Anniina Sillanpää ja Tiia Posa	Suomen Mielenterveysseura ry	23.10.2015
Jaana Fedotoff ja Mika Pietilä	Koordinaatti	10.6.2015
Suvi Tuominen, Mimmi Mäkinen ja Heikki Lauha	Verke	27.5.2015
1 etsivä nuorisotyöntekijä ja 1 esimies + tuotokset workshopista (50 osallistujaa)	Itä-Suomen AVI-alue	30.9.2015
4 etsivää nuorisotyöntekijää / koordinaattoria	Länsi- ja Sisä-Suomen AVI-alue	28.10.2015
2 etsivää nuorisotyöntekijää, esimiesten näkemyksiä etsivän nuorisotyön johtamisesta, työkokous	Etelä-Suomen AVI-alue	1.12.2015 2.12.2015

2 Etsivän nuorisotyön nykytilan kuvaus

Kappaleessa kaksi kuvataan etsivän nuorisotyön nykytilaa. Kuvaus perustuu aiemmin julkaistuihin tutkimuksiin, selvityksiin ja seurantaraportteihin. Tietoa on täydennetty etsivän nuorisotyön keskeisten toimijoiden haastatteluilla, jotka toteutettiin syksyn 2015 aikana (ks. s.6–7).

Etsivän nuorisotyön nykytilaa käsitellään neljän eri teema-alueen kautta. Nämä ovat 1) etsivän nuorisotyön profiili, 2) osaaminen etsivässä nuorisotyössä, 3) etsivän nuorisotyön arviointi sekä 4) etsivästä nuorisotyöstä viestiminen ja yhteiskunnallinen vaikuttaminen.

2.1 Etsivän nuorisotyön profiili

2.1.1 Etsivän nuorisotyön käsitteestä

Etsivää työtä on tehty pitkään ja siihen liittyvät käsitteet ovat muotoutuneet ajan kuluessa. Tutkija Anne Puuronen (2014, 14) kävi ansiokkaasti läpi etsivän työn käsitteistöä teoksessa ”Etsivän katse”. Puuronen toteaa käsitteiden käytön vaihtelevan maittain. Puuronen (2014, 13) kirjoittaa:

Etsivää nuorisotyötä koskevia vastaavia käsitteitä muissa kielissä ovat outreach youth work ja uppsökande ungdomsarbete (etsivä nuorisotyö) sekä detached youth work ja fältarbete (kenttätyö, jota Suomessa kutsutaan katutyöksi)).

Euroopan huumausaineiden ja niiden väärinkäytön seurantakeskus European Monitoring Center for Drugs and Drug Addiction (EMCDDA) käyttää raporteissaan Euroopan neuvoston esittämää termiä outreach work yläkäsitteenä kaikelle etsivälle työlle (EMCDDA 1999; 2001). Siten käsite outreach youth work on eräänlainen sateenvarjokäsite, jonka nimiin käsitetään kuuluviksi erilaisia työmuotoja ja tapoja toteuttaa etsivää työtä.

EMCDDA:n ja laajemmin etsivää nuorisotyötä käsittelevässä kansainvälisessä ammattikirjallisuudessa outreach youth work jaetaan kolmeen päätyyppiin (ks. Rhodes 1996; Svensson & Hussebye 2003). Nämä ovat:

- *domiciliary*: Kohderyhmän kotona tehtävä etsivä työ. Etsivää nuorisotyötä tekevä ottaa yhteyttä kohderyhmän nuoriin heidän kotonaan.
- *peripatetic*: Kiertävä etsivä työ, joka kohdistuu yksilöiden sijaan instituutioihin, joissa kohderyhmät ovat tavattavissa. Yhteys nuoriin otetaan instituutiotasolla, kuten kouluissa ja oppilaitoksissa, vankilassa.

- *detached*: Katutyö, kadulla tehtävä riippumaton etsivä työ. Etsivää nuorisotyötä tekevä ottaa yhteyttä kohderyhmän nuoriin julkisilla alueilla kuten kadulla, puistoissa ja ostoskeskuksissa, nuorten ”omilla alueilla.

Puurosen (2014, 21) mukaan käytettäessä outreach work ja detached -käsitteitä määritelmät luovat jännitteitä etsivän nuorisotyön kolmen eri päätyypin välille. Yhtäältä kaikki kolme päätyyppiä nähdään yhtä keskeisinä etsivän nuorisotyön muotoina (outreach youth work). Toisaalta, kun etsivä nuorisotyö määritellään kolmijaon kautta, syntyy hänen mukaansa seuraava jännite:

- a Nuorten omissa ympäristöissä tapahtuvaa etsivää työtoimintaa (detached youth work) koskevat näkemykset voimistuvat (ks. Smith 2005), ja kyseessä olevan työmuodon korostaminen jättää varjoonsa yksityisessä tilassa ja instituutiossa tai niiden kautta tehtävän etsivän työn.
- b Vain detached youth work nähdään ”oikeana” ja ”puhtaana” etsivänä nuorisotyönä, mikä tiettyssä mielessä pitää paikkansa, koska outreach youth work -käsitteen kautta määriteltynä etsivän nuorisotyön nuorilähtöinen omaehtoisuus väistämättä heikkenee.

Kyseessä on keskeinen sekä alan määrittymiseen nyt ja tulevaisuudessa vaikuttava tilanne että ohjauspoliittista huomiota vaativa asia.

Suomenkielisten termien ja vakiintuneiden sisältöluokittelujen käyttöä tulisi Puurosen mukaansa johdonmukaisesti vahvistaa kuvattaessa etsivän nuorisotyön työskentely- ja toimintamuotoja. Hän ehdottaa, että Suomen etsivää nuorisotyötä kuvaavan termistön vastavuotua vahvistettaisiin myös suhteessa muihin Pohjoismaihin. (Puuronen 2014, 14–15.)

Termien määrittelyn tarve suhteessa kansainväliseen termistöön ei noussut esiin yhdessä syksyllä 2015 tehdyssä haastattelussa. Haastatteluissa oli kuitenkin selkeästi nähtävissä tarve etsivä nuorisotyö -termin tarkentamiselle. Näkemykset työstä ja sen tavoitteista vaihtelivat jonkin verran riippuen haastateltavasta. Etsivän nuorisotyön laissa määritellyistä asioista oltiin enimmäkseen yhtä mieltä, mutta näiden tehtävien ulkopuolella tehtävästä etsivästä työstä oli näkemyseroja. Tämä tuli esiin keskusteltaessa työn tavoitteista, luonteesta, kohderyhmästä, asiakkuuksien kestosta sekä työskentelymetodeista. Termin ja sen myötä myös työnkuvan määrittelemättömyys näyttäisi joltaneen kentällä erilaisiin tapoihin toteuttaa etsivää nuorisotyötä. Yhteisen määrittelyn puuttuessa on myös päässyt syntymään arvottavaa keskustelua siitä, mikä on oikeaa etsivää nuorisotyötä.

2.1.2 Laki antaa raamit etsivälle nuorisotyölle

Suomalaiseen etsivään työhön tuli suuri muutos vuonna 2011, kun nuorisolakiin lisättiin etsivää nuorisotyötä koskevat säädökset (7b–7d §:t). Muutos toi yhdellä kerralla etsivän työn kentälle satoja uusia työntekijöitä, edellytti uusia tapoja työskennellä ja tavoittaa kohderyhmää. (Kaartinen-Koutaniemi 2012, 31–32.)

Lakitekstissä etsivä nuorisotyö ja sen tehtävä määriteltiin seuraavasti:

Etsivän nuorisotyön tehtävänä on tavoittaa tuen tarpeessa oleva nuori ja auttaa hänet sellaisten palvelujen ja muun tuen piiriin, joilla edistetään hänen kasvuaan ja itsenäistymistään sekä pääsyään koulutukseen ja työmarkkinoille.

Etsivää nuorisotyötä tehdään ensisijaisesti perustuen nuoren itsensä antamiin tietoihin ja hänen omaan arvioonsa tuen tarpeesta.

Kun kunta järjestää etsivää nuorisotyötä, sen tulee nimetä etsivän nuorisotyön toimeenpanosta vastaava kunnan viranhaltija tai kuntaan työsopimussuhteessa oleva henkilö.

Etsivällä nuorisotyöntekijällä on oltava riittävä koulutus ja kokemus nuorten kanssa tehtävästä työstä.

Etsivää nuorisotyötä voivat järjestää kunta tai useammat kunnat yhdessä. Kunta voi järjestää etsivää nuorisotyötä hankkimalla palveluja myös nuorten palveluja tuottavalta yhteisöltä, jolloin kunta vastaa siitä, että sen hankkimat palvelut järjestetään tämän lain mukaisesti.

Nuorisolaki 693/2010/7 b§

Nuorisolaissa otettiin myös kantaa siihen kenellä on lakisääteinen velvollisuus luovuttaa nuoren yksilöinti- ja yhteystiedot kunnan etsivälle nuorisotyölle.

Lakisääteinen etsivä nuorisotyö kohdistui erityisesti estämään nuorten syrjäytymistä koulutuksesta ja työelämästä. Se antoi julkishallinnolle ohjeita, kuinka tavoittaa nuoria, joita muut palvelut eivät tavoita. Nuorisolain muutoksen myötä oli otettava käyttöön uudenlaisia tapoja kontaktoida nuoria ja tehdä etsivää työtä. Lain hengen saavuttaminen ei onnistunut helposti perinteisellä etsivän työn muodolla, katutyöllä. Uudenlaiset toimintatavat herättivät kentällä keskustelua etsivän työn periaatteista ja toimintavoista. (Kaartinen-Koutaniemi 2012, 32).

Uudenlaisen etsivän nuorisotyön erilaiset toimintatavat suhteessa perinteisenä ymmärrettyyn etsivään työhön nousivat esiin myös syksyllä 2015 toteutetuissa haastatteluissa. Haastateltavat pohtivat etsivän työn ydintä, miten työtä tulisi tehdä ja millaisin metodein. Etsivä nuorisotyö, sen tavoitteet ja menetelmät saivat erilaisia painotuksia riippuen haastateltavasta.

Etsivän työn verkoston AMET ry:n toiminnanjohtaja Jaana Kauppinen mukaan perinteisen etsivän työn toimijat kokivat jääneensä sivuun lain valmistelusta ja etsivän työn määrittelystä, mikä sai aluksi aikaan juovan perinteisen etsivän työn ja lakisääteisen etsivän nuorisotyön välille. Kauppinen kuitenkin totesi, että kahtiajako ei ole enää ajankohdainen. On ymmärretty, että uudenlainen, laista toimintavaltuutensa saava etsivä nuorisotyö ei ole pois perinteisestä järjestölähtöisestä etsivästä työstä. Kummallakin on paikkansa ja tehtävänsä yhteiskunnassa. Olennaista on löytää näiden välille yhteinen kosketuspinta saada aikaan dialogia ja löytää ne tehtävät, joita voidaan tehdä yhdessä. (Jaana Kauppinen, AMET ry, haastattelu 12.10.2015.)

Uudenlaisen ja perinteisen etsivän työn välillä nähdään olevan merkittävä ero tulokulmassa työhön: perinteisen etsivän työn nähdään saavan mandaattinsa aina asiakkaalta, kun taas uudenlainen etsivän nuorisotyön perusteella tehtävässä työssä mandaatti tehtävään tulee laista ja on siten viranomaislähtöistä. (Jaana Kauppinen, AMET ry.) Keskustelua perinteisen järjestölähtöisen ja uudenlaisen etsivän työn välillä on leimannut pohdinta siitä, löydetäänkö etsivässä nuorisotyössä lain perusteella tehtyjen ilmoitusten kautta kaikki ulkopuolelle jääneet nuoret. Tavoitetaanko näin ne nuoret, jotka eivät ole olleet minkään palvelun tai viranomaiskontaktin piirissä. Keskustelussa jalkautuvaa työtettä on nostettu esiin parempana mahdollisuutena tavoittaa palveluiden ulkopuolella olevat nuoret, kohdata heidät ”omalla neutraalilla maaperällä” tasavertaisina toimijoina ilman vallankäyttöä ja auktoriteettiasemaa.

Useimmat haastatteluista, kuten ylitarkastaja Kirsi-Marja Stewart Pohjois-Suomen aluehallintovirastosta, totesivat, että jalkautuvaa työtä ei voi automaattisesti pitää parhaana ja tehokkaimpana tapana tehdä etsivää nuorisotyötä. Jalkautuvassa työssä harvoin tavoite-

taan juuri etsivän nuorisotyön kohderyhmään kuuluvia nuoria. Tapauksissa, jossa nuori on jumittunut kotiin, jalkautuva työ voi kuitenkin olla tarpeellista ja tehokasta. Työtapa muotoutuu hänen mielestään kunkin paikkakunnan erityispiirteiden mukaan. Nuoria tavoitetaan eri tavoin ja tuen tarpeessa olevien nuorien määrä on hyvin erilainen eri paikkakunnilla. (Kirsi-Marja Stewart, P-S AVI, haastateltu 9.10.2015)

Lakisääteinen etsivä nuorisotyö näyttäisi tavoittavan hyvin nuoria, jotka ovat vaarassa jäädä yhteiskunnan ulkopuolelle. Ilmoitusten perusteella etsivään nuorisotyöhön tulee merkittävä määrä peruskoulun jälkeen ilman koulutuspaikkaa jääneitä, toisen asteen oppilaitosten keskeyttäneitä ja työttömäksi valmistumisen jälkeen jääneitä nuoria. Erityisen hyvin työ näyttäisi tavoittavan juuri peruskoulun jälkeen ilman opiskelupaikkaa olevat nuoret, joista ennen lain voimaantuloa, osa hävisi virallisten järjestelmien ulkopuolelle. ”Vuotokohta” näyttäisi siirtyneen nyt myöhäisempään vaiheeseen; toisen asteen keskeyttäneisiin ja valmistumisen jälkeen työttömäksi jääneisiin. Vaikka etsivä nuorisotyö tavoittaa myös heitä, tilastojen mukaan tästä ryhmästä syntyy edelleen iso tuntematon ”ulkopuolisten” joukko.

Olennaista keskustelussa on muistaa, että paikkakunnat ovat hyvin erilaisia ja tästä johdun myös tavat löytää kohderyhmään kuuluvia ovat erilaisia. Pienemmällä paikkakunnilla saatetaan tietää jokainen alle 29-vuotias työtön ja tuen tarpeessa oleva, suuremmilla paikkakunnilla tavoittaminen on paljon haastavampaa kohderyhmän suuren määrän vuoksi. Arvioiden mukaan suuremmilla paikkakunnilla tuen tarpeessa olevia nuoria on jopa tuhansia, jolloin kohderyhmän tavoittamisen menetelmätkin ovat erilaisia. (Häggman 2014b.)

Haastatteluissa tuli esiin herättelevä detalji pienten ja suurten paikkakuntien välisistä eroista ja tavoista löytää palveluiden ulkopuolella olevia nuoria. Eräs haastateltava kertoi, että maaseutumaisilla paikkakunnilla hyvä tapa löytää ulkopuolella olevia nuoria on keskustella maatalouslomittajan kanssa. Heillä on hyvä paikallistuntemus, niin ihmisten kuin olosuhteiden osalta.

Yhteiskunnan ulkopuolelle jäävien tavoittamisen lisäksi vuoden 2011 nuorisolain muutos pyrki vahvistamaan monialaista yhteistyötä ja verkostomaista työtöitä nuorten asioiden hoidossa ja palveluiden järjestämisessä. Laki pyrki myös siirtämään työn painopistettä yhä varhaisempaan tukeen. (Nuorisolaki 693/2011.) Etsivän nuorisotyön virallinen asema kunnan palveluverkostossa sekä nuorisolain säädökset tietojen luovuttamisesta edistävät merkittävästi työn toteuttamista osana paikallista monialaista toimijaverkosta.

Etsivän työn tekemiseen monialainen yhteistyö istuu hyvin (Kaartinen-Koutaniemi 2012, 101). Kunnissa etsivää nuorisotyötä tehdään tiiviissä yhteistyössä muun muassa oppilaitosten, sosiaali- ja terveystieteiden ja kolmannen sektorin toimijoiden kanssa. Etsivään nuorisotyöhön myös ohjaututaan pääosin eri viranomaistahojen kautta (ks. kpl 1.2). Monialaisessa verkostossa etsivä nuorisotyö rakentaa kontaktia palveluiden ulkopuolella oleviin tai ulkopuolelle joutumisen uhatta oleviin nuoriin ja saattaa heitä eteenpäin sopiviin palveluihin. (Kaartinen-Koutaniemi 2012, 29.) Työssä korostuu palveluohjaus.

Männikön (2011, 39) mukaan onnistuneen yhteistyön rakentamiseen vaikuttavat monet tekijät, kuten etsivän nuorisotyön tunnettuus, toimijoiden keskinäinen avoimuus ja luottamus sekä yhteistyön mielekkyys kaikkien osapuolten kesken. Pitkäjänteisyys ja yhteisistä käytännöistä, toimijoiden rooleista sekä vastuunjaosta sopiminen on tärkeää. Yhteistyön koordinointiin, johtamis- ja neuvottelukäytäntöihin tulee siten kiinnittää erityistä huomiota. Työn rajapinnat muihin viranomaistoimijoihin on tärkeää selvittää tarkasti työtä käynnistettäessä ja sitä kehitettäessä (Kaartinen-Koutaniemi 2012, 30). Viime vuosina yhteistyön haasteina näyttäisivät olleen esimerkiksi epäselvyydet etsivän nuorisotyön ohjausprosessiin kuuluvista tehtävistä sekä siitä, minkä toimialan asiakkaana nuorta

pidetään etsivän nuorisotyön ohjausprosessin aikana. (Puuronen 2014, 45–46.) Parhaiten yhteistyön arvioitiin sujuvan muiden organisaatioiden etsivien nuorisotyöntekijöiden, nuorisotoimen, nuorten työpajojen sekä sosiaalitoimen kanssa tässä järjestyksessä (OKM 2015, 21).

Yhteistyön rakentumista kunnissa tukee nuorisolain edellyttämät nuorten ohjaus- ja palveluverkostot (NOP), joiden avulla voidaan parantaa nuorille tarjottavia palveluja vastaamaan paikallisia olosuhteita. Verkoston tehtäviin kuuluu kartoittaa toiminta-alueensa eri sektoreiden palvelut ja tunnistaa niiden mahdolliset katvealueet. Tehtävänä on myös edistää nuorille suunnattujen palvelujen yhteensovittamista ja vaikuttavuutta, niin että ne ovat riittäviä, laadukkaita ja helposti saavutettavissa. (Hallituksen esitys eduskunnalle 2010.)

Etsivä nuorisotyö osana nuorten ohjaus- ja palveluverkostoa luo myös mahdollisuuden hyödyntää etsivää nuorisotyötä aiempaa paremmin kunnan palvelujärjestelmän kehittämisessä. Etsivään työhön kertyy jatkuvasti tietoa nuorten elinoloista ja palvelujärjestelmän puutteista, jota hyödyntämällä voidaan korjata olemassa olevia palvelujärjestelmän puutteita. Verkosto luo rakenteen tiedon kululle päätöksentekoon, joka aiemmin on puuttunut (Kaartinen-Koutaniemi 2012, 100). On kunnan NOP-verkoston oman päätöksenteon varassa, haluaako se nähdä etsivän nuorisotyön vahvana toimijana alueellisessa kehittämisessä vai ainoastaan suppeana sektorisena tukipalveluna (Puuronen 2014, 50).

Kuntaliiton selvityksen mukaan NOP-verkosto oli perustettu vuoteen 2013 mennessä yli 90 prosenttiin kunnista. Vuoden 2015 selvityksessä vastaajista viidennes katsoi, että verkosto seurasi nuorten elinoloja, kehitti palveluja ja välitti tietoa. Verkostolla ei yleensä ollut itsenäistä toimivaltaa, mikä koettiin osin ongelmaksi. (Kuntaliitto 2015, 28–29.) Puurosen (2014, 41–44) tutkimuksessa etsivän nuorisotyön ja NOP-verkoston välinen yhteistyö näyttäytyi vielä vähäisenä: verkosto ei hahmottanut itseään koko kunnan yhteistyöverkostona ja työtä kuvasi jossakin määrin eräänlainen ”lakisääteisyys hoidettu”-toimintatapa. Monialaisen verkostoyhteistyön kehittäminen näyttäisi jääneen Puurosen mukaan yleisesti selvästi vähemmälle huomiolle etsivän nuorisotyön asiakasprosessissa.

2.1.3 Etsivän nuorisotyön kohderyhmä

Nuorisolain mukaan etsivän nuorisotyön ensisijaisena tehtävänä on auttaa alle 29-vuotiaita nuoria, jotka ovat koulutuksen tai työmarkkinoiden ulkopuolella tai jotka tarvitsevat tukea saavuttaakseen tarvitsemansa palvelut (OKM 2015, 2). Etsivän nuorisotyön palvelut ovat nuorelle vapaaehtoisia, ja jo yhteystietojen luovuttamiseen etsivälle nuorisotyölle tarvitaan lähtökohtaisesti nuoren suostumus (Nuorisolaki 7 c § 20.8.2010/693).

Nuorisolaki velvoittaa opetuksen ja koulutuksen järjestäjät, puolustusvoimat ja siviilipalvelukeskuksen luovuttamaan etsivälle nuorisotyölle sellaisen alle 25-vuotiaan nuoren tiedot, joka ei ole sijoittunut peruskoulun jälkeisiin opintoihin tai joka on keskeyttänyt opinnot tai palvelun. Myös muut viranomaiset voivat luovuttaa vastaavat tiedot ilman nuoren suostumusta, jos arvioivat hänen olevan viipymättä tuen tarpeessa. Tietojen luovuttajalla on velvoite kertoa nuorelle ja alaikäisen huoltajalle sopivilla tavoilla, että nuorta koskevia tietoja voidaan lain tarkoittamissa tilanteissa luovuttaa etsivää nuorisotyötä varten. Laissa määritellyt viranomaiset voivat jättää tiedot luovuttamatta, jos arvioivat käytettävissään olevan tiedon pohjalta sekä nuoren tilanne ja tuen tarve kokonaisuudessaan huomioon otettuna, ettei nuori ole 7b §:ssä tarkoitettujen palvelujen ja muun tuen tarpeessa. (Nuorisolaki 7 b-d § 20.8.2010/693.)

Lain määrittämä etsivän nuorisotyön kohderyhmä on laaja. Nuorisotoimen ylitarkastaja Erik Häggman Lounais-Suomen aluehallintovirastosta on arvioinut, että etsivän nuori-

sotyön kohderyhmään kuuluu noin 100 000 nuorta, joista noin kolmannes on Uudella- maalla ja kolmannes Pohjanmaalla. Laskelma perustuu hänen kehittämäänsä laskentakaa- vaan, joka puolestaan perustuu alueen työttömien määrään. (Häggman 2014b.)

Ulkopuolisten nuorten määrää on arvioitu 2000-luvulla myös muiden toimesta. Luvut ovat olleet hieman Häggmanin arviota pienempiä. Myrskylän (2011, 9–18) tutkimuk- sessa tarkasteltiin rekisteritietoja kaikista 15–29-vuotiaista nuorista, jotka eivät ole työssä, varusmiespalvelussa, opiskele tai joilla ei ole pieniä lapsia kotona. Tutkimuksen mukaan vuonna 2008 Suomessa oli 82 200 ”ulkopuolista” nuorta. Tilastokeskuksen (2013) teke- mässä selvityksessä saatiin ulkopuolisten nuorten määräksi 86 700, kun käytettiin vas- taavia rajauksia kuin Myrskylän tutkimuksessa. Heistä suurin osa oli työttömiä (59 %) tai työkyvyttömiä (17 %). Työttömistä nuorista 30 % oli ollut työttömänä myös vuotta aiemmin. Työvoimatoimistoon työttömäksi työnhakijaksi oli rekisteröitynyt noin 80 pro- senttia, mutta työttömyyskorvausta sai vain noin 50 prosenttia. Vajaa 60 prosenttia oli suorittanut lukion tai ammattikoulututkinnon, muilla oli peruskoulupohja. (Tilastokes- kus 2013.) Riskiä ulkopuolisuuteen kasvattaa selvästi pelkkä perusasteen koulutus, vieras- kielisyys sekä vanhempien matala koulutus ja heikko sosio-ekonominen asema (Myrskylä 2011, 9–18).

Etsivän nuorisotyön kohderyhmä voidaan määrittellä pääpiirteittäin seuraavaksi: 1) työn ja koulutuksen ulkopuolella olevat nuoret (16–29-vuotiaat), 2) nuoret, jotka itse ottavat yhteyttä tuen ja palvelun saamiseksi ja 3) nuoret, jotka ohjautuvat etsivään työhön eri yhteis- työtahojen kautta (Häggman 2014b). Tuentarpeen näkökulmasta kohderyhmää voidaan tarkastella myös seuraavalla jaottelun kautta: 1) nuoret, jotka eivät osaa hakea tukea itse, 2) suurta tukea selviytymisessään tarvitsevat nuoret sekä 3) pitkään syrjäytyneet moniongel- maiset, joita tukitoimet ja palvelut eivät ole tavoittaneet (Kaartinen-Koutaniemi 2012, 58–59).

Etsivän nuorisotyön kohderyhmä ja sen rajaukset nousivat keskusteluun kaikissa syksyn 2015 aikana toteutetuissa haastatteluissa. Aluehallintovirastojen edustajista Erik Häggman piti nuorisolain määritelmää etsivästä nuorisotyöstä kapeana. Hän pohti, voiko kohde- ryhmä olla jo valmiiksi määritelty, kuten se nuorisolain mukaan on. Häggmanin mielestä etsivän nuorisotyön tehtävänä on myös kartoittaa ja löytää uusia ryhmiä tuen piiriin. Kunnissa ei välttämättä ole tietoa ulkopuolella olevista ja kokonaiskuvan hahmottaminen uupuu. (Erik Häggman, Lounais-Suomen AVI, haastattelu 11.9.2015.)

Haastateltujen mielestä olennainen kohderyhmän määrittelyyn vaikuttava tekijä on resurssit. Käytössä olevat resurssit suhteessa nuorten määrään vaihtelevat kunnissa merkit- tävästi. Priorisointi nousee olennaiseksi, kun resurssia on niukasti.

Länsi- ja Sisä-Suomen AVIn edustajat totesivat, että etsivässä työssä on lähdettävä aina käytössä olevista resursseista ja arvioitava tämän pohjalta, kuinka paljon on varaa panostaa esimerkiksi ehkäisevään työhön, jalkautuvaan työhön tai ryhmätoimintaan. Ensisijaisen tärkeää on huolehtia siitä, että lakisäteiset tehtävät tulevat hoidetuksi. (Annika Kattilakoski, Päivi Pienmäki-Jylhä, Simo Luukkainen, Länsi- ja Sisä-Suomen AVI, haastattelu 2.10.2015.)

Haastatellut totesivat, että muun etsivän työn osalta, määrittely tulisi tehdä kunnassa sen pohjalta, millaisia ilmiöitä kunnassa on ja millaiset nuoret näyttäisivät jäävän palve- lujen ulkopuolelle. Tällaista määrittelyä tulisi tehdä monialaisessa ryhmässä, esimerkiksi nuorten ohjaus- ja palveluverkoston (NOP) tapaamisissa. Etsivän nuorisotyön on tärkeää viedä oma näkemyksensä ja kokemuksensa nuorten tilanteesta kunnan verkostotapaami- siin, esimerkiksi NOP-verkoston.

Erityisesti etsivien nuorisotyöntekijöiden haastattelut nostavat esiin sen, miten tärkeää on, että kohderyhmä on määritelty ja työn priorisointi on puhuttu auki, niin ettei yksittäisen etsivän nuorisotyöntekijän tarvitse sitä yksin tehdä. Linjausten tulisi olla selkeitä ja yhteisiä

kaikille toimijoille, jotta etsivä nuorisotyöntekijä välttyy liialliselta työkuormalta, joka aiheuttaa eri toimijoiden tekemistä linjauksista. Mikäli kohderyhmän määrittely jää yksittäisen työntekijän vastuulle, on vaarana, että työ kohdentuu väärin tai vain kapeaan ryhmään.

Haastattelussa nousi esiin myös se, että selkeä kohderyhmän ja tehtäväkuvan määrittely yhteistyössä eri toimijoiden kanssa, antaa paremman mandaatin etsivälle nuorisotyölle. Mikäli tällaista keskustelua ei käydä, mandaatti jää heikoksi ja yhteistyöhön ei välttämättä sitouduta.

Useimmat haastatelluista olivat sitä mieltä, että kohderyhmän tavoittamiseksi tulisi etsivää nuorisotyötä markkinoida aktiivisesti nuorille. He pitivät tärkeänä sitä, että palvelusta tiedotettaisiin esimerkiksi kouluissa ja erilaisissa nuorille suunnatuissa tapahtumissa. Hyötyinä nähtiin se, että nuoret osaavat hakeutua palveluun itsenäisesti jo pientenkin pulmien kanssa, jolloin apua voidaan tarjota mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. Etsivän nuorisotyön markkinointi neutraalina ja vapaaehtoisena matalan kynnyksen palveluna, rohkaisee nuoria myös hyödyntämään palvelua, kun ei ole vaaraa leimautumisesta.

Nuorisotoimen ylitarkastajat Kirsi Kohonen ja Henri Alho Itä-Suomen AVI:sta nostivat esiin tiedottamisen myös nuorten huoltajille. Heidän mielestään huoltajille kohdennettua viestintää tulisi olla enemmän, jotta huoltajat tunnistaisivat palvelumuodon ja tietäisivät milloin ottaa nuoren asioissa yhteyttä. (Kirsi Kohonen, Henri Alho, Itä-Suomen AVI, haastattelu 30.9.2015)

2.1.4 Etsivän nuorisotyön tarjoamat palvelut

Etsivä nuorisotyö on erityisnuorisotyötä, jonka tavoitteena on olla läsnä nuorten keskuudessa ja tarjota heille mahdollisuus turvalliseen ja luottamukselliseen aikuiskontaktiin (www.minedu.fi). Etsivä nuorisotyö etsii nuoren kanssa ratkaisuja nuoren pulmiin ja kysymyksiin sekä auttaa nuorta saavuttamaan tarvitsemansa palvelut. Palvelut ovat nuorelle vapaaehtoisia. (OKM 2015, 2.)

Männikkö (2011, 13) ja Puuronen (2014, 23) totesivat selvityksissään, että etsivää nuorisotyötä toteutetaan kunnissa eri tavoin. Heidän mukaansa toimintatapojen muodostumista ovat ohjanneet muun muassa erilaiset paikalliset ja alueelliset tarpeet, etsivän nuorisotyön taustaorganisaatio ja resurssit sekä työntekijöiden ammattiorientaatio, koulutus, työkokemus ja osaaminen.

Syksyllä 2015 toteutettujen haastattelujen perusteella tilanne näyttäisi olevan edelleen edellä mainitun kaltainen. Mitään selkeää yhtenäistä tapaa tai raamia tehdä etsivää nuorisotyötä ei ole, vaan variaatio toiminnassa ja resurssien käytössä on suurta. Tähän törmättiin haastattelussa toistuvasti. Eri organisaatioista tulevilla henkilöillä oli erilaisia näkemyksiä siitä, mitä etsivä nuorisotyö on. Huoli yhtenäisen näkemyksen puuttumisesta tunnistettiin ja tähän toivottiin selkeytystä

Haastattelussa nousi esiin toistuvasti myös huoli resurssien väärinkäytöstä. Haastateltavat osasivat nimetä useita väärinkäytön kohteita. Työpanosta saatettiin käyttää esimerkiksi korvaamaan jonkun toisen ammattilaisen työpanosta: etsivä nuorisotyöntekijä saattoi toimia kuraattorina, sijaistaa mielenterveys- ja päihdetyössä, toimia nuorisonohjaajana nuorisotiloilla tai olla ”hanttihommissa” markkinoilla ja tapahtumissa. Etsivää nuorisotyöntekijää saatettiin siis käyttää työhön, jota muut eivät ehtineet, pystyneet tai halunneet hoitaa. Resurssien väärinkäyttöön näyttivät johtavan useimmiten paikalliset resurssivajeet tai taustaorganisaation ymmärtämättömyys etsivän nuorisotyön roolista.

Etsivän nuorisotyön toimintaa tulisi ohjata lain ohella paikalliset olosuhteet ja tarpeet sekä paikallisesti käytössä olevat etsivän nuorisotyön resurssit ja muut tarjolla olevat palve-

lut, kuten edeltävässä etsivän nuorisotyön kohderyhmää käsitelleessä kappaleessa todettiin. Haastateltavat painottivat voimakkaasti sitä, että missä tahansa ympäristössä etsivä nuorisotyöntekijä työskenteleekin, hänen on toimittava aina etsivän nuorisotyön roolissa.

Toinen asia, joka painottui haastatteluissa selvästi, koski tehtävänkuvaa palveluntuottajana. Etsivän nuorisotyön tavoitteena nähtiin pääsääntöisesti tuen tarpeessa olevien nuorten ohjaaminen heidän tarvitsemiinsa palveluihin. Etsivä nuorisotyö ei siten voi itse toimia eri palveluiden tuottajana. Peter Rolin SVEPSistä täydensi näkökulmaa hyvin toteamalla, että etsivään nuorisotyöhön kuuluu olennaisena elementtinä moniammatillinen yhteistyö, se ei toimi milloinkaan yksin palveluntuottajana.

Palveluiden tuottamisen problematiikkaan liittyen esimerkkinä nousivat yleisimmin erilaiset ryhmätoiminnot. Lähtökohtaisesti niiden nähtiin kuuluvan muiden hallinnonalojen toimintaan ja vastuulle. Ylitarkastajat Kirsi Kohonen ja Henri Alho totesivat, että erityisesti pienillä paikkakunnilla tehdään monesti sellaista työtä, joka ei ole etsivää työtä. Moni etsivä lähtee toimimaan näin, koska haluaa tehdä yhteisön eteen hyvää ja toivoo yleistä hyväksyntää työlle. Vaarana on, että tällöin mennään toisen ammattiryhmän tontille. (Kirsi Kohonen ja Henri Alho, Itä-Suomen AVI, haastattelu 30.9.2015) Palveluntuottamiseen saattaa helposti johtaa myös se tosiasia, että kunnissa ei ole aina tarjolla palveluita, joihin etsivä voisi nuoren ohjata. Tämä korostuu etenkin pienemmällä paikkakunnilla pääkaupunkiseudun ulkopuolella. (Kirsi Kohonen ja Henri Alho, Itä-Suomen AVI, haastattelu 30.9.2015 & Mari Ahonen-Walker, Anna Kapanen ja Reetta Pietikäinen, TPY, haastattelu 20.10.2015.)

Tarve roolien ja tehtävänkuvien selkeyttämiseksi suhteessa muuhun palvelukenttään tuli eri haastatteluissa selvästi esiin.

Palveluohjaus-termiin tartuttiin muutamissa haastatteluissa. Etsivä nuorisotyö saatettiin ymmärtää palveluohjauksena, mutta asiaa määriteltiin eri henkilöiden osalta eri tavoin. Toisessa ääripäässä palveluohjaus nähtiin asiakkaan tietojen eteenpäin välittämisenä toiselle viranomaiselle ja toisessa ääripäässä pitkäkestoisena ja luottamuksellisena prosessina, jossa asiakasta tuetaan ja kannatellaan eteenpäin hänen tavoitteidensa suuntaan. Pitkän linjan nuorisotyön vaikuttaja, ylitarkastaja Erik Häggmanin mielestä etsivä nuorisotyö on enemmän kuin palveluohjausta. Hän sanoo, että etsivässä työssä ”ei riitä, että putsaa kädet, kun nuori on ohjattu palveluun. Pitää kannatella vielä hetki tarvittaessa. Tämä on etsivän työn ja palveluohjauksen ero”.

Palveluohjausta ei ole juuri tutkittu etsivässä nuorisotyössä. Mikkelin ammattikorkeakoulusta 2014 valmistuneessa opinnäytteessä (Meronen ja Ripatti 2014 24–26) aihetta on kuitenkin sivuttu.

Etsivän nuorisotyön asiakasprosessia on sen sijaan jäsennetty kirjallisuudessa eri tavoin:

Männikön (2011, 15) mukaan etsivän nuorisotyön muodot jakautuvat seuraaviin palvelutyyppeihin sisällön ja palvelun lähtökohtien mukaan: 1) ohjaus koulutukseen ja työelämään, 2) ohjaus koulutukseen ja työelämään sekä tuki elämänhallintaan sekä 3) ohjaus ja tuki elämänhallintaan.

Etsivän nuorisotyön päätehtävät ja vaiheet Männikkö (2011, 10) kokoa seuraavasti:

- Etsiä ja löytää apua tarvitseva
- Solmia kontakti ja rakentaa luottamus (kuunnella ja antaa aikaa)
- Kartoittaa nuoren tilanne ja voimavarat
- Selvittää tarvittavat palvelut ja toimia monialaisessa yhteistyössä
- Luoda nuorelle tuki- ja palveluverkosto
- Motivoida, tukea ja saattaa palveluun, kulkea rinnalla

- Vahvistaa nuorta omien voimavarojensa käytössä
- Opettaa hyödyntämään palveluita
- Seurata nuoren kiinnittymistä palveluun sekä nuoren voimaantumista
- Luopuminen ja työn lopetus
- Toiminnan kehittäminen: havaituista epäkohdista ja tarpeista tiedottaminen
- Omasta ammattitaidosta ja jaksamisesta huolehtiminen

Kaartinen-Koutaniemi (2012) puolestaan jäsentää etsivän nuorisotyön asiakasprosessia viiden vaiheen kautta. Nämä ovat: kontakti, motivointi, työskentely, välittäminen ja lopetus. Puuronen (2014, 33) laajentaa Kaartinen-Koutaniemen esittämää jäsennystä lisäämällä vaiheita alkuun ja loppuun, jolloin etsivän työn asiakasprosessi sisältää kahdeksan eri vaihetta: kartoitus, kontakti, motivointi, työskentely, ohjaaminen/poluttaminen, vieroitus, asiakastyön lopetus ja ”lopetus”.

Pedersen näkee (Utekontakten-toiminnan) työn sisältävän viisi päätukimuotoa. Nämä ovat materiaalinen tuki, sosiaalinen tuki, käytäntöön suuntautunut tuki, informaatiotuki ja arviointituki.” (Pedersen 2011; 2013, nyt Puuronen 2014, 36.)

Haastateltavista Anne Puuronen määritteli, että etsivä nuorisotyö on ensisijaisesti ongelmalähtöistä työskentelyä, jossa päämääränä on nuoren sosiaalinen vahvistuminen ja voimavarojen käyttöönotto (Anne Puuronen, haastattelu 6.11.2015).

Meronen & Ripatti (2014, 81) toteavat, että tuen tarve on subjektiivinen nuoresta ja hänen tilanteestaan riippuen. Tuenmuodot saavat vaihdella työskentelyprosessin aikana. Nuoret jakoivat tuen henkiseen ja konkreettiseen tukeen: Konkreettinen tuki ilmeni esimerkiksi yhteisinä virastokäynteinä tai apuna lomakkeiden täyttämässä. Henkinen tuki puolestaan ilmeni työntekijän läsnäolona, rohkaisuna sekä kannustuksena.

Merosen ja Ripatin (2014, 82–83) mukaan etsivä nuorisotyö ei pyri muuttamaan nuoria ulkoa-annetun mukaisiksi. Sen sijaan nuoret saavat tukea asioihin, joita he itse pitävät tärkeinä. Muutokset, joita prosessin aikana tapahtuu ja joille nuoret antavat painoarvoa, eivät välttämättä ole muille ihmisille merkityksellisiä. Etsivä nuoriso työ pyrkii kuitenkin siihen, että nuori ymmärtää mahdollisen muutoksen vaikutuksen omalle hyvinvoinnilleen.

Nuoret odottavat etsivältä nuorisotyöltä aitoa kiinnostusta, kykyä kuunnella ja keskustella, tukea, avuliaisuutta, avoimuutta erilaisuudelle, kärsivällisyyttä ja pitkäjänteisyyttä, ammattitaitoa, luotettavuutta, henkilökohtaisuutta, empatiakykyä, rentoutta/epävirallista käyttäytymistä ja tunneälyä. Toiveet määrittävät oman henkilökohtaisen tilanteen mukaan. (Meronen & Ripatti 2014, 76.)

Haastattelujen perusteella ei näytä tavattomalta, että etsivän nuorisotyön prosessit olisivat toisinaan melko pitkiä, jopa useiden vuosien pituisia. Tällaiset asiakkuudet eivät kuitenkaan ole olleet aina yhtäjaksoisia, vaan asiakas on saattanut palata palveluun useita kertoja asiakassuhteen päätyttyä. Pitkien asiakassuhteiden osalta keskustelu kääntyi monesti etsivän nuorisotyöntekijän ammatillisten rajojen määrittelyyn ja pohdintaan siitä, onko etsivä nuorisotyöntekijä tällöin ymmärtänyt selkeästi palveluohjauksellisen tehtävänkuvansa.

Asiakasprosessin kestosta keskusteltaessa haastateltavat totesivat, että kestoa oleellisempaa on määritellä palvelulle tavoitteet: miksi nuori on palvelussa ja mihin sillä pyritään. Palveluprosessin kestoa ei voi etukäteen määritellä, koska jokaisella nuorella on omat yksilölliset tarpeensa. Toiminnan tulee tähdätä ensisijaisesti nuoren voimaantumiseen ja kykyyn ottaa itse vastuuta omasta elämästään ja päätöksistään.

Etsivässä nuorisotyössä korostuu työntekijän aktiivisuus ja liikkuvuus. Häntä ei ole sidottu määrättyyn tilaan eikä toimintatapaan (Männikkö 2011). Työmuodon ”seinätömyys” mahdollistaa työntekijän siirtymisen nuorten alueelle (Puuronen 2014, 28–29).

Etsivässä nuorisotyössä nuoren kanssa työskenneltäessä profession esiin nostamista vältetään, koska sen katsotaan heikentävän tai estävän, nuoren onnistunutta kohtaamista. Profession ulkoisten merkkien esiin tuomisen tai vuorovaikutustilanteen muodollisuuden ei nähdä kuuluvan matalan kynnyksen kohtaamisen periaatteisiin. (Puuronen 2014, 25.)

Etsivän nuorisotyön työkentistä koulu- ja oppilaitosympäristö nousivat esiin useissa haastatteluissa. Tämä nähtiin luonnollisena työkenttänä, koska opintonsa keskeyttävät tai ilman jatkokoulutuspaikkaa jäävät nuoret ovat erityisen suuressa vaarassa syrjäytyä. Kyky tunnistaa ja tavoittaa nämä nuoret on etsivän nuorisotyön keskeinen tehtävä.

Yhteistyö koulujen ja oppilaitosten kanssa vaihteli merkittävästi. Suuremmilla paikkakunnilla etsivän nuorisotyön ei ollut välttämättä mahdollista tarttua keskeyttämisriskissä olevan nuoren asioihin ennen opintojen keskeytymistä, kun taas pienemmällä paikkakunnilla yhteistyö oppilaitoksen kanssa nuoren asioissa saattoi olla tiivistä, vaikka nuori oli vielä oppilaitoksen palveluiden piirissä.

Yhteistyöstä koulujen ja oppilaitosten kanssa nousi esiin myös etsivän nuorisotyön resurssin väärinkäyttöä. Etsivä nuorisotyöntekijä oli saatettu laittaa vetämään esimerkiksi koulun läksypajaa opetuksessa jälkeen jääneille tai pitämään järjestystä luokassa. Oppilaitosympäristössä, kuten muuallakin työskenneltäessä, on hyvä muistaa, mikä etsivän nuorisotyön rooli on kyseisellä kentällä.

2.1.5 Etsivän nuorisotyön organisointi ja johtaminen

Etsivän työn tekeminen edellyttää taustalleen sekä kansallista että alueellista organisaatiota ja organisointia. Kansallisesti etsivää nuorisotyötä johdetaan opetus- ja kulttuuriministeriöstä käsin. Vastuu etsivän nuorisotyön valtionavustusten maksamisesta ja käytön valvonnasta on ollut aluehallintovirastoilla (AVI) vuodesta 2014 alkaen. Rahoitukseen ja sen valvontaan liittyvät tehtävät antavat AVI:lle merkittävän roolin toiminnan ohjauksen näkökulmasta ja AVI:t vastaavatkin tällä hetkellä pääosin kuntien etsivän nuorisotyön ohjeistamisesta.

Haastattelujen perusteella voi sanoa, että aluehallintovirastojen virkamiehillä oli pääosin hyvä kosketuspinta oman alueensa toimijoihin. He tunsivat ja tiesivät kentällä olevista haasteista ja pyrkivät niiden ratkaisuihin myös kenttää tukemaan. Aluehallintovirastoilla ei näyttäisi kuitenkaan olevan yhteistä linjausta siitä, millaisella panostuksella ja toimilla kenttää ohjataan. Kullekin alueelle on syntynyt oma kulttuurinsa ja omat toimintatavat. Tämä tuli esiin sekä haastatteluissa että alueilla järjestettyjen etsivän nuorisotyön päivien observoinneissa. Osa aluehallintovirastojen toimijoista kaipasi nykyistä enemmän yhteistä keskustelua ja koordinaatiota työlle. Myös suunnitelman valmistelijoiden mielestä tämä olisi tarpeen, jotta ohjaukseen saataisiin enemmän yhtenäisyyttä ja tasalaatuisuutta.

Etsivän nuorisotyön johtamista kunnassa määritellään lyhyesti nuorisolaisissa. Sen mukaan kunnan on nimettävä etsivän nuorisotyön toimeenpanosta vastaava henkilö, joka on virka- tai työsopimussuhteessa kuntaan. Virkasuhde ei ole välttämätön, koska etsivä nuorisotyö ei sisällä julkisen vallan käyttöä. Kunnalla on myös mahdollisuus ostaa palvelut yksityiseltä palveluntuottajalta, mutta vastuu palvelussa kerättyjen tietojen käsittelystä kuuluu aina kunnalle, joka toimii henkilötietolain mukaisena rekisterinpitäjänä. Palveluja ostettaessa kunnan tehtävänä on varmistaa, että palvelut toteutuvat nuorisolain mukaisesti, muun muassa henkilöstön kelpoisuusvaatimusten ja salassapitovaatimusten osalta. (Aaltonen 2011, 44–46.)

Sipilän vuonna 2013 toteuttaman selvityksen mukaan kunnat ja kaupungit olivat etsivän nuorisotyön toiminnan suurimmat toteuttajat (79 %). Noin viidennes palvelun tuottajista oli kunnan tai kaupungin ulkopuolisia toimijoita, esimerkiksi yhdistyksiä, säätiöitä,

kuntayhtymiä. (Puuronen 2014, 90.) Etsivän nuorisotyön organisaatiot tarjoavat palveluja tavallisimmin omassa kunnassaan. Vain pieni osa organisaatioista tarjoaa palveluita laajemmalle kuin yhden tai kahden kunnan alueelle. Suuri osa etsivän nuorisotyön organisaatioista tavoitti vuonna 2014 enintään 100 nuorta ja organisaatioiden henkilöstöresurssi oli yleensä yhdestä kahteen henkilötyövuotta. (OKM 2015, 20.)

Etsivää nuorisotyötä johdetaan hyvin erilaisista yksiköistä käsin. Toiminta voi sijoittua esimerkiksi nuorisopalveluihin tai opetuspalveluihin. Haastattelujen perusteella näyttäisi siltä, että hallinnollisella sijoittumisella on suuri merkitys etsivän nuorisotyön sisällölle ja toteutukselle. Eri hallintokunnissa on erilaisia intressejä työlle, ja toisinaan nämä voivat olla ristiriidassa etsivän nuorisotyön kansallisten intressien kanssa. Intressiristiriidat näyttäisivät korostuvan erityisesti tilanteissa, joissa esimiehellä ei ole riittävä kosketuspintaa ja osaamista etsivään nuorisotyöhön. Käytännössä tämä ilmeni kentällä esimerkiksi niin, että etsiviä nuorisotyöntekijöitä käytettiin oman hallinnonalan tehtävissä paikkaamassa puuttuvia resursseja. Opetuspuolella etsivä nuorisotyöntekijä oli saattanut toimia esimerkiksi koulunkäyntiavustajan, kuraattorin tai opinto-ohjaajan tehtävissä. Nuorisopalveluissa oli puolestaan saattanut painottua perinteinen nuorisotiloilla tehtävä nuorisotyö. Esimerkkejä tuli haastatteluissa esiin useita.

Tällä hetkellä suuri osa etsivän nuorisotyön yksiköistä on pieniä yhden työntekijän yksiköitä. Nämä ovat erityisen haavoittuvia ja näissä työskentelevät voivat joutua erityisen koviin, jos eivät saa esimieheltään tukea ja ohjausta. Haastatteluissa yksintyöskentelevät kertoivat, että olivat joutuneet taistelemaan oman työnkuvansa ja olemassaolonsa puolesta joko suhteessa omaan esimieheen tai muuhun palvelukenttään. Tuki esimieheltä esimerkiksi verkostojen luomisessa ja tehtävän kuvan kirkastamisessa muille sidosryhmille oli jäänyt näissä tilanteissa vähäiseksi. Työnrajausten ja -ohjauksen puuttuessa työntekijät olivat myös joutuneet tilanteisiin, joissa olivat auttaneet nuoria enemmän kuin ammatillinen rooli edellyttäisi. Tällä oli ollut vakavia seurauksia oman jaksamisen näkökulmasta. Haastatteluissa tuli ilmi muutamia esimerkkejä vakavasti uupuneista kollegoista, jotka eivät olleet saaneet työlleen riittävä tukea.

Monet samat johtamiseen ja työntekijöiden hyvinvointiin liittyvät teemat, jotka nousivat esiin Anne Puurosen (2014) tutkimuksessa, nousivat esiin toistuvasti myös syksyllä 2015 tehdyissä haastatteluissa. Keskeisiä riskejä molemmissa aineistoissa olivat muun muassa puutteellinen työn ohjeistus ja vähäinen esimieheltä saatu tuki, työnohjauksen puute ja yksintyöskenteleminen (vrt. Puuronen 2014, 67, 69).

Etsivän nuorisotyön johtaminen näyttäisikin olevan teema, johon tulisi satsata merkittävästi lähivuosina. Nyt tavassa tukea johtamista oli merkittäviä alueellisia eroja. Jotkut AVI-alueet olivat esimerkiksi järjestäneet esimiehille säännöllisiä tapaamisia, joissa oli käsitelty erilaisia johtamisen kannalta relevantteja teemoja. Joillakin alueilla tällainen toiminta oli vasta suunnitteluasteella tai käynnistymässä.

Syksyllä 2015 järjestettyjen etsivän nuorisotyön alueellisten päivien sisällöissä ei ollut huomioitu esimiehiä erikseen eikä heille ollut järjestetty erillistä ohjelmaa päivien yhteyteen. Joillakin päivillä esimiehiä oli saapunut paikalle, mutta esimerkiksi Etelä-Suomen alueellisilla päivillä ei ollut paikalla yhtään esimiestä lukuun ottamatta järjestämävastuussa olleen kunnan esimiehiä.

Etsivän nuorisotyön kentällä kaivataan dialogia työntekijöiden, esimiesten, kuntapäätäjien, AVI:n edustajien ja OKM:n virkamiesten välille. Johtamisen kehittäminen ja eri toimijoiden roolien kirkastaminen on edellytys siihen, että etsivää nuorisotyötä voidaan tehdä laadukkaasti, ja että se saa selkeän roolin palvelukentässä. Tuki ja ohjaus tulisi saada tasalaatuisena ja täysimääräisenä kaikille riippumatta paikkakunnan sijainnista ja työntekijöiden määrästä.

2.1.6 Keskeiset haasteet

- Etsivän nuorisotyön ja sen kohderyhmän määrittely ei ole selkeä. Erityisesti olisi kehitettävä etsivän nuorisotyön kohderyhmän määrittelyn osaamista ja tunnistamistaitoja. Kuntien toimintaympäristöt ja –tilanteet vaihtelevat nopeasti, etsivän nuorisotyön on vastattava muuttuviin tilanteisiin eikä lakiin tai ohjeisiin kirjatusta kohderyhmämäärittelyistä ole aina tukea tälle.
- Etsivän nuorisotyön ydin tulkitaan hyvin eri tavoin. Tarve etsivän nuorisotyön prosessien avaamiselle on ilmeinen.
- Etsivän nuorisotyön roolia ja tehtäviä tarkastellaan kunnissa vain harvoin osana kunnan koko palvelujärjestelmää ja sen tarpeita eikä resurssien kohdentaminen perustu tämän tyyppiseen arviointiin.
- Etsivän nuorisotyön johtamiseen ei ole kiinnitetty huomiota riittävästi. Johdon osaaminen etsivästä nuorisotyöstä saattaa olla hyvin vähäistä ja tukea johtamiseen ei ole tarjolla systemaattisesti. Riittävän tiedon, ohjauksen ja valvonnan puuttuessa, toimintaa ohjaavat paikallistasolla johdon ja/tai työntekijöiden näkemykset työstä ja sen tarpeesta.
- Etsivän nuorisotyön resurssit eivät jakaudu tasaisesti kuntien kesken esimerkiksi kunnassa asuvien nuorten määrän mukaisesti.
- Variaatiot resurssien käytössä, työn kohdentamisessa ja työmenetelmissä ovat suuria kuntien välillä. Etsivän nuorisotyön resurssia kohdennetaan kunnissa myös muuhun kuin etsivän nuorisotyön toteuttamiseen.
- Etsivää nuorisotyön tuntemus lasten ja nuorten palveluissa vaihtelee. Tämä vaikeuttaa toisaalta palvelujen tarpeessa olevien nuorten ohjautumista etsivään nuorisotyöhön ja toisaalta etsivässä nuorisotyössä olevien nuorten palvelujen saantia, mikäli etsivä nuorisotyö joutuu perustelemaan omaa mandaattiaan palvelukentässä.
- Etsivällä nuorisotyöllä ei aina nähdä olevan itsenäistä roolia ja tehtävää palvelukentässä. Sen odotetaan myös tuottavan muiden palveluntarjoajien palveluja. Työntekijästä työ näyttäytyy rajattomalta ja hallitsemattomalta, jos sitä pääsevät määrittämään eri palveluntuottajat.
- Etsivän nuorisotyö vaatii työntekijältä jatkuvaa reflektiota, jotta työ rajautuu etsivään nuorisotyöhön eikä lähde tuottamaan muiden palveluntuottajien palveluja. Työn rajaaminen on erityisen vaikeaa kunnissa, joissa palveluista ja jatko-ohjauspaikoista on pulaa.
- Suuri osa etsivän nuorisotyön yksiköistä on pieniä, yhden tai kahden työntekijän yksiköitä. Tällöin esimiehellä on useita muitakin toimintoja johdettavanaan, jolloin etsivän nuorisotyön saama ohjaus ja tuki voivat jäädä vähäisiksi. Tämä vaikuttaa suoraan työn tekemisen mahdollisuuksiin ja työntekijän työssä jaksamiseen. Yksin työskentelyyn liittyy myös turvallisuusriski.

2.2 Osaaminen etsivässä nuorisotyössä

2.2.1 Koulutus ja kokemus vaatimukset

Etsivä nuorisotyö toimii nuorisotyön, työhallinnon, sosiaali- ja terveystoimen ja opetus-toimen sekä ase- ja siivilipalveluksen kentillä. Työtä tehdään monella eri koulutus- ja ammattiorientaatiolla. Etsivään nuorisotyöhön ei ole määritelty soveltuvaa koulutusta tai osaamista (Kaartinen-Koutaniemi 2012, 37). Nuorisolaissa (2010/693) kuitenkin todetaan, että etsivällä nuorisotyöntekijällä on oltava riittävä koulutus ja kokemus nuorten kanssa tehtävästä työstä.

Riittävänä kokemuksena voidaan pitää vähintään muutaman vuoden työkokemusta nuorten parissa tehtävästä työstä, jotta työntekijällä on valmiudet auttaa tukea tarvitsevaa nuorta. Julkisen palvelusektorin tuntemus edesauttaa työn menestyksellistä hoitamista. (Aaltonen 2011, 45.) Tällä hetkellä keskimääräinen työkokemus etsivillä nuorisotyöntekijöillä nuorten parissa työskentelystä on noin 9 vuotta. Vain viidellä prosentilla etsivistä nuorisotyöntekijöistä on alle kahden vuoden työkokemusta alalta. (OKM 2015, 17.)

Sopivana koulutuksena voidaan pitää esimerkiksi nuoriso- tai sosiaalityöntekijän, yhteisöpedagogin, erityisopettajan, sairaanhoitajan, psykologin tai muuta vastaavaa koulutusta. (Aaltonen 2011, 45.) Tällä hetkellä etsivät nuorisotyöntekijät tulevat tehtäviin eri hallinnonaloilta erilaisilla koulutustaustoilla. Suurimmalla osalla on ammattikorkeakoulututkinto (58 %). Noin kolmanneksella (30 %) on taustallaan toisen asteen tutkinto. Yleisimpiä tutkintoja ovat sosionomi, yhteisöpedagogi sekä nuoriso- ja vapaa-ajan ohjaaja. (OKM 2015, 18–19.)

Etsivään nuorisotyöhön ei ole tarjolla myöskään toimintaa tukevaa täydennyskoulutuskokonaisuutta. Käytännössä työhön on pätevoidytty työn tekemisen kautta sekä jakamalla ja levittämällä tietoa työstä vertaistapaamisissa (Männikkö 2011, 39). Kaartinen-Koutaniemi (2012, 38) on todennut, että etsivän työn laaja-alaisuus ja vaativuus edellyttävät työntekijältä osaamista, joka on hankittavissa vain työkokemuksen kautta.

2.2.2 Koulutustarpeet

Syksyllä 2015 toteutetuissa haastatteluissa keskusteltiin paljon etsivien nuorisotyöntekijöiden osaamisesta ja osaamisen keskeisistä sisällöistä. Päihde- ja mielenterveysteemat nousivat esiin vahvasti jokaisessa haastattelussa. Anne Puurosen (haastattelu 6.11.) mukaan nämä teemat jäivät etsivässä nuorisotyössä liian vähälle huomiolle, vaikka ne usein kytkeytyvät muihin tavallisiin etsivässä nuorisotyössä näkyviin ongelmiin, kuten talous- ja velkaongelmiin. Tästä syystä näiden merkitystä tulisi korostaa entisestään.

Mielenterveysteemaan liittyen suunnitelman valmistelun aikana tavattiin Suomen Mielenterveysseuran edustajia ja keskusteltiin Suomen Mielenterveysseuran mahdollisuuksista edistää etsivien nuorisotyöntekijöiden mielenterveyteen liittyvää osaamista.

Suomen Mielenterveysseuralla on mahdollisuus tarjota kattavaa koulutuskokonaisuutta etsivään nuorisotyöhön, jossa mielenterveyttä lähestytään kolmesta eri näkökulmasta:

- 1 Mielenterveyden voimavarojen tukeminen (Mielenterveys voimavaraksi -koulutus)
- 2 Mielenterveysongelmien tunnistaminen (Nuoren mielen ensiapu -koulutus)
- 3 Työntekijän oma työssä jaksaminen

Mielenterveys voimavaraksi -koulutuksessa käsitellään mielenterveyttä voimavarana ja elämäntaitona. Koulutus tarjoaa mielenterveystaitojen tietopaketin sekä työvälineitä työn tueksi, myös työntekijän oman työhyvinvoinnin tukemiseen.

Tämän koulutuksen jälkeen on mahdollisuus osallistua Nuoren mielen ensiapu -koulutukseen, jossa keskitytään enemmän mielenterveysongelmien tunnistamiseen ja siihen, miten etsivä nuorisotyöntekijä voi toimia mielenterveysongelmista kärsivän nuoren kanssa omasta roolistaan käsin.

Tämän tyyppinen koulutuspaketti tuntuu varsin sopivalta etsivälle nuorisotyölle, joka kohtaa työssään paljon nuoria, joilla on tarvetta mielenterveyden voimavarojen tukemiseen. Etsivässä nuorisotyössä on myös hyötyä mielenterveysongelmien tunnistamisesta, jotta oikeanlainen palvelunohjaus olisi mahdollista. Koska työ on luonteeltaan kenttätyötä ”tässä ja nyt” -periaatteella, on hyvä, että ammattilaisella on käytössään voimaannuttavia välineitä.

Tarjolla olevat koulutukset auttavat myös etsiviä nuorisotyöntekijöitä hahmottamaan oman työn rajoja ja sitä, mikä etsivän nuorisotyöntekijän rooli on nuorten mielenterveyden tukemisessa. Tämä on olennaista kentällä, jossa oman työn ja roolin rajat ovat usein häilyviä.

Lasten ja nuorten mielenterveyden edistäminen on ollut Suomen Mielenterveysseuran strategiassa koko 2000-luvun ja kehittämistyötä tämän osalta on tehty aktiivisesti. Kehittäminen on edennyt vaiheittain lapsista, nuoriin, peruskouluun ja siitä toisen asteen oppilaitoksiin. Viimeisimpänä kehittämistyötä on tehty ammattikorkeakoulujen ja nuorisoalan oppilaitosten kanssa. Projektin eri vaiheissa on kehitetty koulutusmateriaalia työntekijöille ja työskentelyn välineitä asiakastyöhön.

Työssä jaksamisen -teema nousi mielenterveys- ja päihdeteeman ohella esiin jokaisessa haastattelussa. Työnohjauksen lisäksi nähtiin tarve asian käsittelylle laajemminkin.

Valmisteluprosessin aikana käynnistyi Humanistisen ammattikorkeakoulun ja AMET ry:n yhteinen projekti, jossa teemaan liittyen pilotoidaan e-mentorointia yksintyöskentelevien tueksi. Aiheesta tarkemmin:

E-Mentorointi -pilotointi käynnissä

Humanistinen ammattikorkeakoulu ja AMET ry pilotoivat yhteistyössä e-mentorointia etsiville nuorisotyöntekijöille. Tarkoituksena on tukea ensisijaisesti kunnissa yksin työskenteleviä. Mentoroinnin aikana ei käsitellä yksittäisiä asiakastapauksia, vaan jaksamista ja yksintyöskentelyn tematiikkaa.

Ensimmäiset mentorit koulutettiin syksyllä 2015, jolloin myös ensimmäiset mentorointiryhmät käynnistyivät. Pilotti päättyi maaliskuussa 2016.

Pilotti toteutetaan OKM:n rahoituksella. Mukana on 6 kuntaa: Kemi, Kuopio, Lahti, Lappeenranta, Tampere ja Turku. E-mentorointi alustana käytetään samaa sähköistä alustaa kuin HUMAKin eMessi-hankkeessa. Sisällön tuotannosta vastaa AMET ry.

Kolmantena keskeisenä teemana pidettiin etsivän työn profilia nyt ja muuttuvassa yhteiskunnassa. Tähän liittyen koettiin tarvittavan osaamista varsin laajasti, muun muassa asiakkaan kohtaamiseen, työn rajaamiseen ja työturvallisuuteen liittyen. Myös palvelujärjestelmää koskevaa osaamista ja dokumentaatio-osaamista pidettiin olennaisina. Tarve saada tietoa eri palveluiden, kuten TE-palveluiden tai KELAn palvelusisällöistä korostui alati muuttuvan lainsäädännön ja sääntelyn vuoksi.

Kaikkien haastateltavien mielestä oli tärkeää, että etsivässä nuorisotyössä ymmärretään se, että työ on suunnitelmallista ja organisoitua toimintaa, jolla on aina kytkös muihin rakenteisiin. Haastatelussa kiinnitettiin paljon huomiota myös esimiesten kouluttamisen tarpeeseen. Haastateltavat olivat pääsääntöisesti sitä mieltä, että esimiesten osaamisessa on jossain määrin vajetta ja helle tulisi kohdentaa omaa koulutusta.

AMET ry:n Jaana Kauppinen (haastattelu 12.10.2015) nosti keskeiseksi teemaksi edellisten jatkona etsivän nuorisotyön historian, jotta toimijat ymmärtävät etsivän työn perinteen ja hahmottavat etsivän nuorisotyön liittymisen tähän perinteeseen. Olennaisena hän piti myös menetelmäosaamista liittyen kohtaamiseen ja toimintaympäristön arviointiin.

Peter Rolin SVEPSistä (haastattelu 4.11.2015) puolestaan nosti yksittäisenä osaamisen vahvistamista kaipaavana teemana oman toiminnan tuotteistamisen. Etsivän nuorisotyöntekijän olisi hänen mielestään olennaista osata markkinoida omaa työtään muille nuorten parissa toimiville.

Työpajayhdistyksen edustajat totesivat, että koulutukselle etsivän nuorisotyön keskuudessa on erittäin suuri tarve etsivien suuren vaihtuvuuden vuoksi. Työpajayhdistyksen järjestämien koulutusten osallistujista tällä hetkellä noin 14 % on etsiviä nuorisotyöntekijöitä. Työpajayhdistyksen saamien palautteiden mukaan koulutuksilta odotetaan ennen kaikkea käytännönläheisyyttä. Koulutusten toivotaan tarjoavan konkreettisia työkaluja.

Menetelmäkoulutukset ovat erityisen haluttuja. (Mari Ahonen-Walker, Anna Kapanen ja Reetta Pietikäinen/TPY, haastattelu 20.10.2015.)

Sisältöjen tulisi olla haastateltujen mielestä räätälöityjä kohderyhmälle. Mielenterveyskoulutusten tulisi esimerkiksi vastata siihen, miten mielenterveysasiat ilmenevät juuri tässä työssä ja mikä on olennaista juuri etsivälle nuorisotyöntekijälle. (Mari Ahonen-Walker ym., TPY, haastattelu 20.10.2015.) Parasta olisi, että paikalla olisi koulutettavan teeman asiantuntijan lisäksi henkilö, joka voisi reflektoida viestiä kuulijoille etsivän nuorisotyön näkökulmasta (Jaana Kauppinen AMET ry, haastattelu 12.10.2015).

2.2.3 Tarjolla olevaa koulutusta

Etsivälle nuorisotyölle ei ole omaa koulutusohjelmaa tai tutkintoa. Tällä hetkellä näyttäisi siltä, että aihe on sisällytetty opetussuunnitelmaan ainoastaan nuorisotyöhön liittyvissä opintokokonaisuuksissa. Humanistisen ammattikorkeakoulun (HUMAK) yhteisöpedagogikoulutuksen opetussuunnitelmassa esimerkiksi etsivä työ on mainittu nuorisopolitiikka & nuorisotyö (5 op)-opintojaksossa yhtenä nuorisotyön osa-alueista. Loppuvaiheen opinnoissa niille, jotka valitsevat syventäviksi opinnoiksi ammatillinen toiminta ja kehittäminen nuorisotyön toimintaympäristöissä (30 op) -kokonaisuuden, on tarjolla nuorisotyön työmuodot (5 op) -osuus, jossa käsitellään muun muassa kohdennettua sosiaalista työtä ja etsivää nuorisotyötä.

Myös Mikkelin ammattikorkeakoulussa (MAMK) järjestetään nuorisotyön ammatteihin johtavia koulutuksia, kuten yhteisöpedagogi-koulutusta, jossa etsivää nuorisotyötä ja sen työmenetelmiä sivutaan. MAMKin koulutusjohtaja Pekka Uotila pohti haastattelussa (17.11.2015.), että aiheen vieminen opsiin on pitkä prosessi ja kestää kauan ennen kuin ensimmäiset uuden opsin läpikäyneet opiskelijat valmistuvat. Uotila pohti myös sitä, löytyykö ops-työhön riittävästi kiinnostusta, ollaanko halukkaita tekemään suuria koulutuksellisia investointeja alalle, joka on vielä suhteellisen tuore, ja jossa kenttä vielä elää. Ketterämpänä tapana Uotila piti aiheen viemistä valinnaisiin opintoihin, joita voidaan tarjota joustavammin ja myös muiden koulutusalojen opiskelijoille.

Haastateltavat olivat yksimielisiä siitä, että aihetta tulisi käsitellä opetuksessa. Haittaa ei olisi, jos sitä käsiteltäisiin myös muissa kuin nuorisotyön opinnoissa. Parasta olisi, jos verkostoyhteistyötä voisi opettaa jo varhaisessa vaiheessa opintoja, ja yhä useammat aiheet olisivat valittavissa eri ammattialojen koulutukseen, niin että opiskelijat oppisivat tekemään yhteistyötä eri ammattiryhmien kanssa jo opiskeluvaiheessa.

Opetus etsivästä nuorisotyöstä perustutkinnoissa on tarpeen, mutta tarvetta on myös täydennyskoulutukselle. Ensimmäisestä ja tähän mennessä ainoastaan etsivän nuorisotyön täydennyskoulutuskokonaisuudesta on vastannut HUMAK yhteistyössä AMET ry:n kanssa. Kokonaisuus järjestettiin vuosina 2012–2013 kahdella paikkakunnalla Helsingissä ja Turussa. Koulutukset kiinnostivat kenttää ja tulijoita olisi ollut enemmän kuin koulutuspaikkoja oli tarjolla. Ensimmäisenä ryhmä Turussa jäi kuitenkin lopulta vajaaksi, koska kaikki ilmoittautuneet eivät saaneet työnantajalta lupaa osallistua koulutukseen kustannusten (työaika ja työmatkat) vuoksi. Suunnitteilla oli koulutusten järjestäminen myös Vaasaan ja Kuopioon, mutta nämä peruttiin rahoituksen puuttuessa. (Haastattelu Eeva Sinisalo-Juha, HUMAK, 9.9.2015.)

HUMAKin täydennyskoulutuskokonaisuuden sisältöjä olivat muun muassa etsivän työn historia, ihmiskäsitys, kontakti, kohtaaminen, menetelmät, työn identiteetti, etsivän työn rakenteet, riskien tunnistaminen ja työssä jaksaminen. Koulutuksesta sai 10 op ammattikorkeakouluopintoja, joita pystyi liittämään myöhemmin muihin opintoihin.

Täydennyskoulutukseen osallistuneet kokivat koulutuksen syventäneen osaamista ja antaneen mahdollisuuksia hyödyntää saatua tietoa työssä. Palautteessa todettiin kuitenkin,

että tulevissa koulutuksissa tulisi huomioida paremmin koulutukseen osallistuvien erilaiset lähtökohdat, koulutus ja työtausta. (Puuronen 2014, 82–89.) HUMAKin Eeva Sinisalo-Juhan (haastattelu 9.9.2015) mukaan valtakunnallisten, isoja alueita kattavien, koulutusten järjestämisessä on haasteita. Koulutukset tavoittavat hänen mukaansa paremmin työntekijöitä, jos niitä järjestettäisiin alueellisesti.

Puurosen (2014, 85–87) ehdotus on, että etsivän nuorisotyön ammatilliset täydennyskoulutusjaksot järjestettäisiin joko kokonaan niin että opetus olisi suunniteltu koulutusryhmän työkokemuksen perusteella tai niin että koulutukseen sisällytettäisiin osioita, joissa työkokemustaso olisi huomioitu. Puuronen ehdottaa myös täydennyskoulutusten organisointia niin, että koulutusryhmässä olisi sekä paljon työkokemusta omaavia, että niitä, joilla kokemusta on vähemmän. Erot koulutukseen tulijoiden alatuntemuksessa voisivat hänestä olla yksi keskeinen lähtökohta etsivän nuorisotyön täydennyskoulutuksen kehittämisessä. Hän toteaa myös tutkimuksensa pohjalta, että sellaiset täydennyskoulutus-tehtävät, joissa ammattilainen asettuu oman työnsä kokijaksi ja tuntijaksi, tuottavat omaa osaamista kehittävää ammatillista reflektointia.

Haastateltuja puhutti paljon kysymys siitä, tulisiko etsivän nuorisotyön koulutus sisältyä ammatillisiin tutkintoihin vai voitaisiinko asia hoitaa täydennyskoulutuksilla. Kumpankin näkökulmaan löytyy hyviä perusteita. Huolimatta siitä, että aihe sisältyy ammatillisiin tutkintoihin, nähtiin, että tarve erilaisille täydennyskoulutuksille on aina olemassa. Myös tapa järjestää täydennyskoulutusta puhutti. Jotkut pitivät moduulimaista koulutus-tapaa sopivana. Työpajayhdistyksen edustajat eivät tätä kokemuksensa pohjalta kuitenkaan suosineet. Koulutusten organisointi alueellisesti oli ollut haastavaa ja rakenne oli myös kallis toteuttaa, erityisesti jos koulutuksia toteutettiin konsulttipohjalta.

Tällä hetkellä vain etsivälle nuorisotyölle kohdenneet koulutukset näyttivät olevan melko harvinaisia. Tarjolla oli eri tahojen järjestämiä koulutuksia, jotka oli suunnattu laajemmin sosiaali- ja terveydenhuollolle tai nuorisotyölle. Aluehallintovirastojen eri ammattialojen toimijoille suuntaamat koulutukset olivat tavoittaneet hyvin myös etsiviä nuorisotyöntekijöitä.

Osaamisen vahvistamisen näkökulmasta esiin nousi myös ehdotus etsivän nuorisotyön oppipoika–kisälli–mestari -oppimallista. Tässä vanhempi ja kokenempi kollega voisi ohjata ja perehdyttää uusia työntekijöitä sekä antaa ohjausta aina tarvittaessa matkan varrella. Tällainen koulutus- ja perehdytysmalli on yksi ratkaisu ammatillisen osaamisen kehittämiseen. Tässä voitaisiin hyödyntää esimerkiksi joillakin AVI-alueilla jo olemassa olevaa koordinaattorirakennetta.

Etsivän nuorisotyön kentällä näyttäisi olevan tarvetta erilaisille koulutus- ja viestintämateriaaleille. Tarvetta on sekä etsivän nuorisotyön toimijoille suunnatulle materiaalille että yhteistyökumppaneille suunnatuille kevyemmille infomateriaaleille. Osaamiskeskuksen toivottiin valmistelevan materiaalia yhteistyössä eri toimijoiden kanssa. Lounais-Suomen AVIin edustaja Erik Häggman (11.9.2015) muun muassa ehdotti, että osaamiskeskus vastaisi etsivälle nuorisotyölle laadittavan opaskirjan tuottamisesta. Oppaaseen voisi ottaa mallia vaikkapa Norjan LOSUn laatimasta oppaasta.

2.2.4 Osaamisen vahvistamisen tuki ja koordinaatio alueilla

Etsivillä nuorisotyöntekijöillä on ollut tähän mennessä mahdollisuus jakaa kokemuksia ja vahvistaa omaa osaamistaan erilaisissa kansallisissa ja alueellisissa tilaisuuksissa. Tällaisia ovat muun muassa säännöllisesti järjestettävät valtakunnalliset etsivän työpäivät (joka toinen vuosi), joiden järjestäminen on siirtynyt vuorotteluperiaatteella uudelle järjestäjälle

aina edellisillä etsivän työpäivillä. Vuoden 2015 päivät olivat ensimmäiset, joissa etsivä nuorisotyö oli merkittävästi mukana (Jaana Kauppinen, AMET, haastattelu 12.10.2015).

Alueellisia etsivän nuorisotyöpäiviä on järjestetty vähintään kerran vuodessa eri AVI-alueilla. Näihin on pyritty saamaan kyseisen AVI-alueen etsiviä, esimiehiä ja verkostoa paikalle mahdollisimman paljon. Osaamiskeskuksen valmistelun aikana järjestettiin neljä alueellista tilaisuutta: Etelä-Suomen etsivän nuorisotyön päivät Tammisaaressa, Itä-Suomen etsivän nuorisotyön työkokous Rautavaaralla, Lounais-, Länsi- ja Sisä-Suomen etsivän nuorisotyöpäivät Jyväskylässä ja Pohjois-Suomen tilaisuus Rokualla. Valmistelijat osallistuivat näistä kolmeen ensiksi mainittuun. Tilaisuudet olivat luonteeltaan ja sisällöltään erilaisia. Rautavaaralla ohjelma oli vuorovaikutteisempi ja se rakentui pienryhmyöskentelylle, kun taas Jyväskylässä ja Tammisaaressa tilaisuudet perustuivat enemmän yhteisille alustuksille ja luennoille. Huomiota kiinnitti se, että etsivän nuorisotyön suurimpiin haasteisiin pureutuminen oli varsin vähäistä, samoin kuin AVIen ohjauksellinen rooli.

Alueilla on järjestetty lisäksi säännöllisesti erillisiä pienempiä tapaamisia, joihin on osallistunut esimerkiksi jonkin tietyn maantieteellisen alueen, kuten maakunnan, etsiviä nuorisotyöntekijöitä. Etelä-Suomessa on pidetty esimerkiksi pääkaupunkiseudun etsivän nuorisotyön verkostopäiviä ja Länsi-Uudellamaalla vastaavia tilaisuuksia.

Kansalliset etsivän työpäivät että alueelliset etsivän nuorisotyöpäivät/työkokoukset ovat olleet sekä esimiehille että työntekijöille suunnattuja. Erikseen esimiehille suunnattuja tilaisuuksia on järjestetty aktiivisimmin Lounais-, Länsi- ja Sisä-Suomen AVI-alueilla. Länsi- ja Sisä-Suomessa esimiehille suunnatuista tilaisuuksista, esimiesfoorumeista, on kokemusta jo muutaman vuoden ajalta. Foorumeiden agendalla on ollut erilaisia aiheita, muun muassa PARent-järjestelmän tuottamien tilastotietojen tulkintaa yhteistyössä. Aluehallintoviraston edustajien mukaan tapaamiset ovat olleet positiivisia ja toimineet hyvänä vertaistuen areenana. Esimiehillä on vaihtelevasti tietoa ja kokemusta etsivästä työstä ja tästä syystä on ollut hyvä, että vanhat konkarit ja tuoreimmat esimiehet ovat päässeet pohtimaan asioita yhdessä. (Kattilakoski, Pienmäki-Jylhä & Luukkainen, Länsi- ja Sisä-Suomen AVI, haastattelu 2.10.2015)

Etsivän nuorisotyön koulutus- ja verkostoitumistilaisuuksien tapaamistiheys ja järjestelyvastuut ovat vaihdelleet AVI-alueittain eikä kokonaisuutta ole tähän mennessä koordinoitu kansallisesti, esimerkiksi ministeriön tai aluehallintovirastojen yhteistyönä. Myös AVIen rooli näyttäisi vaihdelleen alueellisten etsivän nuorisotyöpäivien sisältöjen ja käytännön järjestelyjen osalta. Sen sijaan, että tiettyjä teemoja olisi käsitelty tasalaatuisesti eri alueilla, työtä on kuvannut paremmin paikallisten perinteiden ja tarpeiden mukaan työskentely.

Säännölliset melko tiheäänkin olevat alueelliset tapaamiset on nähty tärkeinä erityisesti yksintyöskenteleville. Alueellisissa tilaisuuksissa on usein ollut tiedon jakamisen ohella myös muita funktioita, kuten verkostoituminen ja vertaistuki. Länsi- ja Sisä-Suomen alueella tapaamiset ovat esimerkiksi rakentuneet usein niin, että aamupäivällä on käsitelty ajankohtaisia teemoja ja iltapäivällä ja illalla on ollut mahdollisuus vapaampaan ajatusten vaihtoon. Tilaisuudet ovat siten toimineet myös työnohjauksellisina ja konsultatiivisina tilaisuuksina.

Erilaisia yhteisiä tilaisuuksia ja foorumeja pidetään tärkeänä etsivän nuorisotyön profiilin kirkastamiseksi ja työotteen vahvistamiseksi. Nämä tilaisuudet antavat kentälle myös mahdollisuuden tavata toisia työntekijöitä ja vaihtaa työssä kertynyttä hiljaista tietoa ja reflektoida käytössä olevia toimintatapoja. Tällä hetkellä tällaista tietoa ei tallenneta, mallinneta, jaeta tai hyödynnetä systemaattisesti kansallisella tasolla. Samaan asiaan kiinnitti huomiota Anne Puuronen (2014, 91) omassa tutkimuksessaan.

Hiljaisen tiedon lisäksi näkyväksi tekemistä kaipaa oman ammatillisen orientaation ja työotteen tunnistaminen. Puuronen (2014, 75–76) puhuu auttamisen sudenkuopasta, joka voi syntyä, jos työntekijä sisällyttää auttamisen halun osaksi työtään ilman, että reflektoi asiaa ammatillisesti. Merkittävä osa osaamista on siis kyky ammatillistaa niin auttamisenhalu kuin auttaminenkin. Tämä nousi esiin myös syksyn 2015 haastatteluissa.

Haastatteluissa yhteisten verkosto- ja koulutustapahtumien haasteeksi nähtiin se, että sisältö ei aina välttämättä palvele kaikkia tapahtumaan osallistujia. Jatkossa tulisi pohtia vielä aiempaa tarkemmin sitä, miten tapahtumia kohdennetaan ja millaisia sisältöjä niihin rakennetaan. Haastatteluissa todettiin yleisesti, että etsivän työn kentässä on paljon teemoja, jotka koskettavat kaikkia, mutta on myös eduksi, että joitakin teemoja käsitellään kohdennetusti. Muun muassa erilaiset tarpeet suurten ja pienten paikkakuntien välillä nostettiin tällaisiksi.

Puuronen (2014, 88–89) totesi tutkimuksessaan, että alueellisuuden huomioiminen etsivän nuorisotyön ammatillisessa täydennyskoulutuksessa on asia, johon olisi hyvä kiinnittää huomiota täydennyskoulutusta kehitettäessä. Hän ehdottaa, että AVI-alueittain tapahtuvan koulutuksen ohella alueellisuuden näkökulmaa voisi lähestyä myös työn toteuttamisalueen näkökulmasta: mitä erityiskysymyksiä liittyy osaamiseen, kun etsivän nuorisotyön toteutusalueena on kunta, kaupunki tai useita kaupunkeja ja kuntia. Toinen lähestymistapa voisi olla kuntakoko. Näin voisi paremmin huomioida pienten, keskisuurten ja suurten kuntien tarpeet ja toimintakulttuurit. Kolmas Puuronen ehdottama näkökulma täydennyskoulutusten järjestämiseen on etsivän nuorisotyön toiminnan tarkastelu tuottajien näkökulmasta. Tällöin koulutus huomioisi etsivän nuorisotyön eri toiminnan tuottajien kannalta tärkeät erityiskysymykset.

Merkittävä haaste etsivän nuorisotyön osaamisen vahvistamisessa on henkilöstön suuri vaihtuvuus. Tällöin osaamista ei pääse kertymään työyksikköön. Vaihtuvuutta aiheuttaa erityisesti valtionavustusten myöntäminen vuodeksi kerrallaan ja tästä aiheutuvat palkkauskäytännöt. Kuntien toimintavapautta lisäävä laki ei tule helpottamaan tilannetta tulevaisuudessa. Lyhyestä rahoituksesta huolimatta, on ollut kuitenkin havaittavissa, että kunnat ovat vähitellen vakinaistaneet etsivän nuorisotyön henkilöstöä. Tämä on suunta, johon kuntia tulee kannustaa. Asia on osaamisen vahvistamisenkin kannalta erittäin relevantti.

Vaihtuvuutta näyttäisi aiheuttavan myös kuormittava työ, jota ei ole esimiehen toimesta rajattu tai johon etsivä nuorisotyöntekijä ei ole saanut ohjausta ja tukea. Tällaisessa tilanteessa keskeistä näyttäisi olevan esimiesten etsivää nuorisotyötä koskevan osaamisen vahvistaminen.

2.2.5 Keskeiset haasteet

- Etsivän nuorisotyö edellyttää laaja-alaista osaamista. Tarvittavaa osaamista ei ole kuitenkaan määritelty missään eikä se siten ohjaa rekrytointia.
- Etsivän nuorisotyön henkilöstössä on suuri vaihtuvuus, jolloin osaamista ei pääse kertymään työyksikköön.
- Etsivän nuorisotyön koulutusta on tarjolla vähän. Etsivään nuorisotyöhön ei ole omaa koulutusohjelmaa tai tutkintoa. Sosionomin ja yhteisöpedagogin perustutkinnoissa etsivää nuorisotyötä käsitteleviä sisältöjä sivutaan, mutta ei käsitellä laajamittaisesti. Opinnot ovat pääsääntöisesti valinnaisia.
- Etsivän nuorisotyön täydennyskoulutukselle ei ole omaa koulutuskokonaisuutta. Koulutusta on tarjolla vain yksittäisten aihepiirien muodossa.

- Täydennyskoulutusta eri aihepiireistä ei ole tarjolla riittävästi. Tarjolla oleva koulutus ei ole välttämättä suunnattu etsivään nuorisotyöhön, jolloin ammattiryhmän spesifit tarpeet eivät tule koulutuksissa käsitellyiksi. Koulutukset eivät ole myöskään riittävän käytännönläheisiä.
- Aiemmin toteutetut etsivän nuorisotyön täydennyskoulutuskokonaisuudet koettiin yleisesti hyväksi, mutta niihin liittyi myös haasteita koskien esimerkiksi koulutuspaikkakuntaa tai heterogeenistä osallistujajoukkoa, jotka on hyvä huomioida, mikäli tämän tyyppisiä koulutuksia järjestetään tulevaisuudessa.
- Etsivän nuorisotyön johtamisen osaamiseen on kiinnitetty vain vähän huomiota. Alueelliset erot esimiesten saamassa tuessa ovat suuria.
- Alueelliset etsivän nuorisotyöpäivät ovat sisällöltään ja toteutustavoiltaan erilaisia. Alueelliset erot on hyvä huomioida koulutusten järjestämisessä, mutta tasalaatuisen tuen tarjoamiseen olisi kuitenkin hyvä kiinnittää enemmän huomiota. AVlen rooli päivillä vaihteli alueittain.
- Alueelliset etsivän nuorisotyön päivät tarjosivat vaihtelevasti ohjausta ja tukea etsivän nuorisotyön haasteisiin. Haastekohtia työstettiin yleisesti vain vähän ja myös vertaistuen osuus jäi vähäiseksi.
- Etsivän nuorisotyön hyviä toimintamalleja ei koota tai jaeta systemaattisesti kansallisella tasolla. Materiaalin tuottaminen etsivästä nuorisotyöstä on vähäistä ja koordinoimatonta.
- Etsivän nuorisotyön osaamisen kehittämistä ei johdeta, asialta puuttuu koordinaatio.

2.3 Etsivän nuorisotyön arviointi

2.3.1 Etsivän nuorisotyön tilastointi ja tilastoraportit

Etsivästä nuorisotyöstä on kerätty tilastotietoa valtakunnallisesti vuodesta 2008 alkaen. Aluksi tiedon keruu koski nuorten työpajatoimintaan liittyvää etsivää työtä, etsivää työparitoimintaa (vrt. Wallden & Häggman 2008). Vuodesta 2009 alkaen on tarjolla tilastotietoa nykymuotoisesta etsivästä nuorisotyöstä. Vuosien 2008 ja 2009 tiedot eivät kuitenkaan ole vertailukelpoista trenditietoa. Tätä on saatavissa etsivästä nuorisotyöstä vasta vuodesta 2010 alkaen. (Tuulikki Nieminen, haastattelu 15.9.2015.)

Etsivää nuorisotyötä koskevia tilastoraportteja on koottu vuoden 2009 lisäksi vuosilta 2011–2013. Näiden kokoamisesta on vastannut sivistystoimentarkastaja Erik Häggman Varsinais-Suomen ELY-keskuksesta ja sittemmin Lounais-Suomen aluehallintovirastosta. Vuonna 2014 tiedonkeruusta ja raportoinnista vastasi Valtakunnallinen työpajayhdistys ry (TPY) yhteistyössä aluehallintovirastojen kanssa. Työ toteutettiin osana OKM:n rahoittamaa TPY:n tiedonhallinnan kehittämistyötä. Aiempien vuosien yli satasivuisista tilastoraportteista poiketen TPY:n tuottama raportti oli 23-sivuinen tiivis kuvaus, joka sisälsi tietoa vuoden 2014 etsivästä nuorisotyöstä ja sen muutoksista suhteessa edelliseen vuoteen. Sisältöjä olivat muun muassa työn kattavuus, henkilöstö ja asiakkuudet. (OKM 2015, 5.) Vuoden 2015 tilastot raportoi todennäköisesti TPY. Selkeää päätöstä siitä, kuka tuloksia raportoi tulevaisuudessa, ei näyttänyt vielä olevan.

Etsivän nuorisotyön raportointeja varten tietoa on kerätty tähän saakka erillisellä webropol-kyselyllä, johon kaikki etsivään nuorisotyöhön OKM:n valtionavustusta saavat ovat olleet velvollisia vastaamaan (OKM 2015, 5). Webropol-kyselyä käytetään vielä vuoden 2016 alussa vuoden 2015 tietojen selvittämiseen. Tämän jälkeen webropol-kyselystä on tarkoitus luopua ja tiedonkeruu toteuttaa suoraan PAR-tietokannasta (PARkki).

Etsivässä nuorisotyössä asiakastietoa kerätään pääasiallisesti PAREnt-tilastointiohjelmalla (PAREnt: Paras etsivän nuorisotyön tilasto), joka on käyttäjille ilmainen. Käytössä on

myös muita järjestelmiä, mutta pienemmässä mittakaavassa. Esimerkkinä tällaisista on Helsingissä käytössä oleva ENTER ja Oulussa käytössä oleva Pajarekisteri. Näiden järjestelmien tuottamien tietojen kertyminen yhteiseen PAR-tietokantaan on tavoitteena.

PARent -tilastointiohjelman kehittämisestä on vastannut Keski-Suomen yhteisöjen tuki ry (KYT) / asiantuntija Tuulikki Nieminen. Järjestelmän muuttujista ja niiden kehittämisestä on vastannut ensisijaisesti OKM:stä Jaana Wallden ja Lounais-Suomen aluehallintovirastosta Erik Häggman. Järjestelmää on kehitetty jatkuvasti saadun palautteen perusteella. Kentän huomioiden ja toiveiden esiintuomisesta kehittämiskeskusteluihin on vastannut pääasiassa Tuulikki Nieminen.

PARent-tilastointiohjelman taustalla on työpajatoiminnan tilastoimiseen kehitetty PARty-tilastointiohjelma. Näistä molemmista puhuttaessa käytetään nimitystä PAR-järjestelmät. PAR-järjestelmä kehitetty merkittävästi vuoden 2016 aikana. Alla olevassa listassa on kuvattu keskeisimmät muutokset:

- PARty ja PARent yhdistyvät, jonka jälkeen yhden organisaation sisällä voidaan siirtää asiakkaita etsivän ja pajojen välillä. Tavoitteena on tehdä mahdolliseksi myös kryptattujen (salattujen) asiakastietojen siirtäminen organisaatiosta toiseen.
- PAR-järjestelmässä siirrytään Excelin perusnäkyvästä lomakemuotoisiin työkaluihin. Tämä tuo merkittäviä muutoksia työkalun ulkoasuun ja tekee siitä entistä helppokäyttöisemmän.
- Järjestelmän multikäyttö yksittäisissä organisaatioissa mahdollistuu: muutoksen jälkeen eri henkilöt saman organisaation sisällä voivat käyttää järjestelmää yhtä aikaa. Aiemmin käyttö oli mahdollista vain yhdelle henkilölle kerrallaan.
- Esimiehille ja työntekijöille ja myöhemmin myös asiakkaille luodaan omat erilliset profiilit. Esimiehille tulee oikeus katsoa tilastollista dataa ja käyttää anonyymeja tietokantoja sekä hallita järjestelmän salasanoja omassa organisaatiossaan. Työntekijä voi puolestaan nähdä ja täydentää omien/ jaettujen asiakkaiden tietoja sekä ottaa tarvittaessa tilastoja. Asiakkaille tulee oma käyttöliittymä sekä arviointi- ja palautetyökalut, esimerkiksi erilaisia palautelomakkeita.
- Järjestelmän tietoturvaa parannetaan muun muassa kryptaamalla tietokannassa olevat tiedot ja luomalla erilliset henkilökohtaiset salasanat työntekijöille, esimiehille ja myöhemmin myös asiakkaille. Käyttöön otetaan myös lukulistat, joista näkee, kuka on katsonut tai käsitellyt tietoja ja milloin tämä on tapahtunut.
- Järjestelmästä tulee kaksikielinen, suomen lisäksi sitä voi käyttää vuoden 2016 alusta alkaen myös ruotsinkielellä.
- Järjestelmään kertyvää tietoa tullaan hyödyntämään aiempaa tehokkaammin (valmiit taulukot, trenditiedot, kuvat, pivot).
- Yhtenäisiä tilastotarpeita tullaan kartoittamaan ja työstämään mahdollisesti myös laajempia tilastoraportteja eri tahojen (mm. rahoittajat, kunnat) tarpeet huomioiden.
- Eri järjestelmien välille rakennetaan siltoja tavoitteena valtakunnallisesti yhdenmukainen tilastollinen data. (Tuulikki Nieminen, tiedoksianto 2.12.2015.)

Etsivän nuorisotyön tilastointi oli esillä kaikissa syksyllä 2015 tehdyissä haastatteluissa. Monet haastatelluista olivat huolissaan etsivän nuorisotyön kirjaamisen laadusta. Kirjaamiskäytäntöjen yhdenmukaisuutta ei ole haastateltujen mukaan varmistettu; kenttä ei tulkitse esimerkiksi kaikkia PARent-tilastointiohjelman käsitteitä samalla tavoin, jolloin mittarien tuottamaan tieto ei ole kaikin osin laadukasta.

Kirjaamisen nähtiin olevan myös asenneasia. Työntekijät eivät ole aina motivoituneita kirjaamaan asiakasta koskevia tietoja. Kirjaamista ei aina hahmoteta kentällä tärkeäksi omasta tai asiakkaan oikeusturvan näkökulmasta. Sen ei nähdä olevan myöskään olevan väline nuorelle, jonka kautta hänen olisi visuaalisesti mahdollisuus hahmottaa omaa etenemistään asiakasprosessissa.

Haastattelujen perusteella voisi sanoa, että kirjaamisaktiivisuuteen vaikuttaa selvästi se, että etsivän nuorisotyön toiminta on vapaaehtoista, jolloin tarkan kirjaamisen tarvetta ei nähdä. Tätä kuvastaa myös se, että asiakkaita kirjataan järjestelmään esimerkiksi väärillä nimillä tai ilman sukunimiä. Tietojen kirjaamiseen näyttäisi vaikuttavan myös kirjaamiseen liittyvä kulttuuri. Nuorisotyössä kirjaaminen ei ole samalla tavalla vahvasti läsnä kuin sosiaali- ja terveydenhuollossa. Etsivässä nuorisotyössä aktiivisimmin näyttäisivät kirjaavan sosiaali- ja terveyspuolelta tulevat ammattilaiset.

Tällä hetkellä kirjaamisen merkitystä ei tue myöskään laki, joka kehottaa hävittämään nuorta koskevat tiedot, kun ne eivät ole välttämättömiä tehtävän hoitamiseksi (Nuorisolaki 72/2006, 7d §). Tietojen hävittämispäätöksen tekee etsivän nuorisotyöntekijä. Nyt tietoja hävitetään kentällä säännöllisesti, esimerkiksi muutaman kerran vuodessa. Etsivän nuorisotyön palveluun palaa kuitenkin aina osa asiakkaista. Tästä syystä, olisi hyvä, että aiemmin saadusta palvelusta olisi jäljellä kirjauksia, jotta palvelujen kokonaisuus hahmotuisi paremmin, ja jotta saataisiin paremmin tietoa palveluihin uudelleen hakeutuvista asiakkaista ja näiden prosessien kestosta. Suuri osa haastatelluista oli sitä mieltä, että PARent-tilastointijärjestelmään kertyviä asiakastietoja ei tule poistaa. Etsivää nuorisotyötä varten luovutettujen tietojen käsittelyyn tarvitaan täydennyskoulutusta.

Tietojen kirjaus ja arviointi laajemmin tulisi nähdä osana omaa työtä ja sen kehittämistä, jota pitäisi käsitellä jo peruskoulutuksesta alkaen (Puuronen, haastattelu 6.11.2015). Kirjaamiseen liittyen nähtiin tärkeäksi täydennyskoulutusten järjestäminen ja asian aktiivinen esilläpito. Tärkeää on luoda kentälle ymmärrystä siitä, miksi kirjaaminen on olennaista.

PARent-järjestelmän osalta haastatellut pohtivat myös nykyisiä muuttujia. Etsivän nuorisotyön tiedonkeruuta on kuvannut tietynlainen ennakoimattomuus. Raportoitavia tietoja on saatettu pohtia vasta kyseisen vuoden lopulla, sen sijaan, että tiedonkeruu ja raportoitavat asiat olisi suunniteltu hyvissä ajoin. Tilanne tämän osalta on kuitenkin nyt selkeästi parempi. Niemisen mukaan vuoden 2017 tiedonkeruu ja raportointi ovat jo nyt pohdinnan alla. (Tuulikki Nieminen, KYT, haastattelu 15.9.2015.)

Haastateluissa tarpeelliseksi nähtiin perustaa työryhmä, joka arvioisi nykyistä tiedontuotantoa suhteessa tarpeisiin sekä vastaisi tiedonkeruun koordinoinnista ja kehittämisestä tulevaisuudessa. Tärkeänä pidettiin sitä, että kentän ääni tulee tässä riittävästi kuuluviin. Tämäntyyppistä ryhmää ei tällä hetkellä ole olemassa. KYTin ohjausryhmä ei Tuulikki Niemisen (haastattelu 15.9.2015) mukaan tähän ole sopiva. Hän ehdottaa, että ryhmässä voisi istua esimerkiksi esimiehiä, tutkijoita, sekä datan analysointiin perehtyneitä tahoja.

Tiedonkeruuseen ja muuttujien liittyen nähtiin tarpeelliseksi kerätä tietoa myös

- etsivän nuorisotyön laadusta ja vaikuttavuudesta (ks. kpl 2.3.2); mitä tapahtuu etsivän nuorisotyön palveluprosessin aikana
- tilanteesta ohjausprosessin jälkeen; mitä asiakkaalle tapahtuu palveluiden jälkeen
- kuinka tyypillisiä ovat uusiutuvat asiakkuudet
- kuinka paljon työhön sisältyy muuta kuin suoraa asiakastyötä
- kuinka paljon kunnat rahoittavat etsivää nuorisotyötä OKM:n avustusten lisäksi

Tiedonkeruun osalta käytiin välillä kriittistäkin keskustelua mittareista. Vääränlaisten mittarien pelättiin tuottavan vääränlaista toimintaa. Nykyisen rahoitusjärjestelmän, jossa rahoitusta haetaan vuosittain, nähdään ruokkivan tilastointia, jossa nostetaan helposti mitattavia lukuja työn tehokkuuden ja tarpeellisuuden perusteeksi. Käyntikerrat rahoituksen perustana voivat ohjata järjestämään massatapahtumia ja foorumeita, joista lyhyestä nuoren kohtaamisesta saadaan kirjattua merkintä tapaamisesta, vaikka nuorta ei varsinaisesti tilanteessa kunnolla kohdatakaan. Määrällinen mittaaminen voi myös lisätä riskiä ”helppojen” asiakkaiden auttamiseen enemmän tukea tarvitsevien kustannuksella. ”Helpoista” asiakkaista saadaan nopeasti enemmän asiakaslukuja, jolloin yksikön toiminta voi vaikuttaa tehokkaammalta. Kun nämä ovat lukuja, joita toimijoilta odotetaan, voi syntyä paine vääristää lukuja, ja järjestää esimerkiksi edellä mainittuja massatilaisuuksia. (mm. Matilda Wrede & Cecilia Wester, HY, haastattelu 11.11.2015.)

Tiedontuotantoon liittyen haastatteluissa tuli esiin myös tarve luoda mittareita, jotka ovat yhteismitallisia kansainvälisesti. Tällä hetkellä tällaista vertailua on vaikea tehdä. (Häggman 11.9.2015.)

Tiedonkeruujärjestelmien kehittämisen osalta heikkoutena nähtiin se, että toiminta on liikaa yhden ihmisen varassa, mikä tekee siitä haavoittuvan. Toimintavarmuutta lisäisi se, että tiedontuotannosta vastaisi joku tähän paremmin soveltuva organisaatio tai yhtiö (Kirsi-Marja Stewart, Pohjois-Suomen AVI, haastattelu 9.10.2015). Toisaalta toiminnan kehittäminen näytti syksyn 2015 kierroksen pohjalta varsin ketterältä ja joustavalta näin organisoituna. Huoli haavoittuvuudesta toki on varsin relevantti.

Raportointiin liittyen haastateltavilta tuli toive, että tulevaisuudessa sekä kansallinen raportti (vrt. TPYN tuottama raportti vuodelta 2014) että alueelliset raportit ilmestyisivät samanaikaisesti. Näin alueellisten tietojen kommentointi medialle olisi paremmin mahdollista. Nyt tässä oli ollut ongelmia. Vuoden 2014 alueellisten tietojen raportoinnista vastasivat kukin AVI-alue omalla tavallaan kansallisen raportoinnin jälkeen. Valtakunnallisesti yhtenäistä tapaa kaivattiin tähänkin. Raportoinnin osalta kaivattiin yleisesti myös pidemmälle vietyjä analyyseja aiheesta pelkkien graafien ja taulukoiden avaamisen sijaan.

2.3.2 Asiakasprosessia kuvaavan tiedon puute

Etsivästä nuorisotyöstä tuotettu tilastollinen tieto on tärkeää etsivän nuorisotyön toteutumisen seurannassa. Määrällinen tilastotieto ei kuitenkaan riitä antamaan kokonaisvaltaista kuvaa etsivän nuorisotyön vaikuttavuudesta (Puuronen 2014, 97). Jaana Kauppinen AMET ry:stä esimerkiksi totesi haastattelussa (12.10.2015), että tällä hetkellä kerättävä määrällinen tieto ei avaa riittävästi etsivää nuorisotyötä ja sen työkenttää. Laadullisen tiedon puuttuessa analyysi jää usein pinnalliseksi ja määrällistä dataa tullaan ”ylitulkinneeksi.”

Määrällisen tiedon rinnalle tarvitaan myös laadullista aineistoa, joka toisi nyt näkymättömäksi jäävän työn paremmin esiin. Tähän mennessä etsivästä nuorisotyöstä on kerätty laadullista tietoa yksittäisten, erillisten tutkimusten ja selvitysten puitteissa. Tällaisia ovat muun muassa Jaana Männikön ”Etsivän nuorisotyön ja työotteen pika-analyysi” vuodelta 2011 ja Nuorisotutkimusverkoston Anne Puurosen toimintatutkimus ”Etsivän katse. Etsivä nuorisotyö ammattina ja ammattialan kehittäminen - näkökulmia käytännön työstä” vuodelta 2014. Etsivän työn perustaa ja työtapoja on lisäksi kuvattu Jaakko Kaartinen-Koutaniemen (2012) käsikirjatyyppisessä julkaisussa ”Etsivässä työssä”, jota varten on haastateltu suomalaisia etsivän työn konkareita.

Mitään systemaattista laadullisen tiedon keruutapaa ei ole tällä hetkellä käytössä. Etsivän nuorisotyön määrällistä tietoa tuottava PARent-tilastointiohjelma ei tuota tietoa

etsivän nuorisotyön tavoittamis- ja auttamisprosessista eli siitä, miten etsivä nuorisotyö edistää nuoren kasvua ja itsenäistymistä ja luo valmiuksia siirtyä koulutukseen ja työmarkkinoille. Puurosen (2014, 35–36, 54) mukaan oleellista on pohtia sitä, miten etsivän nuorisotyön vaikuttavuuden arviointi voidaan kohdentaa asiakasprosessiin ja prosessista aiheutuviin vaikutuksiin.

Puuronen (2014, 60–61) toteaa, että vaikuttavuuden arvioinnin kannalta on tärkeää kuvata etsivän nuorisotyön asiakasprosessin laatu sekä nuoren että työntekijän näkökulmasta. Nuoren kannalta tulisi kuvata hänen ”asiakastytyväisyyttään”, sitä miten hän on kokenut asiakkuusprosessin. Pohjana arvioinnissa voisi käyttää esimerkiksi etsivän nuorisotyön tapaa kuvata omaa asiakasprosessiaan sen eri vaiheiden kautta (ks. kpl 2.1.4). Olennaista on, että työn laadullisessa reflektoinnissa keskitytään sekä prosessiin kokonaisuudessaan että erittelevästi sen yksittäisiin vaiheisiin, ja että vertailevaa arviointia voisivat suorittaa kaikki nuoren asiakasprosessiin osallistuvat tahot (Puuronen 2014, 97).

Puuronen (2014, 54–55) näkee, että etsivän nuorisotyön vaikuttavuuden arvioinnissa on merkitsevää se, että etsivän nuorisotyön luonne ihmissuhdetyönä tulee ymmärretyksi. Hänen mielestään se tulisi asettaa nykyistä näkyvämmiin ja systemaattisemmin etsivän nuorisotyön vaikuttavuuden arvioinnin yhdeksi osa-alueeksi. Hän perustelee tätä sillä, että etsivän nuorisotyön perusajatuksen mukaisesti, ihmissuhdetyö on alan ammatillisuuden ydintä ja sen perustehtävä (kohtaaminen, läsnäolo ja ohjaaminen). Tämä on myös se työn ulottuvuus, joka työllistää etsivää nuorisotyötä eniten.

Puuronen on kehittänyt viime vuosina kohdennettuun nuorisotyöhön laadullista monitaho-arviointimallia (KONVA-malli, Kohdennetun Nuorisotyön Vuorovaikutustyön Arviointimalli), jonka tavoitteena on kuvata kohdennetun nuorisotyön toiminnan vaikutuksia ja vaikuttavuutta laadullisesti prosessina, jossa keskiössä on nuoren positiivinen muutos. Mallissa kokonaiskuva arvioitavana olevasta ilmiöstä muodostuu eri tahojen esittämien näkemysten synteessinä (taulukko 2). (Anne Puuronen haastattelu 6.11.2015.)

KONVA-mallissa arviointi rakentuu viidestä vuorovaikutustyön osatekijästä. Nämä ovat: 1) käytettyjen työmenetelmien täysivaltaistumista tukeva rooli, osuus vuorovaikutustyössä 2) nuoren täysivaltaistumisen vahvistumista osoittavat arviointikriteerit vuorovaikutustyössä, joiden kautta arvioidaan 3) toiminnan (sisäisen) tavoitteen toteutumista, nuoren kokemuksellista täysivaltaistumisen vahvistumista. Toiminnan sisäisen tavoitteen onnistumista arvioidaan edelleen 4) nuoren rakenteellista täysivaltaistumista osoittavien, prosessin mekaanisten arviointikriteerit suhteen. Lopuksi toteutetaan 5) kohdennetun nuorisotyön vuorovaikutustyön jälkiseuranta.

Taulukko 2. KONVA-mallin arvioinnin kohteet (Anne Puuronen, haastattelu 6.11.2015)

Nuori	Työmenetelmät
- itsestä välittämisen ja itsen arvostamisen lisääntyminen, (ks. myös Sova-malli) - arjen sujuvuuden ja elämänhallinnan lisääntyminen, (ks. myös Sova-malli) - oman terveyden ja hyvinvoinnin haltuunottaminen (päivärytmin, syömisen, liikunnan, harrastamisen tasapainon löytäminen sekä päihteiden käytön ja riippuvuuskäyttäytymisen muutokset) - vaikuttamismahdollisuudet määrittää itsen kohdistuvaa toimintaa ja toimenpiteitä ohjausprosessin aikana - vaikuttamismahdollisuudet osallistua oman ohjausprosessin arvioinnin määrittämiseen ja arvioinnin tekemiseen - autonomian ja kompetenssin kasvaminen suhteessa tuen tarpeeseen - oman elämän subjekti -kokemuksen vahvistuminen suhteessa horisontaalittomuuteen ennen vuorovaikutustyötä - koulutus- ja työllisyyspoluille hakeutuminen	- käytettyjen menetelmien onnistuneisuus (kartoitus, etsiminen, luottamussuhteen rakentuminen, läsnäolo ja kuunteleminen, jalkautuminen, verkostoyhteistyö, motivointi, ohjaaminen, tukisuhteen lopettaminen) (ks. myös. Huhtajärvi 2007; Kaartinen-Koutaniemi 2012; Puuronen 2014b). - käytettyjen toiminnallisten työmenetelmien onnistuneisuus (toiminnalliset, toiminta terapeutit sekä taide, liikunta- ja ilmaisu-perustaiset menetelmät, pienryhmämenetelmät) (vrt. Linnossuo 2004). - käytettyjen työmenetelmien vastaavuus nuoren tuen tarpeisiin - käytettyjen työmenetelmien tuottamat erot verrattuna nuoren aikaisempiin palvelukokemuksiin
Yhteistyö ja nuorten paikalliset elinolot	
- yhteistyökumppanien/verkostotyön tuoma lisäarvo käytetylle työmenetelmälle - paikallinen nuorten palvelu-, opiskelupaikka- työkokeilutarjonta - kunnan työttömien nuorten määrä /alueellinen nuorten työttömyysindeksi ja pitkäaikaistyöttömyysluku	

KONVA-malli voisi parhaimmillaan tuoda tietoa yhteistyökumppanien ja sidosryhmien kokemuksesta yhteistyöstä ja sen laadusta. Tähän mennessä etsivän nuorisotyön vaikuttavuuden arvioinnissa on kiinnitetty varsin vähän huomiota tähän näkökulmaan. Haastatelluista muun muassa ylitarkastaja Kirsi-Marja Stewart (haastattelu 9.10.2015) nosti esiin sidosryhmät osana laadunarviointia. Stewartin mukaan sidosryhmille tulisi tarjota mahdollisuus arvioida esimerkiksi yhteistyön sujumista.

Etsivän nuorisotyön laadullista ulottuvuutta ja vaikuttavuuden mittaamista on työstetty viime vuosina myös OKM:n rahoittamassa Valtakunnallisen työpajayhdistyksen tiedonhallinnan kehittämiskokonaisuudessa (OKM 2015, 5). Tarkoituksena on ollut luoda laadullinen SOVARI-mittari, joka tuottaa valtakunnallista tietoa nuorten saamista kokemuksista etsivästä nuorisotyöstä sekä sen sosiaalisesti vahvistavasta vaikutuksesta (Mari Ahonen-Walker, Anna Kapanen, Reetta Pietikäinen, TPY, haastattelu 20.10.2015).

SOVARI-mittari tuo tietoa:

- palveluiden markkinoimiseksi: miksi työpajatoiminta / etsivä nuorisotyö on tärkeää, millaisille asiakkaille ja missä elämäntilanteessa?
- palveluiden kehittämiseksi: mihin tarpeisiin palvelu vastaa hyvin ja mihin tulisi kiinnittää enemmän huomiota?
- jatkossa: valmentautujan oman kasvun havainnollistamiseksi ja jäsentämiseksi (Riitta Kinnunen, TPY, esitys 30.9.2015.)

Laadullinen mittari tulee sisältämään arjen käytännön asioiden ja kokonais-valtaisemman elämänhallinnan haltuunoton, itsetunnon ja sosiaalisten taitojen vahvistumisen sekä motivaation ja tavoitteellisuuden lisääntymisen teemoja. Keskeisiä kysymyksiä ovat myös, kuinka hyvin palvelussa toteutuvat etsivän nuorisotyön keskeiset periaatteet: sujuva yhdensäänti, luottamus etsivään nuorisotyöntekijään, avun ja tuen saaminen sekä tavoitteiden selkeyttäminen. (Valtakunnallinen työpajayhdistys 2015, <http://www.tpy.fi/kehittaminen/laatutus/laadullinen-mittaristo/>)

Sovari-mittareiden sisältö:

- Sosiaalisen vahvistumisen arviointi
- Palvelun arviointi
- Taustatiedot (ikä, sukupuoli, palvelu, palvelun kesto ja käyntitiheys)

Mittarin kehittämistyö tapahtui yhdessä etsivän nuorisotyön toimijoiden kanssa ja mittaria pilotoitiin 78 paikkakunnalla eri puolilla Suomea touko-lokakuussa 2015. Pilotoinnista tuotetaan valtakunnalliset ja alueelliset yhteenvedot vuoden 2015 loppuun mennessä. (Riitta Kinnunen, TPY, esitys 30.9.2015.)

Sekä SOVARI-mittari että KONVA-malli tuovat tulevaisuudessa aiempaa paremmin etsivän nuorisotyön asiakkaiden, nuorten, äänen kuuluviin. Samalla ne tuovat tarvittavaa tietoa toiminnan vaikuttavuudesta. KONVA-mallin lähestymistapa laadun arviointiin on SOVARI-mittaria laajempi. KONVA-mittari kaipaa kuitenkin vielä jatkokehittämistä ja testaamista käytännössä, joten sen soveltuvuus etsivän nuorisotyön laadun arviointiin jää arvioitavaksi myöhempään ajankohtaan.

Etsivän nuorisotyön laadun arviointiin voisi olla hyvä hakea tukea muilta aloilta. Sosiaali- ja terveydenhuollossa on kehitetty ihmisiin kohdistuvan työn laadun arviointia jo pitkään. Mallia arviointiin voisi hakea myös muista Pohjoismaista, kuten Norjasta.

Asiakasprosessien vaikuttavuuden arvioinnin ohella haastatteluissa nousi esiin toive arvioinnin alueelliseen näkökulmaan. Ylitarkastaja Erik Häggman (haastattelu 11.9.2015) muun muassa totesi, että olisi hyödyllistä saada tietoa siitä, miksi jollakin alueella tulee enemmän nuoria etsivän nuorisotyön asiakkaaksi kuin jollakin toisella alueella tai miksi asiakkaita tulee enemmän jonkin toisen tahon kautta kuin toisen jne. AMET ry:n Jaana Kauppinen (haastattelu 12.10.2015) nosti esiin toimintaympäristön analyysin merkitystä. On olennaista tietää, mitä toimintaympäristöissä tapahtuu (esim. palvelujen määrä, laatu ja saatavuus) sekä kuntatasolla että laajemmin. Kauppinen näkee, että tällaista tietoa tulisi analysoida myös isommassa kontekstissa.

2.3.3 Tiedon keruusta sen hyödyntämiseen

Etsivästä nuorisotyöstä kerättävän tiedon hyödyntämisen osalta tuli esiin erilaisia ja eritasoisia haasteita syksyllä 2015 tehdyissä haastatteluissa.

Tiedon hyödyntäminen asiakastyössä

Pohjois-Suomen aluehallintovirastosta ylitarkastaja Kirsi-Marja Stewart (haastattelu 9.10.2015) muun muassa totesi, että etsivässä nuorisotyössä tietoja kerätään myös nuorta varten, jotta hän voisi nähdä tiedoista oman edistymisensä prosessissa: miksi hän on tullut palveluun ja miten palvelu on häntä auttanut. Oman prosessin hahmottaminen ja voimaantumisen visuaalisuuden kautta voi tukea nuorta merkittävästi. Kerättävien tietojen hyödyntäminen yhdessä asiakkaan kanssa edellä mainitussa mielessä näytti vähäiseltä haastattelukierroksen perusteella.

Tiedon hyödyntäminen kuntatasolla

Eniten haastatteluissa puhutti tietojen hyödyntäminen kuntatasolla. Etsivään nuorisotyöhön kertyvä tieto nähtiin erittäin merkitykselliseksi palveluiden kehittämisen näkökul-

masta. Etsivän nuorisotyön tietoja tulisi haastateltavien mielestä hyödyntää tehokkaammin erilaisissa monialaisissa työryhmissä, joissa käydään keskustelua lasten ja nuorten hyvinvoinnista sekä kohderyhmän palveluista tai niiden katvealueista. Tällaisiin rakenteisiin lukeutuu esimerkiksi nuorten ohjaus- ja palveluverkostot (NOP-ryhmät). Toiminta NOP-ryhmien osalta näyttäytyi varsin vaihtelevana.

Etsivän nuorisotyön tietojen hyödyntäminen kuntatasolla vaatii selvästi asian esiin nostamista entistä aktiivisemmin ja ehkä myös konkreettisia esimerkkejä siitä, millaista tietoa on saatavissa ja miten sen avulla on vaikutettu. Vastuu tiedon hyödyntämisestä kunnissa on etsivän nuorisotyön esimiehillä. Tätä näyttäisi olevan syytä korostaa. Hyviä esimerkkejä varmasti löytyy. Yksi tällainen tuli esiin etsivän nuorisotyöntekijän haastattelussa. Hän kertoi, että omassa kunnassa oli etsivälle nuorisotyölle oma monialainen ohjausryhmä, jossa oli yhdessä reflektoitu PAR-entien tuottamia tietoja ja pohdittu palvelujen kehittämistä näiden pohjalta.

Tiedon hyödyntäminen alueellisella ja valtakunnallisella tasolla

Aluehallintovirastoissa tulosten pohtiminen yhdessä kentän kanssa nähtiin tärkeäksi. Tietoa oli hyödynnetty monella tapaa, muun muassa koulutusten suunnittelun pohjana. Osa AVI:n edustajista nosti haastatteluissa esiin huolen siitä, että AVI:issa ei ole varattuna riittävästi resursseja alueellisen tiedon työstämiseen, analysointiin ja viemiseen kentälle. Tähän toivottiin valtakunnallista tukea. Resurssien vähenemiseen liittyi etsivän nuorisotyön tietojen raportoinnin poistuminen peruspalvelujen arvioinnista. Etsivän nuorisotyön tietojen raportointiin osana peruspalvelujen arviointia käytettiin henkilöstöresurssia analysointityöhön nykyistä enemmän.

Haastattelukierros sai pohtimaan sitä, tulisiko etsivän nuorisotyön tietojen raportointi kytkeä tiiviimmin valtakunnallisiin muihin raportointeihin. Edistäisikö tämä asian esillä oloa laajemmassa mittakaavassa ja toisiko tämä myös lisäresurssia tulosten raportointiin? Kytkeytyminen isompiin kokonaisuuksiin voi toisaalta kapeuttaa työn vaikuttavuuden arviointia. Esimerkkinä etsivän nuorisotyön linkittyminen valtakunnallisesti nuorisotakuuseen, jossa työmuodon vaikuttavuus nähdään lähinnä niiden nuorten määrän kautta, joille on onnistuttu saamaan koulutus- tai työpaikka.

Tilastojen ja hiljaisen tiedon hyödyntäminen tutkimuksessa

KYT ry:n asiantuntija Tuulikki Nieminen toi useaan otteeseen esiin syksyn 2015 aikana huolen siitä, että PAR-tietokantaan kertyviä tietoja ei hyödynnä kukaan tutkimusmielessä. Hän näki, että osaamiskeskus voisi olla luonteva taho hallinnoimaan PAR-tietokantaa ja markkinoimaan tutkimusyhteistyötä yliopistoille ja muille tutkimusta tekeville sidosryhmille.

Eri tahojen haastatteluissa ehdotuksiksi kumppaneista nousivat esimerkiksi Tampereen yliopisto, Nuorisotutkimusverkosto ja Mikkelin ammattikorkeakoulussa sijaitseva nuorisualan tutkimus- ja kehittämiskeskus Juvenia. Osaamiskeskuksen toivottiin lähtevän rakentamaan yhteistyötä tutkimusorganisaatioiden kanssa, niin että etsivän nuorisotyön tutkimukseen ja kehittämiseen löytyisi oma tutkimusryhmä, joka voisi hakea rahoitusta yhteistyössä osaamiskeskuksen kanssa (Kattilakoski, Pienmäki-Jylhä, Luukkainen, haastattelu 2.10.2015).

Visualisointi tietojen hyödyntämisen tueksi

Nuorisotyön tilastojen hyödyntämisen helpottamiseksi on kehitetty vuoden 2015 aikana nuorisotilastot.fi-sivustoa, joka lanseerattiin käyttöön joulukuussa 2015. Sivusto on avoin ympäristö, jonka pohjalta kuka tahansa voi analysoida valtakunnallisia, maakunta-, kunta- ja organisaatiokohtaisia tuloksia. Tilastot ovat suhteutettavissa sekä asukaslukuun että nuorten määrään.

Sivuston tilastotiedot perustuvat etsivän nuorisotyön ja nuorten työpajatoiminnan valtionavustuksen perustuviin kyselyihin vuosilta 2011–2014. Vuodesta 2015 alkaen tilastotiedot siirtyvät suoraan PAR-tietokannasta.

Visualisoinnin tavoitteena on ollut osoittaa etsivän nuorisotyön ja työpajatoiminnan työn merkitystä ja tuloksia sekä valtakunnallisesti että paikallisesti. Visualisointi kuvaa esimerkiksi sitä, millaisen kohdejoukon kanssa etsivät nuorisotyöntekijät työskentelevät, miten asiakasvirrat ovat muuttuneet viime vuosien aikana ja millaisiin palveluihin nuoria kunnissa ohjautuu.

2.3.4 Keskeiset haasteet

- Tiedonkeruun kehittäminen on hajautunut ja kokonaisvastuuta tiedonkeruusta ja sen kehittämisestä ei ole kenelläkään.
- Eri toimijoiden tiedontarpeista ei koota systemaattisesti tietoa.
- Raportoitavien mittareiden määrittäminen on ollut toisinaan jälkijättöistä ja pidemmän aikavälin suunnittelu kerättävästä tiedosta ja sen raportointitavoista on uupunut. Raportoinnin vastuutaho tulevaisuudessa on määrittämättä.
- Kansallisesti käytössä olevat mittarit eivät ole yhteismitallisia kansainvälisten mittarien kanssa.
- Tietoa on kerätty tähän mennessä kahdella päällekkäisellä tavalla. Tilastotietoa ei ole saatu suoraan PARent -tilastointiohjelman tietokannasta, vaan kunkin toimijan on pitänyt syöttää tiedot erilliseen etsivän nuorisotyön webropol-kyselyyn. Tilanne tämän osalta on nyt korjautumassa.
- Etsivää nuorisotyötä arvioidaan tällä hetkellä pääsääntöisesti määrällisillä mittareilla, jotka eivät riitä antamaan kokonaiskuvaa työstä ja sen vaikuttavuudesta.
- Etsivältä nuorisotyöltä puuttuvat laadulliset mittarit, jotka toisivat esiin palveluprosessin sisällön, keston ja prosessin aikaiset tulokset. Jotta laadullinen mittaaminen on mahdollista, etsivän nuorisotyön palveluprosessit tulee avata ja palvelun laatuksiteerit määritellä. Laadullisten mittareiden kehittämistyötä on aloitettu (SOVARI-mittari ja KONVA-malli), mutta laadullisen mittaamisen kehittämisen koordinaatiota ei ole.
- Etsivän nuorisotyön tuottamaan palveluun liittyvää palautetta ei kerätä systemaattisesti asiakkailta tai monialaisissa verkostoissa työskenteleviltä yhteistyökumppaneilta.
- Kaikilla ei ole käytössä asiakkaiden seurantajärjestelmää, joka tuottaisi tietoa siitä, miten asiakkaat sijoittuvat palvelun jälkeen pidemmällä aikavälillä ja miten palvelu on onnistunut heitä tukemaan tästä näkökulmasta.
- Tietoa puuttuu myös toiminnan taloudellisesta vaikuttavuudesta. Taloudellisen vaikuttavuuden tarkastelemiseksi kunnissa tarvitaan laajempi kokonaisnäkemys etsivästä työstä osana muita palveluja.
- Etsivän nuorisotyön rahoitus painottuu voimakkaasti määrälliseen tietoon työstä. Käytössä olevat seurantamittarit voivat ruokkia runsaasti suoritteita suosivaa toimintaa.

- Etsivän nuorisotyön kirjaamiskäytännöt vaihtelevat. Yhtenäistä ohjeistusta laadukkaaseen kirjaamiseen ei ole. Puutteet kirjaamisessa heikentävät PAR-järjestelmästä saatavan tiedon laatua.
- PAR-järjestelmän muuttujia ei tulkita kentällä yhtenäisesti. Tämä heikentää tilastotiedon luotettavuutta.
- Asiakastietojen säilyttämiskäytännöt vaihtelevat. Yhtenäistä ohjeistusta tietojen säilyttämiseen ei ole. Asiakastietojen poistaminen järjestelmästä vaikeuttaa uudelleen palveluun tulevan asiakkaan kokonaistilan hahmottamista. Tietojen kirjaamista ja niiden säilyttämistä ei välttämättä ymmärretä oman ja asiakkaan oikeusturvan näkökulmasta. Puutteita kirjaamisessa perustellaan etsivän nuorisotyön vapaaehtoisella luonteella.
- Muut käytössä olevat etsivän nuorisotyön asiakastieto- ja tilastointijärjestelmät eivät kommunikoi vielä PAR-järjestelmän kautta ja tieto ei siten kerry yhteen tietokantaan.
- PAR-tilastointijärjestelmän kehittäminen on haavoittuvaa, osaaminen on nyt yksissä käsissä.
- Kansallisten ja alueellisesta tulosten raportointi on hajautunut ja yhtenäinen tapa raportoida tuloksia puuttuu. Aluehallintovirastoissa, jotka vastaavat alueellisten tulosten raportoinnista ei välttämättä ole tähän riittävää resurssia.
- Kansallisten ja alueellisten tietojen raportointi ei tapahdu samanaikaisesti. Tämä vaikeuttaa alueellisten tulosten kommentointia medialle kansallisten tulosten julkistamisen yhteydessä.
- Perusjakaumien lisäksi on tarvetta tiedon syvemmälle analysoinnille. Vastuuta tästä ei ole kenelläkään.
- Etsivästä nuorisotyöstä kertyvää tietoa ei hyödynnetä systemaattisesti kunnissa lasten ja nuorten hyvinvoinnin seurannassa ja palveluiden kehittämisessä. NOP-ryhmien toiminta on vaihtelevaa.
- Aluehallintovirastoissa resurssit alueellisen tiedon jatkoanalysointiin ja hyödyntämiseen vaihtelevat, hyödyntämisen nähdään olevan turhan vähäistä.
- PAR-järjestelmään kertynyttä dataa ei hyödynnetä tutkimustyössä.

2.4 Etsivästä nuorisotyöstä viestiminen ja yhteiskunnallinen vaikuttaminen

2.4.1 Viestinnän tavoitteita ja tehtäviä

Etsivästä nuorisotyöstä viestivät tällä hetkellä hyvin monet eri toimijat omien viestintäkana- viensa ja omien intressiensä näkökulmasta. Valtakunnallista viestintää ei koordinoita tällä hetkellä eikä eri toimijoiden viestinnän synergiamahdollisuuksia hyödynnetä tehokkaasti. Syksyllä 2015 tehdyissä haastatteluissa nousi esiin selkeä tarve yhtenäiselle viestinnälle ja viestinnän koordinaatiolle. Osaamiskeskuksella nähtiin olevan hyvä mahdollisuus tähän.

Haastatellut nimesivät viestinnän keskeisiksi tavoitteiksi etsivän nuorisotyön työmuodon kirkastamisen ja työn reunaehtojen selkeyttämisen etsivän nuorisotyön kentällä sekä työn tunnettavuuden lisäämisen yleisesti lasten ja nuorten palveluissa. Tämä oli varsin loogista; selkeällä ja systemaattisella viestinnällä olisi mahdollista osin ratkoa työmuodon tunnetta- vuuteen ja työn sisältöihin liittyvää problematiikkaa. Kolmas keskeinen tavoite liittyi etsivän nuorisotyön vaikuttavuuden osoittamiseen yhteiskunnallisen päätöksenteon yhteydessä.

Haastatteluissa tuli esiin monia viestintään liittyviä tehtäviä, joita osaamiskeskuksen näh- tiin toteuttavan. Tällaisia olivat muun muassa etsivän nuorisotyön edunvalvonta poliittiseen

päätöksentekoon vaikuttamalla eli systemaattinen tiedonvienti yhteiskunnallisesti merkittäviin kanaviin, lobbaustyö, joka ei nyt kuulunut suoranaisesti kenelläkään. Valtakunnallinen työpajajyhdistys on tosin jossain määrin tällaista työtä tehnyt työpajojen edunvalvonnan ohella (Mari Ahonen-Walker, Anna Kapanen, Reetta Pietikäinen, TPY, haastattelu 20.10.2015).

Tärkeäksi tehtäväksi nähtiin etsivän nuorisotyön puolesta puhuminen ja yhteiskunnallisen arvostuksen lisääminen vaikuttamistyön kautta. Tähän liittyen osaamiskeskuksen tehtäväksi luettiin systemaattinen tiedontuotanto työn tuloksista ja hyödyistä. Osaamiskeskus nähtiin myös nuorten hyvinvointiin, syrjäytymisen ja moniin muihin teemoihin liittyvän yhteiskunnallisen keskustelun käynnistäjänä ja ylläpitäjänä. Osaamiskeskuksen toivottiin levittävän uutta tietoa ja hyviä käytäntöjä sekä tuottavan viestintää tukevaa materiaalia. Tärkeänä haastateltavat pitivät sitä, että virallinen tiedotus ja toiminnan ohjaus erotetaan vapaamuotoisesta tiedonvaihdosta ja keskustelusta.

Joissakin haastatteluissa nousi esiin toive osaamiskeskuksen antamalle juridiselle tuelle. Yleisesti osaamiskeskus haluttiin kuitenkin pitää ”puolueettomana” toimijana, joka ei osallistu viranomaistehtäviin, joissa käytetään julkista valtaa ja päätetään eduista. Esimerkkinä rahoituspäätökset, joiden nähtiin edelleen kuuluvan aluehallintovirastoille. Tärkeäksi tehtäväksi nähtiin kuitenkin keskustelun ylläpitäminen etsivän nuorisotyön rahoitusjärjestelmästä.

Viestinvaihto ministeriön ja aluehallintovirastojen välillä koettiin aluehallintovirastojen näkökulmasta liian vähäiseksi. Toimijoiden välille toivottiin enemmän yhteistä visiointia ja ajatusten vaihtoa. Osaamiskeskuksen toivottiin tulevaisuudessa kutsuvan koolle säännöllisesti vuosittain sekä ministeriön että AVI:n edustajat ja synnyttävän näin lisää yhteistyötä organisaatioiden välille. Ehdotukset osaamiskeskuksen tehtäviksi polveutuivat yksinomaan haastateltujen tunnistamista kentän tuentarpeista.

Tehokkaan viestinnän aikaansaamiseksi on hyvä selkeyttää eri toimijoiden roolit viestinnässä. Mikä on opetus- ja kulttuuriministeriön rooli ja tehtävät viestinnässä ja mikä puolestaan aluehallintovirastojen, osaamiskeskuksen ja muiden toimijoiden. Eri toimijoiden yhdessä laatima viestintäsuunnitelma selkeyttäisi tilannetta huomattavasti.

2.4.2 Viestintäkanavat

Osaamiskeskuksen viestinnän, kuten koko toiminnan, tulee olla valtakunnallista ja tavoittaa etsivät nuorisotyöntekijät ympäri maata. Maantieteellisen kattavuuden ohella viestinnässä on huomioitava eri kohderyhmät aina työntekijästä poliittiseen päätöksentekoon saakka. Edellä mainittujen lisäksi olennaisia sidosryhmiä, joille viestintää tulee kohdentaa, ovat etsivän nuorisotyön esimiehet, kuntien ja valtion virkamiehet, kuntapäättäjät, etsivän työn eri toimijat, ammatti- ja etujärjestöt. Haastateltavat eivät kokeneet nuorten kuuluvan osaamiskeskuksen viestinnän kohderyhmään, vaan heille suunnatun viestinnän nähtiin olevan enemmän paikallista toimintaa.

Jotta viestintä tavoittaisi eri kohderyhmät, on sitä varten luotava selkeät rakenteet, jotka kuvataan yhteisessä viestintäsuunnitelmassa (vrt. kpl 2.4.1). Rakenteita pohdittaessa on olennaista huomioida jo olemassa olevat rakenteet ja eri toimijoiden vahvuudet viestinnässä. Viestinnässä voidaan hyödyntää lukuisia eri kanavia, esimerkiksi mediatiedotteita, uutiskirjeitä, kannanottoja, puheenvuoroja, verkkomateriaalia, tapaamisia ja koulutuksia. Tärkeää on huolehtia siitä, että viestin kulku on mahdollista myös kentältä ministeriön, AVI:n ja osaamiskeskuksen suuntaan. Viestinnässä tulee huomioida kielivaatimukset; kotimaisten lisäksi yleistä viestintää on hyvä olla myös englanninkielellä.

Seuraavassa on kuvattu muutamia keskeisiä viestintäkanavia, joiden edelleen kehittämiseen tulisi panostaa tulevina vuosina:

Koordinaattorit ja koordinaatioryhmät

Muutamilla aluehallintovirastoalueilla on toteutettu etsivän nuorisotyön koordinaatioryhmä- ja koordinaattoritoimintaa. Haastattelujen perusteella Länsi- ja Sisä-Suomen osalta toiminta vaikutti vakiintuneimmalta ja pisimmälle määritellyltä.

Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintoviraston edustajat kertoivat haastattelussa oman alueensa etsivän nuorisotyön koordinaatioryhmän tehtävistä, joihin kuului muun muassa valvoa alueen etsivän nuorisotyön työntekijöiden etua, edistää työntekijän aseman määrittelyä suhteessa muihin kunnan työntekijöihin, pitää esillä oikeutta tasa-arvoisiin etuihin työsuhteessa sekä työturvallisuusasioiden huomioiminen. Koordinaatioryhmän ja alueellisten koordinaattorien tehtäviin kuului myös antaa ohjeistusta muille alueen etsiville, etenkin uusille. Alueellisen koordinaattorin puoleen voi kääntyä aina, kun oman kunnan etsivässä työssä nousee kysymyksiä. Koordinaattori varmistaa, ettei etsivä jää yksin kuntaan. Koordinaatioryhmän tehtävänä on myös etsivän nuorisotyön ammatillinen kehittäminen; mm. eettisten periaatteiden muodostaminen. (Kattilakoski, Pienmäki-Jylhä & Luukkainen, Länsi- ja Sisä-Suomen avi, haastattelu 2.10.2015.)

Koordinaatioryhmällä oli myös selkeä viestinnällinen tehtävä. Se välitti tietoa etsiviltä koordinaatioryhmään ja sitä kautta ministeriöön, ja samoin ministeriöstä ja aluehallinnosta kuntiin, esimiehille ja etsivän nuorisotyön työntekijöille. Koordinaatioryhmälle kertyvää tietoa alueellisista eroista ja paikallisista hyvistä käytännöistä jaettiin muun muassa alueellisissa tapaamisissa, joiden järjestelyt kuuluivat koordinaatioryhmälle. Samalla he vastasivat ajantasaisen koulutuksen suunnittelusta. (Kattilakoski, Pienmäki-Jylhä & Luukkainen, Länsi- ja Sisä-Suomen avi, haastattelu 2.10.2015.)

Alueellisen koordinaattorin tehtäviä

- a yhteystietojen ylläpito alueella
- b alueellisten tapaamisten organisointi; alueellisilla tapaamisilla myös vertaistuen merkitys
- c yhteydenpito AVI:n hallintoon ja koordinaatioryhmään
- d yhteydenpito esimiesten verkostoon
- e ajankohtaisten asioiden käsittely yhteisesti alueella; ammatillinen ja eettinen työmuodon kehittyminen
- f alueen uusien etsivien neuvominen; hyvien käytäntöjen jakaminen

Koordinaattorien rooli on tällä hetkellä epämuodollinen. He ovat käytännössä kunnissa työskenteleviä etsiviä nuorisotyöntekijöitä, jotka huolehtivat koordinaattorin tehtävistä oman työnsä ohessa ilman erillistä korvausta. Käytännössä koordinaatiotyöhön on mennyt noin 20–50 % työntekijän työajasta ja koko palkka on tullut organisaatiosta, jonka alla työntekijä on muutoinkin työskennellyt. Valtionavustusta jaettaessa tehtävä on huomioitu hakemuksissa, avustus on kuitenkin samansuuruinen kuin muidenkin työntekijöiden osalta.

Koordinaatioryhmä ja koordinaattoritoiminta ovat melko uusia toimintatapoja ja tästä syystä niihin liittyy vielä ratkaisemattomia kysymyksiä, kuten toiminnan rahoitus ja tehtävän kesto ja täyttöprosessi. Onko koordinaattorin tehtävä toistaiseksi voimassa oleva vai määräaikainen, miten tehtävään valikoidutaan ja kuka valinnasta päättää? Koordinaattorin olisi hyvä olla kokenut ja hänellä tulisi olla valmius työskennellä erilaisissa verkostoissa ja toimintaympäristöissä.

Aluehallintovirastoalueilla, joissa ei ole vielä koordinaatioryhmätoimintaa tai toiminta on hyvin epävirallista, on kiinnostusta asiaa kohtaan. Alueilla on myös käyty vähintään keskusteluja toiminnan käynnistämisestä.

Valtakunnallisesta näkökulmasta koordinaattoreilla nähtiin olevan merkittävä rooli viestinnän näkökulmasta. Koordinaattoreilla on hyvä tuntuma kenttään ja he kykenevät tuomaan valtionhallinnon, aluehallinnon ja osaamiskeskuksen suuntaan ajantasaista ja relevanttia tietoa. Samoin viestintä esimerkiksi osaamiskeskukselta jalkautuisi hyvin koordinaattorien kautta. Tämä lisäisi mahdollisesti myös viestinnän tasalaatuisuutta kentällä.

Joissakin haastatteluissa ehdotettiin sitä, että osaamiskeskus ottaisi koordinoitakseen koordinaattoritoiminnan. Tällöin koordinaattoritoiminnan tehtäviä ja mahdollisesti myös rahoitusta tulisi pohtia uudelleen ja koulutuksella sekä riittävillä yhteistyörakenteilla varmistaa toiminnan laatua.

Valtakunnalliset ja alueelliset tilaisuudet

Merkittävä tiedottamisen kanava ovat erilaiset kansalliset ja alueelliset tilaisuudet, joita etsivän työn sekä etsivän nuorisotyön toimijoille järjestetään säännöllisesti. Näitä tilaisuuksia on kuvattu tarkemmin kappaleessa 2.2.4. Virallisen viestinnän, koulutuksen ja kehittämisen ohella tilaisuudet tarjoavat foorumin epäviralliseen viestintään ja vertaistukseen sekä verkostojen luomiseen.

Sosiaalinen media

Etsivässä nuorisotyössä hyödynnetään aktiivisesti sosiaalista mediaa. Facebook on yleisesti käytössä oleva tapa tavoittaa etsivän nuorisotyön asiakkaita ja pitää heihin yhteyttä ja tiedottaa saatavilla olevista palveluista. Useimmilla etsivillä nuorisotyöntekijöillä näyttäisi olevan käytössä oma ammatillinen facebook -profiili, jota he hyödyntävät työssään.

Etsivässä nuorisotyössä hyödynnetään myös muita sosiaalisen median kanavia, kuten Skypeä, WhatsAppia, IRC-Galleriaa, KikMessengeriä, Ask.fm:ää ja Twitteriä. Suomessa Nuorten Palvelut ry tekee kansainvälisestikin urauurtavaa Etsivää Nettityötä palvelemalla nuoria nuorten käyttämissä sosiaalisen median palveluissa. Palvelu on toiminut syksystä 2010 alkaen. Vuonna 2014 Etsivään Nettityöhön hakeutui yli neljäsataa uutta nuorta ja yksittäisiä asiakaskontakteja kertyi yli 1 600. (Helmi Korhonen, Nuorten Palvelu ry, tiedoksianto 4.11.2015.)

Pääasiallisin Etsivän Nettityön kohderyhmä on 13–22-vuotiaat nuoret ja tyypillisimpiä palvelussa kohdattuja ongelmia ovat: kiusaaminen, ahdistus, masennus, itsetuhoisuus, rikollisuus, väkivallan kokemukset, mielenterveyden ongelmat, kehonkuvan häiriöt, seurusteluun liittyvät ongelmat sekä yksinäisyyden kokemukset. Etsivä Nettityö on tarjonnut tukea ja ohjausta mm. nuorten elämänhallintaan, koulutukseen ja työelämään liittyvissä kysymyksissä sekä tukenut nuoria hakeutumaan palvelujen piiriin. (Helmi Korhonen, Nuorten Palvelu ry, tiedoksianto 4.11.2015.)

Sosiaalisessa mediassa Facebook toimii myös etsivän nuorisotyön ammattilaisille suunnatun viestinnän ja vertaistuen kanavana. Facebookin Etsivä nuorisotyö -ryhmään kuului 11.12.2015 1 012 jäsentä. Ryhmän on perustanut Lounais-Suomen AVIn ylitarkastaja Erik Häggman. Ryhmä ei kuitenkaan ole vain viranomaisten käytössä oleva viestintäkanava, vaan ryhmä on avoin ja kuka tahansa ryhmän jäsen voi kysyä tai viestittää ryhmän seinällä. Vastaavaa vain etsivän nuorisotyön kansalliseen / viranomaistiedotukseen tarkoitettua ryhmää ei ole tällä hetkellä olemassa.

Syksyllä 2015 tehdyissä haastatteluissa keskusteltiin jonkin verran Etsivän nuorisotyön -facebookryhmästä. Osa haastateltavista koki huonona sen, että ryhmässä sekoittuu virallinen viranomaislähtöinen tiedottaminen ja kentän oma tiedottaminen ja ohjeistusten anto. Kannatettavana ajatuksena pidettiin sitä, että viralliseen tiedottamiseen olisi oma kanavansa, jotta epävirallinen ja virallinen ohjeistus erottuisivat selkeästi toisistaan. Etsivän nuorisotyö -facebookryhmä toimii kuitenkin tärkeänä kanavana etsiville nuorisotyöntekijöille ja tätä ryhmää kannattaa jatkossakin ylläpitää. Viranomaisten on hyvä seurata ryhmää ja osallistua keskusteluihin tarvittaessa. Ryhmä tarjoaa viranomaisille myös erinomaisen paikan havainnoida niitä haasteita, joita etsivät nuorisotyöntekijät kentällä kohtaavat.

Yhdessä viestiminen kumppanien kanssa

Etsivän nuorisotyön viestinnässä on hyvä hyödyntää olemassa olevia kumppaneita ja pohjata yhteisiä viestinnän tavoitteita heidän kanssaan. Kumppanit tarjoavat myös hyvän mahdollisuuden viestiä heillä käytössä olevien kanavien kautta. Etsivän nuorisotyön keskeisiä kumppaneita ja heidän rooliaan on kuvattu tarkemmin sidosryhmä-kappaleessa 6.

Haastatteluissa keskeiset sidosryhmät esittivät halunsa tehdä yhteistyötä viestinnän osalta mahdollisen tulevan osaamiskeskuksen kanssa. Kumppaneista Allianssi, AMET ry ja Työpajayhdistys nostivat esiin esimerkiksi yhteiset edunvalvontaan liittyvät tehtävät, kuten lausunnot ja kannanotot. Tiedottamiseen kumppanit tarjosivat olemassa olevia kanavia, kuten omia verkkosivujaan, uutiskirjeitä, seminaareja tai muita tilaisuuksia, joita säännöllisesti järjestävät. Esimerkkeinä Allianssi-risteily/Nuorisotyöpäivät, Etsivän työn verkoston päivät ja Valtakunnalliset työpajapäivät. Keskustelua käytiin myös mahdollisista yhteisistä julkaisuista ja materiaalin tuottamisesta.

Kansainvälisten kumppanuuksien rakentaminen nousi keskusteluun muutamissa haastatteluissa myös viestinnän näkökulmasta. Kansainvälisiä verkostoja pidettiin tärkeänä muun muassa siitä syystä, että pysytään ajanhermolla, ja että kenttää kyetään tiedottamaan uusista tuloksista, työmetodeista jne.

2.4.3 Keskeiset haasteet

- Etsivän nuorisotyön viestintä ei ole koordinoitua. Keskeisillä toimijoilla ei ole yhteistä viestintäsuunnitelmaa, jossa olisi määritelty yhteiset viestinnän tavoitteet ja kunkin toimijan rooli ja tehtävät.
- Etsivältä nuorisotyöltä puuttuu selkeä edunvalvoja, jonka tehtävänä on lisätä työmuodon tunnettavuutta ja arvostusta lasten ja nuorten palveluissa ja pyrkiä vaikuttamaan yhteiskunnalliseen päätöksentekoon etsivän nuorisotyön etua ajaen. Etsivästä nuorisotyöstä kerättävää tietoa ei hyödynnetä tällä hetkellä tehokkaasti yhteiskunnallisessa keskustelussa.
- Olemassa olevaa tutkimus- ja seurantamateriaalia ei analysoida ja viedä yhteiskunnalliseen keskusteluun systemaattisesti.
- Etsivältä nuorisotyöltä puuttuu taho, joka edistäisi viestinnän keinoin kansallisesti laadukkaan etsivän nuorisotyön muotoutumista.
- Viestinnän rakenteet kaipaavat selkeyttämistä ja uusien rakenteiden luomista. Tällä hetkellä ei ole esimerkiksi olemassa valtakunnallista tiedotuskanavaa ministeriön verkkosivujen lisäksi, jonne olisi koottu systemaattisesti etsivää nuorisotyötä koskevaa tietoa ja materiaalia, ja jonka kautta voitaisiin ohjata toimintaa. Etsivän nuorisotyön toimijoiden ohella tästä hyötyisivät myös muut palveluntuottajat.

- Koordinaatioryhmä- ja koordinaattori -rakenne ovat käytössä vain muutamilla aluehallintovirastoalueilla. Näiden hyödyntäminen valtakunnallisessa viestinnässä ei ole mahdollista tasalaatuisesti, jos toiminta ei kata koko maata. Koordinaattorien tehtäviin ei lukeudu tällä hetkellä alueellisen tiedon tuominen ministeriölle / kansalliselle tasolle.
- Systemaattinen tapa kerätä suoraa palautetta kentältä kansalliselle tasolle puuttuu.
- Etsivästä nuorisotyö koskevaa materiaalia on tarjolla vähän. Materiaali ei vastaa aina tarvetta. Materiaalitarpeita ei kartoiteta eikä materiaalityöntantoa koordinoita kenenkään taholta kansallisesti.
- Kansainvälisten verkostojen vahvistamiselle on tarve.

3 Osaamiskeskuksen tavoitteet ja tehtävät

3.1 Yleiset tavoitteet

Etsivän nuorisotyön osaamiskeskuksen toiminnan tavoitteena on taata eri puolilla Suomea asuville nuorille laadukkaat etsivän nuorisotyön palvelut. Tähän pyritään huolehtimalla siitä, että etsivän nuorisotyön resurssit kohdentuvat oikein, osaaminen etsivässä nuorisotyössä on riittävää, työmuoto tunnetaan ja sen rooli palvelukentässä on selkeä.

Kappaleessa 3.2 on eritelty tarkemmin osaamiskeskuksen mahdollisia tehtäviä. Tehtävien määrittely perustuu etsivän nuorisotyön aiempaan kirjallisuuteen sekä syksyllä 2015 tehtyihin sidosryhmähaastatteluihin.

3.2 Tehtävät teemoittain

Osaamiskeskus nähdään vuorovaikutteisena asiantuntijana ja toimijana, jonka tehtävien hoito perustuu vahvoihin kumppanuuksiin. Kaikki seuraavassa esitetyt tehtävät tehdään yhteistyössä keskeisten kumppanien kanssa. Osaamiskeskus voisi kantaa tehtävistä pääosin pää- tai koordinoituvastuun.

3.2.1 Etsivän nuorisotyön profiili

- Edistää etsivän nuorisotyön ja sen kohderyhmän määrittelyä.
- Edistää etsivän nuorisotyön palvelu- ja palveluun ohjautumisprosessien kuvaamista ja prosessiin liittyvien käsitteiden (mm. palveluohjaus) avaamista. Selkeyttää etsivän nuorisotyön suhdetta muihin palveluihin.
- Tukee kuntia etsivän nuorisotyön roolin ja kohderyhmän määrittelyssä osana kunnan palvelukokonaisuutta.
- Tekee etsivää nuorisotyötä, sen roolia ja tehtäviä, näkyväksi valtakunnallisesti ja alueellisesti. Edistää tätä kautta sekä etsivän nuorisotyön mahdollisuuksia toimia palvelukentässä että nuorten ohjautumista entistä tehokkaammin etsivän nuorisotyön palveluihin.
- Tukee etsivän nuorisotyön paikallista johtamista erilaisin viestinnän keinoin, esimerkiksi herättämällä keskustelua aiheesta ja kokoamalla esimiehiä säännöllisesti yhteen pohtimaan työn johtamiseen liittyviä teemoja.
- Tukee etsiviä nuorisotyöntekijöitä tarjoamalla riittävästi informaatiota, vertaistuen foorumeja sekä ohjausta työn rajaamiseen ja työssä jaksamiseen.

- Edistää järkevää resurssien jakoa valtakunnallisesti sekä resurssien käyttöä kunnissa.
- Lisää tarjolla olevaa kansallista tukea etsivään nuorityöhön toimimalla aktiivisesti opetus- ja kulttuuriministeriön sekä aluehallintovirastojen rinnalla

3.2.2 Osaaminen etsivässä nuorisotyössä

- Koordinoi etsivän nuorisotyön osaamista ja kehittämistä.
- Määrittelee keskeiset osaamistarpeet ja vastaa näihin yhteistyössä kumppanien kanssa.
- Vaikuttaa etsivän nuorisotyön koulutukseen:
 - Etsivän nuorisotyön sisältöjen vahvistaminen peruskoulutuksissa, joista sijoitetaan etsivään nuorisotyöhön. Sisältöjen sivuaminen myös muissa koulutuksissa, joista sijoitetaan lasten ja nuorten palveluihin. Etsivän työn menetelmäosaamisen edistäminen osana nuoriso-, sosiaali- ja terveys- ja opetusalan tutkintoja.
 - Täydennyskoulutuksen järjestäminen ja organisointi keskeisistä teemoista. Täydennyskoulutusten kohdentaminen tarpeen mukaan vain etsivälle nuorisotyölle (käytännönläheisyys).
 - Etsivän nuorisotyön johtamiseen liittyvän koulutuksen kehittäminen ja organisointi.
 - Keskeisten sidosryhmien osaamisen vahvistaminen esimerkiksi viemällä tietoa eri alojen koulutuspäiviin.
- Osallistuu kansallisten ja alueellisten tilaisuuksien sisältöjen suunnitteluun ja käytännönjärjestelyihin.
- Edistää koulutukseen liittyvien alueellisten erojen kaventamista ja alueellista tasalaatuisuutta.
- Kokoo ja levittää hyviksi todettuja toimintamalleja.
- Tuottaa etsivään nuorisotyöhön liittyvää osaamista kehittävää materiaalia yhteistyössä.
- Etsii ratkaisuja etsivän työn rahoitukseen, palkkaukseen, arvostukseen ja muihin tekijöihin, jotka ovat osaltaan aiheuttamassa etsivän nuorisotyön henkilöstön vaihtuvuutta ja tätä kautta osaamisen katoamista työyksiköistä

3.2.3 Etsivän nuorisotyön arviointi

- Edistää etsivän nuorisotyön arviointia. Tehtävään sisältyy mm.
 - eri toimijoiden tiedontarpeiden kokoaminen
 - tiedonkeruun suunnittelu pidemmällä aikavälillä
 - osallistuminen laadullisten mittarien kehittämiseen (asiakkaan ja verkostojen näkökulmat) ja tähän liittyen etsivän nuorisotyön prosessien avaaminen, työn laatukriteerien määrittäminen
 - työn taloudellinen vaikuttavuuden mittaamisen edistäminen
 - kansainvälisten mittarien tuominen osaksi suomalaista etsivän nuorisotyön seurantaa
- Kehittää kansallista raportointia analyyttisempaan suuntaan, edistää alueellisesti yhtenäistä raportointia, tukee visualisointityökalun kehittämistä
- Tuo näkyväksi etsivän nuorisotyön vaikuttavuutta kuvaavaa tietoa
- Edistää etsivästä nuorisotyöstä kertyvän tiedon hyödyntämistä kuntakentällä palvelujen seurannassa ja kehittämisessä

- Kehittää rahoituksen raportointia, määrällisen tiedon lisäksi laadullisia mittareita
- Edistää asiakastietojen kirjaamisen laatua
- Virittää tutkimusyhteistyötä PAR-tietokantaan kertyneen datan osalta sekä laajemmin
- Tukee eri järjestelmien (PARent, ENTER, Tajua Mut!, Välittämisen koodi...) yhteensopivuuksien kehittämistä

3.2.4 Viestintä ja yhteiskunnallinen vaikuttaminen

- Viestii etsivästä nuorisotyöstä ja kokoaa tähän liittyen etsivän nuorisotyön kentässä toimivien sidosryhmien yhteisen viestintäsuunnitelman. Suunnitelmaan kirjataan yhteiset viestinnän tavoitteet ja eri toimijoiden roolit ja tehtävät viestinnän osalta. Suunnitelma tukee systemaattista viestintää etsivästä nuorisotyöstä.
- Huolehtii etsivän nuorisotyön edunvalvonnasta. Analysoi etsivää nuorisotyötä koskevaa tietoa ja vie sitä yhteiskunnalliseen keskusteluun ja päätöksentekoon.
- Edistää etsivän nuorisotyön tasalaatuisuutta viestinnän keinoin. Välittää ajantasaista tietoa kentälle etsivän nuorisotyön tavoitteista, sisällöistä ja menetelmistä.
- Määrittelee etsivän nuorisotyön viestinnän rakenteet ja luo tarvittavat uudet kanavat viestinnälle. Esimerkkeinä säännöllisesti tapaavat verkostot ja foorumit, verkkosivut, sosiaalinen media, palautekanavat.
- Tukee koordinaatioryhmä- ja koordinaattorirakenteen kansallista määrittelyä ja rakenteen levittämisestä kansalliseksi. Kytkee rakenteen osaksi etsivän nuorisotyön viestinnänrakenteita.
- Tuottaa yhteistyössä etsivää nuorisotyötä koskevaa materiaalia sidosryhmille.
- Luo kansainvälisiä verkostoja ja välittää näistä saatavaa tietoa kentän toimijoille.

3.3 Osaamiskeskuksen edellytykset

Etsivän nuorisotyön osaamiskeskuksen perustamisen edellytyksenä on, että uuteen nuorisolakiin kirjattu säädös osaamiskeskuksista astuu voimaan. Tämä lisäksi etsivän nuorisotyön osaamiskeskus tulee määritellä yhdeksi uuden lain mukaisista osaamiskeskuksista.

Etsivän nuorisotyön osaamiskeskukselle on myös osoitettava tarvittava rahoitus, joka kattaa henkilöstöä, tilaa ja toimintaa koskevat kulut. Valtionavun lisäksi osaamiskeskuksen on mahdollisuus hakea projektirahoitusta kehittämistyöhön yhdessä kumppanien kanssa.

Toimiakseen osaamiskeskus tarvitsee riittävästi osaavaa henkilöstöä sekä tarkoitukseen soveltuvat toimitilat. Henkilöstön osaamistarpeet määräytyvät osaamiskeskuksen lopullisten tehtävien myötä. Hyötyä on tutkimus- ja kehittämisosaamisesta, vaikuttamistyöhön ja muutoksen johtamiseen liittyvästä ja kokemuksesta.

Osaamiskeskuksen tehtävät tulevat olemaan laajamittaisia (ks. kpl 3.1 ja 3.2). Niiden eteenpäin saattaminen edellyttää tiiviissä yhteistyössä toimimista keskeisten kumppanien kanssa. Osaamiskeskuksen rooliin istuu hyvin tehtävien ja kansallisen kehittämisen koordinaatio, erilaisten yhteistyörakenteiden luominen ja ylläpito. Keskeisiä kumppaneita on kuvattu kappaleessa 6.

Osaamiskeskus voidaan perustaa jo olemassa olevaan organisaatioon, jolloin osaamiskeskus hyötyisi organisaation tarjoamista tukipalveluista eikä näitä tarvitsisi resursoida suuresti. Toimiessaan jo olemassa olevan organisaation yhteydessä, osaamiskeskuksen tulee

kuitenkin olla riittävän itsenäinen ja riippumaton yksikkö suhteessa emo-organisaatioon ja sen muihin intresseihin.

Pidemmällä tähtäimellä osaamiskeskuksen edellytyksenä on se, että etsivä nuorisotyö säilyy omana työmuotonaan ja se nähdään kansallisesti tarpeellisena osana lasten ja nuorten palvelukenttää. Jotta työn merkitys voidaan osoittaa, tarvitaan tutkimustietoa työmuodon vaikuttavuudesta.

3.4 Rajaukset

Etsivän nuorisotyön osaamiskeskuksen tehtävät rajautuvat niihin tehtäviin, joita on kuvattu tämän esityksen kappaleessa 3.1 ja 3.2. Määriteltyjä tehtäviä toteutetaan pääasiassa yhdessä kumppanien kanssa. Tehtävissä osaamiskeskuksen osalta painottuvat asioiden koordinaatio ja edistäminen niillä tavoin, jotka ovat osaamiskeskukselle mahdollisia. Jotkin erityisosaamista vaativat tehtävät, esimerkiksi osaamisen vahvistamiseen liittyvät koulutukset, toteutetaan substanssiosaajien toimesta.

Osaamiskeskuksen toiminta painottuu kansallisen tason työhön. Alueellisesta ohjauksesta ja valvonnasta vastaavat edelleen aluehallintovirastot. Osaamiskeskus ei pääsääntöisesti tue suoraan yksittäisiä kuntia eikä koordinoi alueellista toimintaa tai -verkostoja.

Osaamiskeskus ei hoida etsivään nuorisotyöhön liittyviä viranomaistehtäviä, kuten valtionavun jakamista kunnille ja sen käytön valvontaa. Nämä tehtävät kuuluvat edelleen opetus- ja kulttuuriministeriölle ja aluehallintovirastoille.

Etsivän nuorisotyön osaamiskeskus keskittyy etsivään nuorisotyöhön. Sen tehtäviin ei kuulu esimerkiksi nuorisotyön tai erityisnuorisotyön tai työpajatoiminnan kehittäminen. Osaamiskeskuksen tehtävään kuuluu sen sijaan etsivän nuorisotyön ja muiden palvelujen rajapintojen määrittely ja yhteistyön edistäminen.

4 Aikataulu

Osaamiskeskuksen suunnittelutyö aloitettiin kesällä 2015 ja sitä jatketaan vuonna 2016 opetus- ja kulttuuriministeriön kanssa erikseen sovittavien tehtävien osalta. Opetus- ja kulttuuriministeriölle tullaan esittämään vuoden 2016 mahdollisiksi tehtäviksi alla olevan listan mukaisia toimenpiteitä priorisoidusti.

Vuoden 2017 tehtävistä sovitaan, kun osaamiskeskuksen käynnistyminen ja siitä vastuussa oleva organisaatio varmistuvat. Valmistelussa oleva nuorisolaki ja siihen sisältyvä säädös osaamiskeskuksista astuvat voimaan aikaisintaan elokuussa 2016. Prosessi osaamiskeskusten valinnasta, samoin kuin keskustusten käynnistämisen aikataulu ovat toistaiseksi avoimia.

Mahdollisia tehtäviä vuonna 2016

Etsivän nuorisotyön profiili

- Etsivän nuorisotyöntekijän työnkuvan raamittaminen, työtä ohjaavien reunaehtojen määrittäminen (lakisääteiset tehtävät + muu työ)
- Etsivän nuorisotyön tehtävänkuvan jalkauttaminen kentälle sekä etsivään nuorisotyöhön että laajemmin palvelukentän eri toimijoille

Osaaminen etsivässä nuorisotyössä

- Esimiehille suunnatun koulutuskokonaisuuden suunnittelu yhteistyössä AVlen ja koordinaatioryhmien kanssa sekä koulutusten käynnistäminen. Esimiesten tuki: laadukkaan rakenteen luominen tähän.
- Erillisten osaamisen vahvistamista edellyttävien teemojen jatkotyöstäminen. Suunnitelma teemojen käsittelystä pidemmällä aikavälillä, mutta myös akuuttien teemojen koulutusten käynnistäminen lyhyellä aikavälillä. Esimerkkeinä:
 - Kirjaamisen laadun edistäminen (kohderyhmä: kenttä ja esimiehet)
 - Mielenveysosaamisen edistäminen yhteistyössä
 - Työnohjaus/työssä jaksaminen -teema
- Etsivän nuorisotyön tulosten raportointiin kehitetyn visualisointityökalun hyödyntämisen edistäminen (kohderyhmä: esimiehet ja kenttä)
- Tajua mut! -toimintamallin valtakunnallinen levittäminen / erillisen suunnitelman mukainen pilotti (Tästä valmisteltu erillinen suunnitelma.)

Etsivän nuorisotyön arviointi

- Etsivän nuorisotyön asiakastietojärjestelmä PARent:n sisältöjen ja mittareiden kehittäminen yhdessä OKM:n ja AVlen kanssa; eri tahojen tiedon tarpeiden kartoitus ja näiden pohjalta vaikuttaminen PARent:n sisältöihin (ml. kv-näkökulma)
- Tiedon keräämiseen, raportointiin ja hyödyntämiseen keskittyvän työryhmän perustaminen ja koordinaatio
- PARent-järjestelmän kehittäminen rakenteellisen tiedon keräämisen suuntaan yhteistyössä em. työryhmän ja KYTin kanssa
- Kansallisen tutkimusyhteistyön rakentaminen ammattikorkeakoulujen ja yliopistojen tutkimusryhmien kanssa: PAR-järjestelmän tuottaman aineiston hyödyntäminen tutkimuksessa & systemaattisen laadullisen tutkimuksen kehittäminen SOVARin ja KONVA-mallin pohjalta
- PARent-tietojärjestelmän yhteensovittaminen muiden järjestelmien kanssa (mm. ENTER, Tajua mut!, Välittämisen koodi), tiedonsiirto järjestelmien välillä, KYTin tukena

Etsivästä nuorisotyöstä viestiminen ja yhteiskunnallinen vaikuttaminen

- Aktiivinen sidosryhmätyöskentely, verkostojen rakentaminen
- Kansallinen koordinaatio; AVlen välisen yhteistyön kehittäminen, alueellisen tasalaatuisuuden edistäminen tätä kautta
- Etsivän nuorisotyön koordinaatioryhmä ja koordinaattorirakenne; yhtenäisen työmuodon edistäminen kansallisella tasolla. Koordinaattorirakenne suhteessa osaamiskeskukseen; hyvän yhteistyörakenteen luominen yhteistyössä koordinaattorien ja AVlen kanssa
- Etsivä nuorisotyö Ohjaamoissa / roolin määrittely kansallisella tasolla yhteistyössä Ohjaamoiden ja Kohtaamon kanssa
- Osallistuminen kansallisten ja alueellisten etsivää nuorisotyötä koskevien tilaisuuksien suunnitteluun ja toteutukseen
- Asian esillä pitäminen kansallisilla foorumeilla ja tilaisuuksissa, mm. Allianssi-risteily, Kuntapäivät, Terve-SOS jne.
- Viestintäsuunnitelma etsivän nuorisotyön osaamiskeskukselle (tavoitteen sekä eri toimijoiden roolien ja tehtävien määrittely)
- Verkkosivujen ja muun materiaalin työstäminen työn tueksi

5 Osaamiskeskuksen organisaatio ja resurssit

Syksyllä 2015 toteutetuissa haastatteluissa osaamiskeskukselta toivottiin kansallista toimijaa, joka tukisi etsivän nuorisotyön kenttää mahdollisimman ketterällä tavalla. Haastattelutavat peräänkuuluttivat helppoja tapoja palvella. Osaamiskeskuksen toivottiin kuulevan aktiivisesti kenttää ja jalkautuvan kentälle tarpeen mukaan. Osaamiskeskukselta toivottiin myös aktiivisuutta aluehallintovirastojen suuntaan, jotta yhteistyötä syntyisi. Aluehallintovirastoilla ei kokemuksen mukaan aina ole aikaa lähteä kartoittamaan mahdollisia yhteistyökuvioita omatoimisesti ja tällöin hyvä yhteistyö voi jäädä muodostumatta.

Joissakin aluehallintovirastojen haastatteluissa haastateltavat arvioivat nykyisten palvelu- ja kehittämiskeskusten toimintaa ja totesivat, että kaikissa resurssit ja työmäärä eivät kohtaa toisiaan. Taloudellisen resurssin nähtiin olevan liian suuri tuotettuun toimintaan nähden. Tällaisen ei toivottu toistuvan etsivän nuorisotyön osaamiskeskuksen kohdalla.

Osaamiskeskuksen valmisteluprosessi osoitti, että tuen tarve etsivän nuorisotyön kentällä on merkittävä ja osaamiskeskuksen tehtävät ovat laajamittaisia ja haastavia. Jotta keskuksen on mahdollista tukea kenttää, on sille varattava riittävät henkilöstöresurssit.

Henkilöresurssit voisivat jakautua esimerkiksi seuraavanlaisten tehtävänkuvauksien mukaisesti:

- Johtaminen, hallinto, talous, vaikuttamistyö, kv-yhteistyö 1 htv
- Viestintä ja markkinointi, viestinnän rakenteet 1 htv
- Kansalliset ja alueelliset tilaisuudet, koordinaatioryhmät, koulutus 1 htv
- Seuranta, arviointi, tutkimus 1 htv
- Tajua mut! -toimintamallin kansallinen levittäminen ja koordinaatio 1–2 htv (tästä on tehty erillinen suunnitelma)

Edellä mainittujen lisäksi henkilöstöön voi sisältyä vaihtuva määrä projektityöntekijöitä erillisellä rahoituksella. Projektien hallinnointi vie merkittävästi aikaa ja projekteja suunniteltaessa on hyvä pohtia projektien tarpeellisuutta suhteessa siitä aiheutuvaan työmäärään. On tärkeää, ettei projektien hallinnointi häiritse perustehtävien tekemistä. Projektihenkilöstön ohella osaamiskeskus voi tarjota säännöllisesti erikseen määriteltyjä työtehtäviä korkeakouluharjoittelijoille.

Muutamissa syksyn 2015 haastatteluissa nousi esiin osaamiskeskukseen rekrytoitavien henkilöiden osaaminen. Tarpeelliseksi nähtiin osaavien, vaikuttavien keskustelijoiden rek-

rytointi, joilla olisi mahdollisesti lonkerot myös politiikkaan. Toiminnan ei nähty olevan kannattavaa, jos keskukseen tai sen tueksi, ei saada vaikutusvaltaisia puolestapuhujia. Esimerkiksi ohjausryhmän puheenjohtajalla toivottiin olevan poliittista vaikutusvaltaa.

Osaamiskeskuksella on hyvä olla ohjausryhmä, joka tukee ja edesauttaa osaamiskeskuksen tavoitteiden toteutumista. Ohjausryhmän työskentelyn tulisi painottua valvonnan sijaan enemmän toiminnan sparraukseen. Ohjausryhmän tavoitteet ja tehtävät voidaan määritellä tarkemmin ryhmän työskentelyn käynnistyessä.

Suunnitelman valmistelun aikana perehdyttiin Koordinaatin ja Verken kokemuksiin ohjausryhmätyöskentelystä sekä Valtakunnallisen työpajajyhdistyksen kokemuksiin hallitustyöskentelystä. Aiempisiin kokemuksiin peilaten, saattaa olla, että osaamiskeskus tarvitsee aluksi luonteeltaan erityyppistä ohjausryhmää kuin toiminnan edetessä, jotta toiminta saadaan ryhdikkäästi käyntiin. Myöhemmässä vaiheessa osaamiskeskus hyötyy varmasti eniten ryhmästä, jonka jäsenillä on antaa tukea ja panosta nimenomaan toiminnan kehittämistyöhön, ja jotka oman työnsä puitteissa kykenevät edistämään etsivän nuorisotyön asiaa.

Ohjausryhmän jäsenten valintaan on syytä kiinnittää erityistä huomiota. Liian moninaista joukkoa voi olla vaikea saada keskustelemaan yhdenvertaisesti ja laajalla perspektiivillä. Ryhmän osalta voi harkita myös osin vaihtuvaa kokoonpanoa agendalla olevista teemoista riippuen. Ohjausryhmän lisäksi osaamiskeskuksella on myös muita rakenteita vuorovaikutukseen sidosryhmien ja kentän kanssa. Nämä on hyvä huomioida ohjausryhmää kootessa.

Osaamiskeskuksen tarvitsemat taloudelliset resurssit on mahdollista laskea tarkasti vasta, kun sen varsinaiset tehtävät ovat tarkentuneet. Seuraavassa on esitetty karkea arvio osaamiskeskuksen budjetista:

Sisäiset työkustannukset

- Henkilöstökulut, 340 000 euroa

Hankinnat

- Palveluiden osto (esim. käännökset), 10 000 euroa
- Materiaalit, 15 000 euroa
- Koulutus, 10 000 euroa
- Työvälineiden leasing, 8 000 euroa
- Työasemapalvelut ja tietoliikennepalvelut, 15 000 euroa
- Puhelinkulut, 3 000 euroa

Muut kustannukset

- Kiinteistökulut, tilat ja ylläpito, 30 000 euroa
- Matkat, 25 000 euroa
- Yleiskustannukset 14 000 euroa

Yhteensä

- 470 000 euroa

6 Osaamiskeskuksen valmistelussa mukana olleet sidosryhmät

Etsivän nuorisotyön osaamiskeskuksen valmistelun alussa, valmistelua ohjaaviksi neljäksi teemaksi nousivat etsivän nuorisotyön profiili, osaaminen, etsivän nuorisotyön seuranta ja arviointi sekä yhteiskunnallinen vaikuttaminen. Näiden teemojen pohjalta haarukoitiin ne toimijat, joita haluttiin valmistelussa erityisesti kuulla.

Seuraavassa on kuvattu valmistelun yhteydessä kuullut tahot, kunkin rooli etsivässä nuorisotyössä, yhteiset intressit osaamiskeskuksen kanssa.

OKM:n valtionavustusta saavat palvelu- ja kehittämiskeskukset

Allianssi ry

Rooli etsivän nuorisotyön kentässä: Allianssi on nuorisotyön valtakunnallinen palvelu- ja vaikuttajajärjestö, joka tuottaa erilaisia palveluja nuorisotyön toimijoille ja nuorille. Esimerkkejä toiminnasta ovat erilaiset koulutukset, tapahtumat ja kampanjat. Allianssi tuottaa julkaisuja ja ylläpitää Nuorisotiedon kirjastoa. Toiminta sisältää myös alan edunvalvontaa.

Etsivä nuorisotyö ei näy vahvasti Allianssin päivittäisessä toiminnassa, sillä toiminnan painopiste on toisaalla. Tämä johtuu pääosin Allianssin strategiasta, joka on luotu vuonna 2011, jolloin etsivä nuorisotyön toiminta ei ollut vielä yhtä laajaa, mitä se on tänä päivänä. Allianssin jäsenjärjestöihin kuitenkin sisältyy toimijoita, joilla on kosketuspinta etsivään nuorisotyöhön. Tällaisia jäsenjärjestöjä ovat mm. Työpajayhdistys ry, Aseman lapset ry, Pelastakaa lapset ry. Allianssi haluaa ajaa jäsenjärjestöjensä asiaa ja tästä syystä myös etsivä nuorisotyö kiinnostaa järjestöä.

Allianssin toiminnalle on tyypillistä ryhmien kautta vaikuttaminen. Allianssi on ollut mukana mm. Nuorisotakuun taustaryhmässä ja nuorisolakityöryhmässä. Näissä he ovat edustaneet myös etsivän nuorisotyön näkökulmaa ja vieneet ryhmään jäsenjärjestöjensä viestiä.

Yhteistyömahdollisuuksia osaamiskeskuksen kanssa: Allianssin ja etsivän nuorisotyön osaamiskeskuksen vahvimmat kumppanuudet liittyvät selkeästi viestintään ja yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen. Yhteiskunnallinen vaikuttaminen on Allianssin ydinosaamista. Esimerkiksi kannanottojen tekeminen ja muu vaikuttaminen yhteistyössä on mahdollista ja järkevää.

Allianssi on kiinnostunut viestimään etsivän nuorisotyön asioista, esimerkiksi oman uutiskirjeensä, Allianssi expressin, verkkosivujen ja Nuorisotyö-lehden kautta. Erikseen sovittavia kanavia ovat yhteiset julkaisut, joita nyt on ilmestynyt lähinnä projektien tuotoksina. Nuorisotyön kirjasto ottaa mielellään valikoimiinsa osaamiskeskuksen julkaisuja.

Muita yhteistyömahdollisuuksia ovat erilaiset foorumit/koulutustilaisuudet, joita on mahdollista suunnitella ja toteuttaa yhdessä.

Allianssin edunvalvonnan tukena on luottamusryhmärakenne, nuorisotyönjaosto. Ryhmä olisi todennäköisesti kiinnostunut käsittelemään myös etsivän nuorisotyön asioita.

Tapaaminen: 16.9.2015, paikalla Henni Axelin / Allianssi sekä Arto Auruksenaho ja Riikka Puusniekka / Espoon kaupunki

Valtakunnallinen työpajayhdistys ry (TPY)

Rooli etsivän nuorisotyön kentässä: Valtakunnallinen työpajayhdistys ry jäsenorganisaatioita on 231. Näistä 125 on kunnan työpajatoimintaa. TPY:n jäsenistöstä 150 tuottaa työpajatoiminnan lisäksi etsivää nuorisotyötä eli palveluja hallinnoiva taho on sama. Tämä ei kuitenkaan tarkoita, että palveluja järjestettäisiin välttämättä yhdessä tai että niitä johtaisi sama esimies. Monessa kunnassa etsivä nuorisotyö ja työpajatoiminta tekevät kuitenkin kiinteää yhteistyötä ja etsivä nuorisotyöntekijä voi sijoittua joko toiminnallisesti tai organisatorisesti työpajan yhteyteen. Tämä on loogista, sillä työpajatoiminnan kohderyhmä ja toiminnan tavoitteet ovat samantyyppisiä kuin etsivässä nuorisotyössä.

Valtakunnallinen työpajayhdistys on kehittänyt sellaisia työvälineitä nuorten kanssa työskentelyyn, jotka ovat keskeisiä myös etsivän nuorisotyön ammatillisen osaamisen kehittämiseksi. Tällaisia menetelmiä ja koulutuksia ovat mm. Työ- ja yksilö-valmennuksen perusteet, Arviointi valmennuksessa, Lupa puhua päihteistä ja Puhetta mielenterveydestä. TPY:n koulutuksiin osallistuneista tällä hetkellä on ollut 14 % etsiviä nuorisotyöntekijöitä.

Etsivä nuorisotyö on ollut vahvasti TPY:n agendalla viime vuosina myös siitä syystä, että yhdistys on kehittänyt sosiaalisen vahvistamisen mittaria työpajoille ja etsivään nuorisotyöhön (Sovari-hanke). Yhdistys on myös toiminut etsivän nuorisotyön tilaa vuonna 2014 kuvaavan valtakunnallisen raportin kokoajana.

TPY on vastannut nyt työpajatoiminnan ohella kansallisesti myös etsivää työtä koskeviin kysymyksiin ja ajanut etsivän nuorisotyön asiaa, koska etsivällä nuorisotyöllä ei ole ollut vastaavaa edunvalvojaa.

Yhteistyömahdollisuuksia osaamiskeskuksen kanssa: Valtakunnallisella työpajayhdistyksellä on hyvä tuntuma etsivään työhön ja alueellisiin erityispiirteisiin. Kenttää koskevan tiedon jakaminen puolin ja toisin on olennaista TPY:n ja osaamiskeskuksen välillä. Yhteiskunnallinen vaikuttamistyö kentän tarpeista lähtien on kannatettavaa.

TPY:n ja osaamiskeskuksen yhteistyötä on mahdollista tehdä myös koulutusten sisällön tuotannon ja koordinaation osalta. Etsivän nuorisotyön ja työpajojen toimijoita yhdistävät monet sisällölliset teemat.

Mikäli etsivän nuorisotyön tilastojen valtakunnallinen raportointi jatkuu tulevaisuudessa TPY:ssä, on TPY tärkeä kumppani osaamiskeskukselle raportoinnin, sen kehittämisen ja tulosten viestinnän näkökulmasta. PAR-järjestelmän kehittämistä on joka tapauksessa hyvä tehdä KYTin lisäksi yhteistyössä TPY:n kanssa.

Tapaaminen: 20.10.2015, paikalla: Mari Ahonen-Walker, Anna Kapanen ja Reetta Pietikäinen / TPY sekä Arto Auruksenaho ja Riikka Puusniekka / Espoon kaupunki

Koordinaatti

Rooli etsivän nuorisotyön kentässä: Koordinaatti on nuorten tieto- ja neuvontatyön kehittämiskeskus, jonka tavoitteena on, että kaikilla Suomessa asuvilla nuorilla on tasavertaisesti käytettävissään laadukkaat nuorten tieto- ja neuvontapalvelut. Laadukkailla palve-

luilla edistetään osaltaan nuorten kuulemisen, osallistumisen ja vaikuttamisen mahdollisuuksia. Koordinaatti pyrkii lisäämään nuorten tieto- ja neuvontatyön tunnettuutta ja vaikutuksia sekä vahvistamaan oman verkostonsa toimijoiden osaamista. Koordinaatti on nuorisotyön valtakunnallinen palvelu- ja kehittämiskeskus, jonka toiminnan rahoittaa opetus- ja kulttuuriministeriö. Vuonna 2006 perustettu keskus toimii Oulussa osana kaupunkiorganisaatiota.

Yhteistyömahdollisuuksia osaamiskeskuksen kanssa: Koordinaatti omaa kokemusta palvelu- ja kehittämiskeskuksena toimimisesta lähes kymmenen vuoden ajalta. Aiemmat kokemukset ja kokemusten vaihto tähän liittyen on olennaista etsivän nuorisotyön osaamiskeskuksen sujuvalle käynnistämiseksi. Mikäli osaamiskeskus tulee kaupungin toiminnan yhteyteen samoin kuin Koordinaatin toiminta, voi osaamiskeskus hyötyä myös tästä osaamisesta. Koordinaatin toimiessa tulevana osaamiskeskuksena voi osaamiskeskusten välillä toteuttaa mm. vertaisarviointia ja muita toimia, joista eri osaamiskeskukset hyötyvät.

Tapaaminen: 10.6.2015, paikalla Jaana Fedotoff ja Mika Pietilä / Koordinaatti sekä Merja Nordling ja Riikka Puusniekka / Espoon kaupunki

Verke

Rooli etsivän nuorisotyön kentässä: Verken tehtävänä on kehittää verkossa ja verkon avulla tehtävää nuorisotyötä sekä palvella nuorten parissa toimivia ammattilaisia valtakunnallisesti. Verken tavoitteena on vahvistaa nuorisoalan toimijoiden osaamista ja ymmärrystä verkkonuorisotyöstä, rakentaa verkkonuorisotyöhön ja nuorten verkkokulttuureihin liittyvä tietopohjaa sekä kehittää verkkonuorisotyön menetelmiä ja palveluja yhteistyössä alan toimijoiden kanssa.

Verke on yksi opetus- ja kulttuuriministeriön nimittämistä nuorisotyön valtakunnallisista kehittämis- ja palvelukeskuksista. Ministeriö tukee Verken toimintaa vuosittaisilla toiminta-avustuksilla. Toimintaa hallinnoi Helsingin kaupungin nuorisoasiainkeskus.

Yhteistyömahdollisuuksia osaamiskeskuksen kanssa: Verke, samoin kuin Koordinaatti, omaa kokemusta palvelu- ja kehittämiskeskuksena toimimisesta. Aiemmat kokemukset ja kokemusten vaihto tähän liittyen on olennaista etsivän nuorisotyön osaamiskeskuksen sujuvalle käynnistämiseksi. Mikäli osaamiskeskus tulee kaupungin toiminnan yhteyteen, Verkellä on kokemusta tästä. Samoin kuin Koordinaatin kanssa, myös Verken kanssa voidaan toteuttaa vertaisarviointia ja muita toimia, josta osaamiskeskukset hyötyvät.

Tapaaminen: 27.5.2015, paikalla Mimmi Mäkinen, Suvi Tuominen, Heikki Lauha / Verke sekä Merja Nordling ja Riikka Puusniekka / Espoon kaupunki

Etsivän nuorisotyön seuranta, arviointi ja tutkimus

Keski-suomen yhteisöjen tuki ry (KYT)

Rooli etsivän nuorisotyön kentässä: Keski-Suomen Yhteisöjen Tuki (KYT) on kansalaistoiminnan ja sitä edustavien yhteisöjen kehittäjä. KYT tuottaa ja ylläpitää etsivään nuorisotyöhön ja työpajatoimintaan tarkoitettuja PAR-tilastointijärjestelmiä (PARent, PARty ja PARKki). Järjestelmistä PARent on etsivään nuorisotyöhön räätälöity asiakastietojärjestelmä ja PARty työpajoille suunnattu vastaava järjestelmä. Järjestelmät ovat ei-kaupallisia Excel-pohjaisia tilastointijärjestelmiä, joiden kustannuksista vastaa opetus- ja kulttuuriministeriö. Järjestelmiin kertyvää tietoa hyödynnetään etsivän nuorisotyön kansallisessa ja alueellisessa raportoinnissa.

Yhteistyömahdollisuuksia osaamiskeskuksen kanssa: KYT on tärkeä yhteistyökumppani osaamiskeskukselle etsivän nuorisotyön tilastoinnin ja raportoinnin sekä näiden kehittämisen näkökulmasta. PAR-järjestelmään kertyvää tietoa voidaan hyödyntää myös tutkimuksessa. Tämän aineiston markkinointia tutkimusorganisaatioille on mahdollista tehdä KYTin ja osaamiskeskuksen yhteistyönä. Osaamiskeskus voisi mahdollisesti myös hallita tulevaisuudessa PAR-järjestelmään kertyvää dataa. KYTistä lähtee kentälle kuukausittain PAR-tiedote, jota on mahdollista hyödyntää tiedottamisessa, esimerkiksi kirjaamisen ja sen laadun edistämisen osalta.

Tapaaminen: 15.9.2016, paikalla Tuulikki Nieminen/ KYT, Riikka Puusniekka ja Sampo Anttila, Espoon kaupunki.

Nuorisotutkimusseura & -verkosto

Rooli etsivän nuorisotyön kentässä: Nuorisotutkimusseura ry edistää monitieteistä nuorisotutkimusta Suomessa. Seura harjoittaa tutkimustoimintaa sen yhteydessä toimivan Nuorisotutkimusverkoston kautta. Nuorisotutkimusverkosto on tutkijayhteisö, jossa tehdään tutkimusta yhteistyössä eri yliopistojen, tutkimuslaitosten ja nuorisokentän toimijoiden kanssa. Verkoston tavoitteena on tuottaa akateemisesti korkeatasoista ja nuorisopoliittisesti relevanttia tutkimustietoa. Nuorisotutkimusverkostossa tehtävää tutkimusta rahoitetaan mm. ministeriöiden, kansainvälisen rahoituksen, säätiöiden sekä järjestö- ja kuntakentän turvin. Tutkimustoiminta on monitieteistä ja tutkimusyhteistyötä tehdään yliopistojen, ammattikorkeakoulujen, tutkimuslaitosten, järjestöjen ja tieteellisten seurojen kanssa.

Nuorisotutkimusverkoston tutkimuksellisia painopistealueita ovat: Sukupolvisuhteet, elämäntietäminen ja siirtymät, Nuorisotyö, nuorisotoiminta ja nuorten palvelut sekä Demokratia, yhdenvertaisuus ja eriarvoisuus. Nuorisotyöhön ja palveluihin liittyvä tutkimus tulee sisältämään myös etsivään nuorisotyötä koskevaa tutkimusta. Työtä tullaan tutkimaan sekä työn, nuorten että työntekijöiden näkökulmasta.

Yhteistyömahdollisuuksia osaamiskeskuksen kanssa: Nuorisotutkimusseura ja -verkosto on merkittävä yhteistyökumppani etsivää nuorisotyötä koskevan tiedon tuottamisessa ja sen analysoinnissa sekä uusien tutkimustarpeiden osoittamisessa.

Tapaaminen: 8.12.2015, Tomi Kiilakoski, Nuorisotutkimusseura / -verkosto. 6.11.2015, Anne Puuronen, Syöpäjärjestöt/terveyden edistämisyksikkö, edusti aiemmin tehdyn tutkimuksen (Etsivän katse) sekä kohdennetun nuorisotyön arviointia koskevan -mallinnuksen (KONVA-malli) osalta Nuorisotutkimusverkostoa. 11.11.2015 Matilda Wrede ja Cecilia Wester, Helsingin yliopisto/Sosiaalitieteiden laitos, kuuluvat myös Nuorisotutkimusverkostoon.

Juvenia

Rooli etsivän nuorisotyön kentässä: Nuorisotalouden tutkimus- ja kehittämiskeskus Juvenia on toiminut vuodesta 2007 alkaen sekä nuorisotutkimuksen että nuorisotalouden kehittämisen kentällä. Juveniassa on tänä aikana toteutettu useita nuorisotalouden paikallisia, kansallisia ja kansainvälisiä tutkimus- ja kehittämishankkeita. Toiminta on keskittynyt nuorten osallisuuden, kansalaisuuden ja yhteisöllisyyden vahvistamiseen sekä syrjäytymisen ehkäisemisen teemoihin. Juvenia osallistuu yhteistyössä nuorisotalouden muiden toimijoiden kanssa nuorisotalouden kansalliseen kehittämiseen sekä kansainvälistämiseen.

Yhteistyömahdollisuuksia osaamiskeskuksen kanssa: Yhteistyömahdollisuudet osaamiskeskuksen kanssa kohdentuvat tutkimukseen ja kehittämiseen. Juvenialla on mahdollisuus tarjota akateemista tutkimusta muun muassa etsivän nuorisotyön profiilin määrittelyn

tueksi. Juvenialla on myös mahdollisuus toteuttaa arvioivaa tutkimusta sekä tehdä kehittämistyötä tutkimuksellisella otteella etsivän nuorisotyön kentässä. Mahdolliset yhteistyöhankkeet tarvitsevat erillisen hankerahoituksen.

Tutkimuksen tavoitteena olisi ensisijaisesti etsivän nuorisotyön työmuodon legitimointi, jolloin tutkimus kohdistuisi erityisesti siihen, mitä etsivä nuorisotyö on, mihin se sijoittuu, miten sitä tehdään, mitä nuoret ovat mieltä toiminnasta ja millaisia taloudellisia vaikutuksia työllä on. Juvenialla on myös kiinnostusta suhteuttaa suomalaista etsivää nuorisotyötä kansainväliseen kenttään.

Tapaaminen: 17.11.2015, Jussi Ronkainen ja Pekka Uotila, MAMK/Juvenia, Riikka Puusniekka, Arto Auruksenaho, Espoon kaupunki.

Etsivän nuorisotyön koulutus

Humanistinen ammattikorkeakoulu (HUMAK)

Rooli etsivän nuorisotyön kentässä: Humanistinen ammattikorkeakoulu kouluttaa nuorisotyön ja etsivän nuorisotyön kenttään sijoittuvia työntekijöitä. Oppilaitoksella on perustutkinto-opetuksen lisäksi paljon alan kehittämis- ja tutkimushankkeita, jotka liittyvät suoraan myös etsivän nuorisotyön osaamisen kehittämiseen.

Esimerkkejä HUMAKin toiminnasta etsivän nuorisotyön kentässä ovat muun muassa vuonna 2013 järjestetyt etsivän nuorisotyön täydennyskoulutukset Turussa ja Helsingissä. Koulutuksen suorittaneet saivat koulutuksesta 10 op, joita oli mahdollisuus hyödyntää myöhemmin muissa ammattikorkeakouluopinnoissa. Vuonna 2015 HUMAK ja AMET ry aloittivat yhteistyössä etsivän nuorisotyön e-mentorointi-projektin, jossa yksin kentällä työskenteleville etsiville nuorisotyöntekijöille tarjotaan mentorointia verkönvälityksellä. E-mentorointi -projektia edelsi eMessi2-hanke, jossa kehitettiin verkkovälitteistä vertaismentorointia järjestötyön tueksi.

HUMAKissa toimii myös yksi nykyisistä opetus- ja kulttuuriministeriön rahoitusta saavista palvelu- ja kehittämiskeskuksista, Preventiimi, joka aloitti toimintansa jo vuonna 2003. Preventiimin toiminta keskittyy nuorisoalan ehkäisevän päihdetyön edistämiseen ja sen kohderyhmänä ovat alle 29-vuotiaiden nuorten parissa toimivat ammattilaiset.

Yhteistyömahdollisuuksia osaamiskeskuksen kanssa: HUMAKin rooli yhteistyössä kohdistuu erityisesti osaamisen kehittämiseen sekä peruskoulutuksen että täydennyskoulutuksen osalta. Erilaiset tutkimus- ja kehittämisprojektit yhteistyössä osaamiskeskuksen kanssa ovat mahdollisia.

Tapaaminen: 9.9.2016, paikalla: TKI-päällikkö Eeva Sinisalo-Juha, Elsi Vuohelainen/HUMAK, Arto Auruksenaho ja Riikka Puusniekka, Espoon kaupunki.

Mikkelin ammattikorkeakoulu (MAMK)

Rooli etsivän nuorisotyön kentässä: Mikkelin ammattikorkeakoulu kouluttaa nuorisotyön ja etsivän nuorisotyön kenttään sijoittuvia työntekijöitä. Samoin kuin HUMAKilla myös MAMKilla on perustutkinto- ja jatkokoulutuksen lisäksi paljon alan kehittämis- ja tutkimushankkeita, jotka liittyvät myös etsivään nuorisotyöhön. Näitä organisoidaan pääosin MAMK ylläpitämän nuorisoalan tutkimus- ja kehittämiskeskus Juvenian kautta (ks. kohta etsivän nuorisotyön seuranta, arviointi ja tutkimus).

Yhteistyömahdollisuuksia osaamiskeskuksen kanssa: MAMK on vahva toimija nuorisotyön kouluttajana, tutkijana ja kehittäjänä. Yhteistyömahdollisuudet kohdistuvat luonnollisesti näi-

hin. MAMKK osoitti kiinnostusta koulutussisältöjen kehittämiseen etsivän nuorisotyön osaamisen vahvistamiseksi (ks. kpl 2.2.3). Tutkimuksen ja kehittämistoiminnan osalta yhteistyötä on käsitelty kohdassa etsivän nuorisotyön seuranta, arviointi ja tutkimus / JUVENIA.

Tapaaminen: 17.11.2015, Jussi Ronkainen ja Pekka Uotila/ MAMK, Riikka Puusniekka, Arto Auruksenaho, Espoon kaupunki.

Valtionhallinnon toimijat

Opetus- ja kulttuuriministeriö (OKM) JA aluehallintovirastot (AVIT)

Rooli etsivän nuorisotyön kentässä: Etsivää nuorisotyötä johdetaan kansallisesti opetus- ja kulttuuriministeriöstä käsin, josta tulee myös valtionavustus etsivään nuorisotyöhön. Avustusten jakaminen ja niiden käytön valvonta on aluehallintovirastoissa, joilla siten luonnollisesti on myös alueellinen operatiivinen vastuu toiminnan valvonnasta ja ohjauksesta. Aluehallintovirastoihin on kertynyt huomattavasti tietoa alueen etsivästä nuorisotyöstä, olemassa olevista hyvistä käytänteistä sekä kentän haasteista. Aluehallintovirastoissa on siten hyvää näkemystä etsivän nuorisotyön kehittämiseen. Toimintakulttuuri kentän ohjauksen ja tuen osalta vaihtelee alueittain, samoin käytössä oleva resurssi.

Yhteistyömahdollisuuksia osaamiskeskuksen kanssa: OKM rahoittaa osaamiskeskuksen toimintaa ja määrittää osaamiskeskuksen tehtävät. OKMn tekee osaamiskeskuksen kanssa sopimuksen, jossa määritellään tarkemmin osaamiskeskustehtävät. OKMn ja osaamiskeskus voivat muuttaa sopimusta ja tarvittaessa sopimukseen voidaan sisällyttää ja poistaa tehtäviä.

Osaamiskeskuksen on siten tärkeää tehdä tiivistä yhteistyötä OKM:n ja AVIen kanssa, jotta eri organisaatioiden ohjaus ja viestintä ovat linjassa keskenään. Toimijatahojen tulisi vaihtaa säännöllisesti tietoja, pohtia yhdessä etsivän nuorisotyön tilaa ja linjata tulevaisuutta ja siihen liittyviä toimenpiteitä.

Osaamiskeskuksen on mahdollista toimia OKM:n ja AVIen tukena viestinnässä monin eri tavoin.

Myös etsivän nuorisotyön osaamisen vahvistamiseen liittyviä tehtäviä voisi olla hyvä hoitaa yhteistyössä alueiden välisen laadukkaan etsivän nuorisotyön edistämiseksi. Viranomaistehtäviä osaamiskeskuksen ei kuitenkaan ole tarkoituksenmukaista AVIeilta ottaa.

Osaamiskeskus voi kehittää yhteistyössä valtionhallinnon sekä muiden toimijoiden kanssa työn seuranta- ja arviointia sekä tukea kenttää tulosten analysoimisessa.

Tapaamiset: 31.8.2015, Arto, Riikka, Sanna Puura, Liisa Sahi, Johanna Kallio-
maa/ Etelä-Suomen AVI, Arto Auruksenaho ja Riikka Puusniekka, Espoon kaupunki;
11.9.2015: Erik Häggman, Lounais-Suomen avi, Arto Auruksenaho ja Riikka Puus-
niekka, Espoon kaupunki; 30.9.2015, Kirsi Kohonen, Henri Alho, Itä-Suomen avi, Arto
Auruksenaho ja Riikka Puusniekka, Espoon kaupunki; 2.10.2015, Annika Kattilakoski,
Päivi Pienmäki-Jylhä, Simo Luukkainen, Länsi- ja Sisä-Suomen avi, Arto Auruksenaho ja
Riikka Puusniekka, Espoon kaupunki; 9.10.2015, Kirsi-Marja Stewart/ Pohjois-Suomen
avi, Arto Auruksenaho ja Riikka Puusniekka, Espoon kaupunki

Järjestöt ja yhdistykset

Suomen Mielenterveysseura

Rooli etsivän nuorisotyön kentässä: Suomen Mielenterveysseuran toiminnan yksi painopiste on ollut viime vuosina lasten ja nuorten mielenterveyden edistäminen. Painopiste oli

aluksi peruskoulun yläluokilla ja myöhemmin siirtynyt toisen asteen oppilaitoksiin. Mielenterveyden edistäminen on viety osaksi opetusta ja koulun arkea. 2011 käynnistyi hanke ”Mielenterveys voimaksi”, joka on suunnattu erityisesti nuorisotyöhön. Tämän jälkeen on valmistunut Nuoren mielen -koulutus eli mielenterveyden ensiapukoulutus. Näihin koulutuksiin on osallistunut myös paljon etsivän nuorisotyön ohjaajia. Mielenterveysseura on ollut mukana myös amk tutkintojen opetussuunnitelmatyössä, jossa pyritään saamaan mielenterveyden osaamista osaksi perustutkintoja.

Yhteistyömahdollisuuksia osaamiskeskuksen kanssa: Mielenterveys ja sen tukeminen ovat keskeisiä asioita etsivässä nuorisotyössä. Osaamiskeskuksen olisi mahdollista lähteä tukemaan systemaattisesti yhdessä Suomen Mielenterveysseuran kanssa tällaisen osaamisen vahvistamista etsivässä nuorisotyössä. Osaamista voitaisiin vahvistaa myös oman mielen hyvinvoinnin ja työssä jaksamisen näkökulmasta.

Tapaaminen: 23.10.2015, Marjo Hannukkala, Anniina Sillanpää, Tiina Posa / Suomen Mielenterveysseura, Jaana Kauppinen/ AMET ry, Arto Auruksenaho ja Riikka Puusniekka, Espoon kaupunki

AMET ry

Rooli etsivän nuorisotyön kentässä: AMET ry toimii ammatillista etsivää työtä tekevien ihmisten ja organisaatioiden valtakunnallisena yhteistyöverkostonä. Yhdistyksen tavoitteena on edistää ammatillisen etsivän työn asemaa, arvostusta ja etsivän työn ammatillisia valmiuksia. AMET ry luo sekä sähköisiä että fyysisiä foorumeita, joissa etsivää työtä tekevät työntekijät ja organisaatiot voivat jakaa kokemuksiaan ja saada tukea etsivän työn kehittämiseen.

AMET ry:n erityisenä vahvuutena on laaja näkemys ja kokemus etsivästä työstä ja sen menetelmistä. Yhdistys myös kehittää menetelmiä. Parhaillaan käynnissä on e-mentoroinnin kehittäminen yhteistyössä HUMAKin. E-mentorointi on tarkoitettu yksintyöskentelevien etsivien nuorisotyöntekijöiden tueksi.

Yhteistyömahdollisuuksia osaamiskeskuksen kanssa: AMET ry on merkittävä kumppani osaamiskeskukselle. Yhdessä ne voivat edistää perinteiseen etsivään työhön liittyvän osaamisen ja menetelmien hyödyntämistä etsivässä nuorisotyössä sekä huolehtia vuoropuhelusta perinteisen ja lakisääteisen etsivän työn välillä. Yhteistyö AMET ry:n kanssa voidaan kohdistua etsivän nuorisotyön profiilin rakentamiseen, työn kehittämiseen, työntekijöiden osaamisen vahvistamiseen ja ohjaukseen sekä yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen. Yhdistys tarjoaa myös säännöllisesti ilmestyvää Etsivän työn -uutiskirjettä osaamiskeskuksen viestintäkanavaksi tarvittaessa.

Tapaaminen: 12.10.2015, Jaana Kauppinen/ AMET ry, Arto Auruksenaho ja Riikka Puusniekka, Espoon kaupunki

Ruotsinkieliset toimijat

SVEPS (FOLKHÄLSAN), LUCKAN, ULA-KOMPETENSCENTER

Rooli etsivän nuorisotyön kentässä: SVEPS (Svenska produktionskolan) on pääkaupunkiseudulla toimiva taho, jonka tavoitteena on parantaa ruotsinkielisten nuorten mahdollisuuksia opiskella tai tehdä työtä. SVEPS auttaa nuoria löytämään opiskelu-, työkokeilu- tai työpaikkoja ja tarjoaa apua ammatinvalintaan ja opiskelualan löytämiseen. SVEPS tukee nuoria myös talouteen, asumiseen sekä terveyteen liittyvissä asioissa. Tällä hetkellä

tarjolla on neljän tyyppistä toimintaa: etsivää nuorisotyötä, starttivalmennusta, työhönvalmennusta sekä työvalmennusta. SVEPSin työpajan ylläpitäjänä toimii Folkhälsan Utbildning AB. Toiminta saa tukea pääkaupunkiseudun kunnilta (Helsinki, Espoo, Vantaa, Kauniainen ja Kirkkonummi) sekä valtiolta (UKM, ELY-keskus ja AVI), rahastoilta ja säätiöiltä (SFV, Brita Maria Renlunds minne, Stiftelsen Tre Smeder, Kulturfonden).

LUCKAN on ruotsinkielinen tiedotuskeskus, joka tarjoaa yhteiskunnallista sekä kulttuuriin liittyvää informaatiota ja ohjelmaa. Luckan tarjoaa palveluita 10 eri paikkakunnalla eri puolella Suomea (Helsinki, Porvoo, Kirkkonummi, Karjaa, Kemiö, Turku, Kokkola, Kristiinankaupunki, Närpiö ja Kaskinen). LUCKANin tavoitteena on parantaa ruotsinkielisiä palveluja. Yhdistys toimii hankemoottorina monissa yleishyödyllisissä hankkeissa. Kulttuurikeskus Luckan tarjoaa taiteilijoille tilan ja mahdollisuuden toteuttaa kulttuuritapahtumia lapsille, nuorille ja aikuisille ruotsiksi

ULA on 12 ruotsinkielisestä tai kaksikielisestä työpajasta koostuva verkosto. ULA kokoaa myös lähes kaikki ruotsinkieliset etsivän nuorisotyön yksiköt yhteen. Osaamiskeskus ULA-Kompetenscenter tukee ULA-verkoston yhteistyötä ja jatkokouluttautumista sekä tarjoaa mahdollisuuden tiedon levittämiseen toimijoiden välillä. ULA-Kompetenscenterin toimesta pidetään yllä verkkosivuja, jonne on koottu mm. ruotsin-, suomen- ja englanninkielistä materiaalia, julkaisuja, raportteja, tutkimuksia. Osaamiskeskus vastaa myös valtakunnallisten tapaamisten (ULA dagar) järjestämisestä kahdesti vuodessa. Muut ULAn tehtävät löytyvät linkin takaa. ULA-Kompetenscenter kehitettiin ESR-hankkeena 2008–2013. Vuodesta 2014 se on toiminut Opetus- ja Kulttuuriministeriön rahoituksella. Samoin kuin SVEPSin, myös ULA-Kompetenscenterin toiminnasta on vastannut 1.8.2015 alkaen Folkhälsan Ublidning AB.

Yhteistyömahdollisuuksia osaamiskeskuksen kanssa: Yhteistyö ruotsinkielisten toimijoiden, erityisesti ULA-Kompetenscenterin, kanssa on tärkeää, koska sen kautta on mahdollista tavoittaa lähes kaikki ruotsinkieliset etsivän nuorisotyön toimijat. ULA-Kompetenscenterillä on myös vahvat yhteistyösuhteet Pohjoismaihin, joista Etsivän nuorisotyön osaamiskeskus voi myös hyötyä. Yhteistyö ULA-Kompetenscenterin kanssa on mahdollista kaikkien neljän teeman (profiili, osaaminen, arviointi, viestintä ja vaikuttaminen) osalta. Yhteistyössä kehitettyjä asioita voidaan viedä tehokkaasti ruotsinkieliselle kentälle ULA-Kompetenscenterin kautta.

Tapaaminen: 4.11.2015, Peter Rolin / SVEPS, Arto Auruksenaho ja Riikka Puusniekka, Espoon kaupunki.

7 Riskit ja riskienhallinta

Osaamiskeskuksen perustamiseen liittyvät keskeiset riskit

Merkittävimmät etsivän nuorisotyön osaamiskeskuksen perustamiseen liittyvät riskit kohdistuvat lakiin ja rahoitukseen. Mikäli uusi nuorisolaki tai sen osaamiskeskuksia koskeva pykälä, eivät astu voimaan, on riskinä, ettei uusia osaamiskeskuksia perusteta eikä näille löydy rahoitusta valtiolta.

Mikäli rahoitus jää vähäiseksi, vaikuttaa se osaamiskeskuksen mahdollisuuksiin hoitaa sille osoitettuja tehtäviä. Tällä voi olla vaikutusta sekä tehtävien laatuun että laajuuteen. Uuden toimijan aloittaessa, vie hetken ennen kuin toiminta on tehokasta, ja tällöin on tärkeää, että rahoitus on riittävää ja pitkäjänteistä.

Myös etsivän nuorisotyön valtionavun kutistumisella voi olla vaikutusta osaamiskeskuksen perustamiseen ja myöhemmin sen toimintaan. Kunnat saivat vuonna 2015 valtionapua etsivän nuorisotyön palkkamenoihin 30 000 euroa/ henkilötyövuosi. Vuonna 2016 haettavan rahoituksen määrän on arvioitu pienenevän 25 000 euroa suuruiseksi. Hallitusohjelman mukaan valtion rahoitusta kunnille, mukaan lukien nuorisotyö, tullaan pienentämään edelleen vuosina 2017 ja 2018. Kuntien toimintavapauden lisäyksen vuoksi kunnille jää myös entistä enemmän vapautta valita ne toiminnat, joita kunnissa tullaan tuottamaan. Nähtäväksi jää, kuinka sitoutuneita kunnat ovat tuottamaan etsivän nuorisotyön palveluita enenevässä määrin omasta budjetistaan tässä taloudellisessa tilanteessa.

Toimenpiteet riskien minimoimiseksi: Edellä mainittuihin riskeihin voi vaikuttaa parhaiten tuomalla esiin etsivän nuorisotyön vaikuttavuutta sekä nuorten, palveluverkoston että talouden näkökulmasta. Myös osaamiskeskuksen tarvetta voi perustella niiden hyötyjen kautta, jota keskus tavoittelee ja myöhemmin myös keskuksen aikaansaamien tulosten kautta.

Osaamiskeskuksen toimintaan liittyvät riskit

Merkittävimmät osaamiskeskuksen toimintaan liittyvät riskit liittyvät osaamiskeskuksen mandaattiin, asemaan etsivän nuorisotyön kentässä sekä sidosryhmäyhteistyön toimivuuteen. Mikäli osaamiskeskuksen mandaatti kansallisena toimijana ei ole vahva, osaamiskeskuksen on mahdotonta hoitaa sille osoitettuja tehtäviä ja kenttä jää vaille tarvitsemaansa tukea.

Osaamiskeskuksella tulee olla myös selkeät tavoitteet ja mahdollisuus toteuttaa tavoitteiden mukaista toimintaa. Mikäli toiminta sijoittuu organisaatioon, jonka muut tehtävät rajaavat osaamiskeskuksen toimintaa tai jonka toiminta ei osaamiskeskuksen intressin mukaista, on riski, että toiminta ei toteudu tavoitteen mukaisena.

Toimiakseen osaamiskeskus tarvitsee vahvoja kumppanuuksia. Jos keskeisistä sidosryhmistä ei löydy halua tai resurssia yhteistyöhön, monien osaamiskeskukselle suunniteltujen tehtävien hoitaminen vaarantuu, sillä osaamiskeskuksen oma henkilöstöresurssi tai osaaminen ei riitä yksin tehtävien hoitoon.

Toimenpiteet riskien minimoimiseksi: Osaamiskeskus saa selkeän mandaatin edistää etsivän nuorisotyötä nuorisolain osaamiskeskus-pykälän sekä saamansa valtionavun myötä. Sidosryhmien näkökulmasta vahvin mandaatti tulee kuitenkin vasta laadukkaan toiminnan ja hyvän yhteistyön kautta. Kumppanuuksien rakentamiseen kannattaa käyttää runsaasti aikaa ja etsiä yhdessä sellaiset työmuodot, jotka motivoivat kaikkia kumppaneita ja saavat sitoutumaan toimintaan. Yhteistyön tulee olla merkityksellistä kaikille ja edistää kaikkien tavoitteita.

Tavoitteiden saavuttamiseksi, osaamiskeskuksen on hyvä sijoittua organisaatioon, jolla on todellinen intressi edistää etsivän nuorisotyön asiaa ja vastata osaamiskeskuksen toiminnasta. Sijoituessaan jonkun muun organisaatioon yhteyteen, keskuksen on hyvä olla kuitenkin riittävän itsenäinen, jotta se voi profiloitua omaksi, emo-organisaatiosta irralliseksi yksiköksi. Mikäli osaamiskeskus toimii omillaan, ilman suurempaa emo-organisaatiota, sen resurssien käyttö ei välttämättä ole tehokkainta. Jonkun isomman organisaation yhteyteen sijoituessaan, keskus pääsee hyötymään emo-organisaation tukitoiminnoista, kuten lainopillisesta ja viestinnänosaamisesta.

8 Keskeiset käsitteet

Seuraavassa on kuvattu lyhyesti muutamia keskeisiä käsitteitä, jotka esiintyvät tässä suunnitelmassa ja ovat olennaisia etsivän nuorisotyön osaamiskeskuksen näkökulmasta.

Etsivä nuorisotyö

Etsivä nuorisotyö määrittyy Nuorisolain (7 b §) mukaan seuraavasti:

Etsivän nuorisotyön tehtävänä on tavoittaa tuen tarpeessa oleva nuori ja auttaa hänet sellaisten palvelujen ja muun tuen piiriin, joilla edistetään hänen kasvuaan ja itsenäistymistään sekä pääsyään koulutukseen ja työmarkkinoille. Etsivää nuorisotyötä tehdään ensisijaisesti perustuen nuoren itsensä antamiin tietoihin ja hänen omaan arvioonsa tuen tarpeesta. www.finlex.fi

Opetus- ja kulttuuriministeriön verkkosivuilla (www.minedu.fi) etsivästä nuorisotyön todetaan olevan erityisnuorisotyötä, jonka tavoitteena on olla läsnä nuorten keskuudessa ja tarjota mahdollisuus turvalliseen ja luottamukselliseen aikuiskontaktiin. Etsivä nuorisotyö etsii nuoren kanssa ratkaisuja nuoren pulmiin ja kysymyksiin ja auttaa nuorta saavuttamaan tarvitsemansa palvelut. Etsivän nuorisotyön ensisijaisena tehtävänä on auttaa alle 29-vuotiaita nuoria, jotka ovat koulutuksen tai työmarkkinoiden ulkopuolella tai jotka tarvitsevat tukea saavuttaakseen tarvitsemansa palvelut. Palvelu on vapaaehtoista ja tukea tarjotaan, jos nuori sitä itse haluaa.

Nuorisotakuu -verkkosivuilla (www.nuorisotakuu.fi) etsivä nuorisotyö nähdään palveluna, joka tukee niitä nuoria, joilla ei ole opiskelu- tai työpaikkaa tai joilla ei ole suunnitelmia tulevaisuuden varalle. Vapaaehtoisuuteen perustuvan palvelun avulla nuori saa mahdollisuuden löytää ne tarjolla olevat palvelut, jotka tukevat häntä eteenpäin elämässään. Tavoitteena on se, että nuori saa elämänhallintansa kuntoon.

Etsivän nuorisotyön tarkempaa määrittelyä löytyy suunnitelman kappaleista 1 ja 2.

Etsivä työote

Etsivä työote -termi viittaa työmenetelmään tai toimintatapaan, jolla työtä nuorten syrjäytymisen ehkäisemiseksi tehdään eri palveluissa. Etsivän työotteen ideologia perustuu ammatillisen etsivän työn perinteelle, jossa yhdistyy nuorten tavoittaminen sekä ammattikuntien välinen yhteistyö. Kyse ei kuitenkaan ole vain perinteisestä etsivän työn tekemisestä kentällä vaan jokaisen työntekijän omaan ohjaustyöhön soveltuvasta työmenetelmästä. Etsivän työotteen ajatellaan olevan yksi osa jokaisen työntekijän ammatillista työkalupakkia. (Männikkö 2010, 14.)

Nuorisotakuu

Nuorisotakuu tuli voimaan vuoden 2013 alussa. Nuorisotakuun tavoitteena on antaa mahdollisuus sellaisille nuorille, jolla ei ole työtä tai koulutusta. Sen tarkoituksena on edistää nuorten työllisyyttä ja lisätä nuorten ammattitaitoa sekä vahvistaa nuorten mahdollisuuksia itsenäiseen elämään. Käytännössä nuorisotakuu tarkoittaa sitä, että jokaiselle alle 25-vuotiaalle nuorelle ja alle 30-vuotiaalle vastavalmistuneelle tarjotaan työ-, työkokeilu- opiskelu, työpaja- tai kuntoutuspaikka viimeistään kolmen kuukauden kuluessa työttömäksi ilmoittautumisesta. Työttömäksi työnhakijaksi ilmoitaudutaan TE-toimistoon. (www.nuorisotakuu.fi).

Opetus- ja kulttuuriministeriön verkkosivuilla todetaan, että nuorisotoimi toteuttaa nuorisotakuuta nuorten työpajatoiminnan, etsivän nuorisotyön ja monialaisen yhteistyön kautta. (www.minedu.fi/OPM/Nuoriso/nuorisopolitiikka/Nuorisotakuu/).

Nuorten ohjaus- ja palveluverkosto (NOP)

Nuorisolain (7a §) mukaan kunnassa on oltava nuorten ohjaus- ja palveluverkosto paikallisten viranomaisten monialaisen yhteistyön yleistä suunnittelua ja toimeenpanon kehittämistä varten. Verkostoon kuuluvat opetus-, sosiaali- ja terveys- ja nuorisotoimen sekä työ- ja poliisihallinnon edustajat. Lisäksi siihen voi kuulua puolustushallinnon ja muiden viranomaisten edustajia. Verkosto toimii vuorovaikutuksessa nuorten palveluja tuottavien yhteisöjen kanssa. Useammalla kunnalla on mahdollisuus koota myös yhteinen verkosto.

Nuorille suunnattujen palvelujen keskinäisen toimivuuden ja vaikuttavuuden parantamiseksi nuorten ohjaus- ja palveluverkoston tehtävänä on:

- 1 koota tietoja nuorten kasvu- ja elinoloista sekä arvioida niiden pohjalta nuorten tilannetta paikallisen päätöksenteon ja suunnitelmien tueksi;
- 2 edistää nuorille suunnattujen palvelujen yhteensovittamista ja vaikuttavuutta tavoitteena palvelujen riittävyys, laadukkuus ja saavutettavuus;
- 3 suunnitella ja tehostaa yhteisiä menettelytapoja nuorten palveluihin ohjautumiseksi ja tarvittaessa palvelusta toiseen siirtymiseksi;
- 4 edistää nuorten palveluiden järjestämiseen liittyvän tietojen vaihdon sujuvuutta suunnittelemalla yhteisiä menettelytapoja viranomaisten kesken.

Verkostossa ei käsitellä yksittäisten nuorten asioita. (www.finlex.fi)

Osaamiskeskus

Uuden nuorisolain luonnoksessa on 17 §, joka käsittelee valtionavustuksen myöntämistä nuorisoalan osaamiskeskukselle. Pykälässä todetaan, että valtion talousarvioon voidaan ottaa vuosittain määräraha myönnettäväksi nuorisoalan osaamiskeskusten toimintaan.

Opetus- ja kulttuuriministeriö hyväksyy osaamiskeskuksen valtionapukelpoisuuden. Valtionapukelpoisuuden edellytyksenä on, että osaamiskeskus edistää nuorisoalan perus- ja erityisosaamista tai tukee nuorisoalan asiantuntija- ja muita palveluja tuottamalla, kokoamalla, hyödyntämällä tai jakamalla tietoa nuorista, nuorisotyöstä tai nuorisopolitiikasta. Valtionapukelpoisuutta harkittaessa otetaan myös huomioon keskuksen taloudelliset ja toiminnalliset edellytykset, yhteiskunnallinen vaikuttavuus sekä osaa-

miskeskuksien muodostama kokonaisuus. Avustettavan toiminnan on oltava yleishyödyllistä.

Palveluohjaus

Palveluohjaus -termi liittyy läheisesti etsivään nuorisotyöhön. Nuorisolain 7b § todetaan, että etsivän nuorisotyön tehtävänä on tavoittaa tuen tarpeessa oleva nuori ja auttaa hänet sellaisten palvelujen ja muun tuen piiriin, joilla edistetään hänen kasvuaan ja itsenäistymistään sekä pääsyään koulutukseen ja työmarkkinoille. Lisäksi nuorisolain 7c § määrittelee ne tilanteet, joissa viranomaisella on velvollisuus ilmoittaa nuori etsivään nuorisotyöhön.

Mikkelin ammattikorkeakoulun opinnäytetyössä Meronen ja Ripatti (2014, 24–26) ovat koonneet etsivän nuorisotyön palveluohjausmalleja ja jaotelleet ne seuraavasti: perinteinen palveluohjaus, asiakkaan itsemääräämisoikeutta korostava palveluohjaus, intensiivinen yksilöllinen palveluohjaus, siirtymävaiheiden palveluohjaus ja asianajomalli.

Etsivässä nuorisotyössä palveluohjaus-termi kuvaa prosessia asiakkaaksi tulemisesta siirtymiseen eteenpäin pois etsivän nuorisotyön asiakkuudesta. Etsivän nuorisotyön asiakkuusprosessiin sisältyy mm. Puurosen (2014, 33) mukaan seuraavat vaiheet: kartoitus, kontakti, motivointi, työskentely, ohjaaminen/poluttaminen, vieroitus, asiakastyön lopetus ja ”lopetus”.

Palveluohjaus-termi määrittyy vahvasti sen mukaan, miten toimija käsittää etsivän nuorisotyön työmuodon. Termin tulkinta etsivän nuorisotyön kontekstissa vaihtelee selvästi. Tästä syystä termin tarkempaa määrittelyä on hyvä tehdä tulevaisuudessa samalla kun etsivän nuorisotyön profilia selkeytetään.

Suomeen on perustettu vuonna 2011 Suomen palveluohjausyhdistys ry, SPO ry. Sen tehtävänä on kehittää palveluohjausta. Yhdistyksen avulla halutaan luoda yhteistä ymmärrystä palveluohjauksen sisällöstä ja vahvistaa palveluohjauksen toimintaedellytyksiä Suomessa. Toiminta tähtää erityisesti vaikeassa elämäntilanteessa olevien asiakkaiden aseman parantamiseen ja syrjäytymisen ehkäisemiseen. (www.palveluohjaus.fi.)

PAR-järjestelmät (PARkki, PARTy & PARENT)

PAR-järjestelmät ovat Excel-pohjaisia työpajojen ja etsivän nuorisotyön asiakasseurantaa, tilastointia ja raportointia varten luotuja työkaluja. Järjestelmistä PARENT on räätälöity etsivään nuorisotyöhön ja PARTy työpajoille. Valtakunnallisina järjestelminä ne tuottavat vertailukelpoista tilastotietoa.

PAR-järjestelmät ovat käyttäjille maksuttomia. Järjestelmän rahoituksesta vastaa OKM ja ylläpidosta, kehittämisestä sekä toimijoiden kouluttamisesta Keski-Suomen Yhteisöjen Tuki ry (KYT).

Lähteet

- Aaltonen Kimmo (toim.) (2011): Nuorten hyvinvointi ja monialainen yhteistyö. Helsinki: Tietosanoma Oy.
- Hallituksen esitys eduskunnalle (2010). Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi nuorisolain sekä opiskelijavalintarekisteristä ja ylioppilastutkintorekisteristä annetun lain 5 §:n muuttamisesta.
- Häggman Erik (2012). Raportti etsivästä nuorisotyöstä. Varsinais-Suomen ELY-keskus.
http://www.minedu.fi/OPM/Nuoriso/nuorisotyoen_kohteet_ja_rahoitus/etsiva_nuorisotyoliitteet/ENT_raportti_2012.pdf (Viitattu 19.8.2015.)
- Häggman Erik (2014). Etsivä nuorisotyö 2013 tilastoraportti. Trenditietoja 2008–2013. Opetus- ja kulttuuriministeriö. http://www.minedu.fi/OPM/Nuoriso/nuorisotyoen_kohteet_ja_rahoitus/etsiva_nuorisotyoliitteet/Etsivx_tyx_2013_raportti.pdf (Viitattu 19.8.2015.)
- Häggman Erik (2014b). Arvio etsivän nuorisotyön kohderyhmän suuruudesta. <http://www.slideshare.net/Haggman/arvio-etsivn-tyyn-kohderyhmn-suuruudesta-2014> (Viitattu 25.8.2015.)
- Kaartinen-Koutaniemi Jaakko (2012) Etsivässä työssä. Helsinki: LK-kirjat / Lasten Keskus.
- Kinnunen Riitta (2015): Mitä kuuluu työpajatoiminnan ja etsivän nuorisotyön vaikuttavuuden arviointiin? Sovari – sosiaalisen vahvistumisen mittari vaikuttavuuden arvioinnin välineeksi. Esitys 30.9.2015, Itä-Suomen työpajojen ja etsivän nuorisotyön työkokous, Rautavaara.
- Kuntaliitto (2015). Nuorisotakuu 2015 -seurantakyselyn tuloksia. Kunnille suunnatun kyselyn tuloksia. Helsinki: Suomen Kuntaliitto. <http://www.kunnat.net/fi/Kuntaliitto/media/tiedotteet/2015/03/nuorisotakuu/nuorisotakuun%20seurantakyselyn%20raportti2015.pdf> (Viitattu 25.8.2015.)
- Meronen Emma. & Ripatti Jenni (2014) Seitsemän sitruunaa niellyt. Nuorten kokemukset etsivän nuorisotyön palveluohjauksesta Etelä- Savon alueella. Opinnäyte, Mikkelin ammattikorkeakoulu.
- Myrskylä, Pekka (2011) Nuoret työmarkkinoiden ja opiskelun ulkopuolella. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja, Työ ja yrittäjyys 12/2011. http://www.tem.fi/files/34027/Nuoret_tyomarkkinoiden_ja_opiskelun_ulkopuolella.pdf (Viitattu 10.9.2015.)
- Männikkö Jaana (2010). Etsivää työtettä etsimässä. Kehittämistoimintaa nuorten palveluverkostossa. Opinnäyte, Tampereen ammattikorkeakoulu. <https://publications.theseus.fi/bitstream/handle/10024/12914/Etsivaa%20tyotetta%20etsimassa%20-%20Kehittamistoimintaa%20nuorten%20palveluverkostossa%20Jaana%20Mannikko%202010.pdf?sequence=1> (Viitattu 23.11.2015.)
- Männikkö Jaana (2011). Etsivän nuorisotyön pika-analyysi. Kaupunki-innovaatiot -hanke. <http://docplayer.fi/495655-Etsivan-nuorisotyon-ja-tyooteen-pika-analyysi-kaupunki-innovaatiot-hanke-kesakuu-2011-jaana-mannikko.html> (Viitattu 25.8.2015.)

- Opetusministeriö 2009. Nuorta ei jätetä – Puhalletaan yhteen hiileen. Monialaista yhteistyötä ja sen lakisääteistämistä selvittävän poikkihallinnollisen työryhmän muistio. Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2009:5. <http://www.minedu.fi/OPM/Julkaisut/2009/liitteet/tr5.pdf> (Viitattu 19.8.2015.)
- Opetus- ja kulttuuriministeriö (OKM) (2015). Etsivä nuorisotyö 2014. Valtakunnallisen etsivän nuorisotyön kyselyn tulokset. http://www.minedu.fi/OPM/Nuoriso/nuorisotyoen_kohteet_ja_rahoytus/etsiva_nuorisoty/liitteet/Etsivx_nuorisotyx_2015_08_06.pdf (Viitattu 19.8.2015.)
- Puuronen Anne (2014). Etsivän katse Etsivä nuorisotyö ammattina ja ammattialan kehittäminen – näkökulmia käytännön työstä. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto /Nuorisotutkimusseura, verkkojulkaisuja 70, julkaisuja 144.
- Tilastokeskus (2013). Nuorten elinoloja ei voi kuvata pelkän työttömyysasteen avulla. Tilastokeskuksen hyvinvointikatsaus 1/2013. http://www.stat.fi/artikkelit/2013/art_2013-03-11_002.html?s=6 (Viitattu 27.11.2015.)
- Waldén Jaana & Häggman Erik (2008). Etsivä työparitoiminta -raportti 1/2008. Nuorten työpajatoimintaan liittyvä etsivä työ. Helsinki: Opetusministeriö nuorisoyksikkö. http://www.minedu.fi/OPM/Nuoriso/nuorisotyoen_kohteet_ja_rahoytus/etsiva_nuorisoty/liitteet/etsivanuorisoty2008.pdf (Viitattu 19.8.2015.)

Kuvailulehti

Julkaisija Osasto	Opetus- ja kulttuuriministeriö Nuoriso- ja liikuntapolitiikan osasto		Julkaisuaika syyskuu 2016	
Tekijä(t)	Riikka Puusniekka ja Arto Auruksenaho			
Julkaisun nimi	Suunnitelma etsivän nuorisotyön osaamiskeskukseksi			
Julkaisusarjan nimi ja numero	Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2016:27			
Julkaisun teema	nuoriso			
Julkaisun osat	raportti			
Tiivistelmä	Opetus- ja kulttuuriministeriön rahoittamassa projektissa Espoon kaupungin Nuorisopalveluissa on tehty syksyllä 2015 suunnitelmaa etsivän nuorisotyön kansalliselle osaamiskeskukseksi. Suunnitelmassa etsivää nuorisotyötä lähestytään neljästä eri teemasta käsin. Nämä ovat 1) etsivän nuorisotyön profiili, 2) osaaminen etsivässä nuorisotyössä, 3) etsivän nuorisotyön arviointi sekä 4) etsivästä nuorisotyöstä viestiminen ja yhteiskunnallinen vaikuttaminen. Suunnitelmaan sisältyy etsivän nuorisotyön nykytilan kuvaus ja sen keskeisimmät haasteet sekä ehdotukset etsivän nuorisotyön osaamiskeskuksen tehtäviksi ja sidosryhmien yhteistyölle. Etsivän nuorisotyön kenttä on vielä suhteellisen uusi ja muotoutumassa oleva ja sitä toteutetaan kunnissa eri tavoin. Vaihtelua on sekä tavoitteiden, tehtävien, menetelmien että asiakaskriteerien osalta. Tähän vaikuttavat muun muassa käytössä olevat resurssit, työn organisoituminen ja johtaminen sekä alueelliset erot, kuten tarjolla olevat muut palvelut. Etsivän nuorisotyön profiilia ja työn tavoitteita tulisi kirkastaa ja tehdä paremmin näkyviksi. Tämä edesauttaisi toiminnan laadukkaampaa johtamista, resurssien parempaa kohdentumista, nuorten tehokkaampaa ohjautumista palveluihin sekä työntekijöiden työhyvinvoinnin lisääntymistä. Etsivän nuorisotyön osaamiskeskukseksi on selkeä tilaus. Aluehallintovirastoilla on merkittävä rooli etsivän nuorisotyön alueellisen valvonnan ja ohjauksen osalta. Kansallinen koordinaatio ja edunvalvonta toiminnalta kuitenkin puuttuvat. Etsivä nuorisotyö kaipaa tahoja, joka tarkastelisi työtä ja sen kehittämistä kokonaisvaltaisesti, ja joka myös koordinoisi toiminnan systemaattista kehittämistä kansallisella tasolla. Etsivä nuorisotyö tarvitsee tahon, joka edistää toiminnan alueellista laatua, lisää toimijoiden verkostoitumista ja tiedon vaihtoa.			
Asiasanat	nuoriso, etsivä nuorisotyö, nuorisotyö, nuorisopolitiikka, osaamiskeskus, nuorisotakuu, yhteiskuntatakuu			
URN	http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-263-417-7			
	ISBN (nid.) -	ISSN (painettu) -	ISBN (PDF) 978-952-263-417-7	ISSN (PDF) 1799-0351
	Sivumäärä 72	Kieli suomi	Dnro	
Julkaisun myynti/jakelu	www.minedu.fi/julkaisut			
Julkaisun kustantaja	Opetus- ja kulttuuriministeriö			

Presentationsblad

Utgivare Avdelningen	Undervisnings- och kulturministeriet Ungdoms- och idrottspolitiska avdelningen		Utgivningsdatum september 2016	
Författare	Riikka Puusniekka och Arto Auruksenaho			
Publikationens namn	En plan för ett kompetenscentrum inom det uppsökande ungdomsarbetet			
Seriens namn och nummer	Undervisnings- och kulturministeriets publikationer 2016:27			
Publikationens tema	ungdom			
Publikationens delar	rapport			
Referat	I ett projekt som undervisnings- och kulturministeriet har finansierat har Esbo stads Ungdomstjänster hösten 2015 gjort upp planer för ett nationellt kompetenscentrum inom det uppsökande ungdomsarbetet. Planen presenterar det uppsökande ungdomsarbetet utgående från fyra olika teman, dvs. 1) det uppsökande ungdomsarbetets profil, 2) kunnandet inom det uppsökande ungdomsarbetet, 3) utvärderingen av det uppsökande ungdomsarbetet samt 4) information gällande det uppsökande ungdomsarbetet och dess samhällsinriktade påverkan. En beskrivning av nuläget inom området ingår i planen liksom arbetets mest centrala utmaningar. Vidare finns förslag på kompetenscentrumets uppgifter och ett intressegruppsbaserat samarbete. Det uppsökande ungdomsarbetets fält är relativt nytt och det är i färd med att utformas. I kommunerna verkställs arbetet på varierande sätt. Variationer finns både gällande målen, uppgifterna, metoderna och kriterierna för hur man blir kund inom ungdomsarbetet. De tillbudsstående resurserna, arbetets organisering och ledning liksom de regionala skillnaderna, t.ex. utbudet av övrig service, inverkar. Det uppsökande ungdomsarbetets profil och avsikten med arbetet borde göras tydligare och fås att bli mer synligt. Då möjliggörs mer kvalitetsinriktad ledning, en bättre allokering av resurserna och de unga söker sig då också mer effektivt till servicen. Också arbetstagarnas hälsa och trivsel på arbetsplatsen förbättras. Det finns ett uttalat behov av ett kompetenscentrum för det uppsökande ungdomsarbetet. Regionalförvaltningsverken har en betydelsefull roll vad gäller den regionala övervakningen och styrningen av det uppsökande ungdomsarbetet. Verksamheten koordineras dock inte nationellt och det finns ingen intressebevakning inom området. Det uppsökande ungdomsarbetet är i behov av en part som tar sig an övervakningen av arbetet på ett helhetsbaserat plan och som i nationellt avseende koordinerar det systematiska utvecklingsarbetet. Det uppsökande ungdomsarbetet behöver en part som främjar verksamhetens regionala kvalitet och som arbetar för att aktörerna samverkar i nätverk. Vidare behövs satsningar på utbyte av information.			
Nyckelord	ungdom, uppsökande ungdomsarbete, ungdomsarbete, ungdomspolitik, kompetenscentrum, ungdomsgarantin, samhällsgarantin			
URN	http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-263-417-7			
	ISBN (tryckt) -	ISSN (tryckt) -	ISBN (PDF) 978-952-263-417-7	ISSN (Online) 1799-0351
	Sidoantal 72	Språk finska	Dnro	
Finansiering/förläggare	www.minedu.fi/publikationer			
Beställningar/distribution	Undervisnings- och kulturministeriet			

Description

Published by Department	Ministry of Education and Culture Department for Youth and Sport Policy		Date of publication September 2016	
Authors	Riikka Puusniekka and Arto Auruksenaho			
Title of publication	Plan for a centre of expertise for outreach youth work			
Series and publication number	Publications of the Ministry of Education and Culture, Finland 2016:27			
Theme of publication	Youth			
Publication parts	Report			
Abstract	The Espoo City Youth Services drew up a plan for a national centre of expertise for outreach youth work in autumn 2015. The project was funded by the Ministry of Education and Culture. In the plan youth work was considered under the following four themes: 1) profile of outreach youth work, 2) knowledge and skills in outreach youth work, 3) evaluation of outreach youth work and 4) communication on and social influence of outreach youth work. The plan describes the current state of outreach youth work and its main challenges and gives proposals for the tasks of the centre of expertise for youth work and stakeholder cooperation. Outreach youth work is quite a new field that is still evolving, and it is implemented in various ways in the municipalities with regard to the objectives, tasks, methods and client criteria. These depend, among other things, on the resources, work organisation and management and regional differences, including access to other services. The profile and objectives of outreach youth work should be clarified and their visibility improved. This would contribute to better management and resource allocation in the activities, steer the young to the services more efficiently, and improve the employees' wellbeing. There is a clear need for outreach youth work. The Regional State Administrative Agencies have a key role in the supervision and steering of outreach youth work in the regions. However, the activity is still lacking national coordination and protection of interests. Outreach youth work needs a body that will take a comprehensive view on the work and how it should be developed, which would also coordinate the systematic development of the activity on the national level. A body is needed to promote the activity and ensure good quality in the regions, networking among the actors and exchange of information.			
Keywords	young people, outreach youth work, youth work, youth policy, centre of expertise, youth guarantee, social guarantee			
URN	http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-263-417-7			
	ISBN (print)	ISSN (print)	ISBN (PDF)	ISSN (Online)
	-	-	978-952-263-417-7	1799-0351
	Number of pages	Language	Dnro	
	72	Finnish		
Sale/ Distribution	www.minedu.fi/publications			
Funded/ Published by	the Ministry of Education and Culture, Finland			

Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja -sarjassa vuonna 2016 ilmestyneet

- 1 Maahanmuuttajien koulutuspolut ja integrointi – kipupisteet ja toimenpide-esitykset
- 2 Tutkijanuran tilannekuva. Tutkijanuratyöryhmän loppuraportti
- 3 Miten tohtorit työllistyvät
- 4 Taidenäyttelyiden järjestämiseen liittyvistä sopimus- ja korvauskäytännöistä. Työryhmän loppuraportti
- 5 Studiegångar och integrering av invandrare – smärtpunkter och åtgärdsförslag
- 6 The educational tracks and integration of immigrants – problematic areas and proposals for actions
- 7 Opintotuen uudistaminen. Selvitysmiehen raportti
- 8 Ehdotus koulutussopimuksen käyttöönotosta ammatillisessa koulutuksessa
- 9 Koulutusviennin tiekartta (2016–2019)
- 10 Osaamis- ja koulutustarpeiden valtakunnallisen ennakkoinnin kehittäminen
- 11 Liikuntatoimi tilastojen valossa; Perustilastot vuodelta 2014
- 12 Tutkimuksen monitieteisyys ja laatu
- 13 Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalan valtionavustustoiminnan uudistaminen
- 14 Yrittäjyyden tukemisen hyvät käytänteet korkeakouluissa 2016
- 15 Neliportaisen tutkijanuramallin arviointihanke. Loppuraportti
- 16 Ulkomaiset tutkijat ja julkaisuaktiivisuus
- 17 Taiteen ja kulttuurin valtionavustuspolitiikan uudistus
- 18 Pieni riski – suuri mahdollisuus; Ehdotus audiovisuaalisen tuotannon kannustinjärjestelmäksi
- 19 Yhdenvertaiset mahdollisuudet harrastaa – painopisteenä harrastamisen hinta
- 20 Vietävän hyvää toisen asteen koulutusta! Toimet toisen asteen koulutusviennin edistämiseksi
- 23 Ehdotus uudeksi ammatillisen koulutuksen tutkintorakenteeksi
- 26 Työpajatoiminta 2015

Opetus- ja kulttuuriministeriö

Undervisnings- och kulturministeriet

Ministry of Education and Culture

Ministère de l'Éducation et de la Culture

ISBN 978-952-263-417-7 (PDF)

ISSN 1799-0351 (PDF)